

ISSN: 2822-7077

Mart-Nisan
2023

Daima Edebiyat

kültür, sanat, edebiyat dergisi

İşık Sungurlar

*Arka Kapak Şiiri:
İsmail Kurağ*

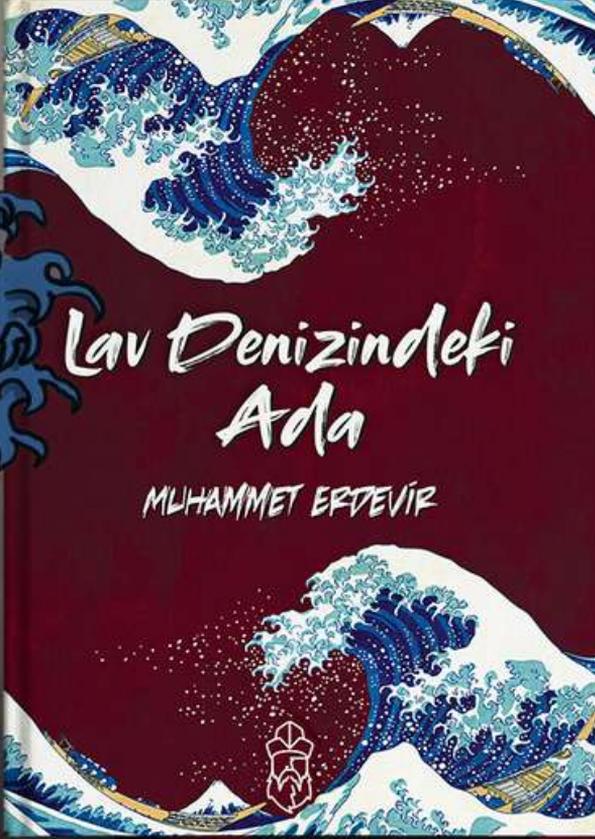
Muhammet Erdevir, Deniz Longa, Jale Önder Darıcı, Rümeyssa Oğuz, Buket Uçar, Ali Havan, Yunus Laçın, Nurhan Ceylan, Mehmet Yılmaz, Fatma Zehra Çelik, Sevdâ Altınkaya, Seyfi Altındiş, Sıtkı Eker, Mustafa Soyuer, Esra Kılıç Türedi, Fatih Selvi, Abdurrahman Alkan, Suat Savur, Merve Yurtsever, Esra Öztürk, Müzeyyen Çelik Kesmeğölü, Hayrettin Durmuş, Yasemin Coşkun, İlgar Kuzu, Nisa Eser, İsmail Çakmak, İbrahim Ay, Galip Uçar, Ahmet Menteş, Hande İkbâl, Dylan Thomas, Adnan Semih Dumlupınar, Berat Korkmaz, Buket Düzgen, Büşra Badeci, Ebru Özden Güroğulları, Fatih Çatma, Hasan Nalçacı, Hasan Ulaş, Mithat Sertan Altınok, Ömer Keser, Taha Tayyip Karaaslan, Tuba Sina Aydın, Zeliha Aypek, Zeynep N. Tiryaki, Fuat Sevimay, Gökhan Arslan.

15

“

O kadar çok yürüdüm ki *yoldan çıktığımı,*
yolumu yitirdiğimi, haritaları aştığımı
sandım.

KİTAPÇILARDA VE

MAVİGÖKYAYINLARI.COM.TR ADRESİNDE

**Mavi
Gök**
yayınları

Daima Edebiyat

kültür, sanat, edebiyat dergisi

KÜNYE

Daima Edebiyat dergisi, www.edebiyatdaima.com ekibi tarafından yayına hazırlanan aylık kültür, sanat, edebiyat dergisidir.

Daima Edebiyat dijital ve matbu olarak yayımlanır. Yayımlanan yazı ve şiirlerin telif hakkı ve hukuki sorumluluğu yazarına/şairine aittir. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Yayın Türü: İki Aylık, yerel, süreli

ISSN: 2822-7077

Yıl: 2 Sayı: 15

Mart-Nisan 2023

İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Muhammet ERDEVİR

YÖNETİM YERİ: Akkent Mah. 134013 No.lu Sokak Şahinbey/GAZİANTEP

Yayın Yönetmeni: Muhammet Erdevir.

Yayın Kurulu: Ersin Kartal, Emine Gündüz Menteş, Ahmet Menteş, İbrahim Halil Çelik, Murat Serdar Çakıroğlu, Hande İkbâl, Jale Önder Darıcı, Zübeyde Andıç.

İletişim: dergi@edebiyatdaima.com

 / [daimaedebiyat](https://www.edebiyatdaima.com)
www.edebiyatdaima.com

Kodu okut, dergiyi indir

GAZİANTEP TEMİN VE BULUŞMA NOKTASI

K.MARAŞ TEMİN VE BULUŞMA NOKTASI

Azzefran Sahaf depremde yıkılmıştır. Çok üzgünüz. Dost ve müdavimlerine geçmiş olsun dilekelerimizi sunuyoruz.

ADANA, OSMANİYE, HATAY, KİLİS
KAHRAMANMARAŞ, GAZİANTEP, ADIYAMAN,
ŞANLIURFA, DİYARBAKIR, MALATYA, ELAZIĞ

Depremi yaşayan tüm vatandaşlarımıza...

GEÇMİŞ OLSUN

6 ŞUBAT 2023

Daima Edebiyat

kültür, sanat, edebiyat dergisi

İçindekiler

tema: bavul

Muhammet Erdevir	5	Evler, Korkular ve Sözcükler
Deniz Longa	8	Cemal Bey Gitmekten Vazgeçmiş
Jale Önder Darıcı	10	Sahibini Arayan Ağıt
Rümeysa Oğuz	12	Güvercinden Sonraki Gün
Buket Uçar	15	Can Yongası
Ali Havan	17	Yolda Tamamlanır İnsan
Yunus Laçın	20	İnsan Yüzlü Bavullar
Nurhan Ceylan	22	Bavulumda Cümleler
Mehmet Yılmaz	24	Bir Bavul, Defter ve Nobel
Fatma Zehra Çelik	27	Bavulun Kokusu
Sevda Altinkaya	28	Bavuldan Denizi İzlemek
Seyfi Altındış	29	Bavulum
Sıtkı Eker	30	Artopu
Mustafa Soyuer	32	Elif Dedim
Esra Kılıç Türedi	36	Kıbrıt
Fatih Selvi	39	Çekirdek Adam
Abdurrahman Alkan	42	Menekşe
Suat Savur	45	Öğlen Haberleri
Merve Yurtsever	50	Toprağına Lale Ekeceğim
Esra Öztürk	53	Akşamüstü Hüznü
Müzeyyen Çelik Kesmegülü	55	Evsizlik ve Aidiyet Hissi
Hayrettin Durmuş	57	Edebiyatın Mart Kapısı
Yasemin Coşkun	59	Kayıplı Kazançlar
İlgar Kuzu	60	Adaların İçinden
Nisa Eser	63	Duy(ama)mak
İsmail Çakmak	65	Sessiz Müttefiklik: Bin-Jip(3-İron)
İbrahim Ay	69	Abdurrahim Karakoç'un Hiciv Dünyasına Dair
Galip Uçar	75	Arap Ali Ağıtı yahut Bir Antiemperyalist Direniş Ölümü
Ahmet Menteş	80	Hep Aynılaşan
Hande İkbâl	81	Onların Hikâyesinde Ben
Dylan Thomas	82	Girme Mahzun Öyle O Geceye (çev. Arif Teyimur Demirci)
Adnan Semih Dumlupınar	83	Yolların Rengine Kandığı
Berat Korkmaz	84	Yanılgıya Serpilen Begonya
Buket Düzgen	85	Tıkırtılar
Büşra Badeci	86	Delikanlı Karanfil
Ebru Özden Güroğulları	87	Biz/zat
Fatih Çatma	88	Muhtelif Düşünceler
Hasan Nalçacı	89	Selam
Hasan Ulaş	90	Bir Rahat Batması Dün Ya!
Mithat Sertan Altınok	91	Adelmo'nun Ölümü
Ömer Keser	92	Barûdi II
Taha Tayyip Karaaslan	94	Aylık
Tuba Sina Aydın	95	Kendini Bir Halt Zanneden Kitap Ayracı
Zeliha Aypek	96	Suyu Bölmek
Zeynep N. Tiriyaki	97	Dönüş!
Fuat Sevimay	99	Orhan Pamuk Özeldir Çünkü...
Gökhan Arslan	100	Melih Cevdet Özeldir Çünkü...

BAVUL

EVLER, KORKULAR VE SÖZCÜKLER

Muhammet Erdevir

Ahmet Muhip Dıranas, Şiirler kitabının ön sözünde eşi Münire'nin bir cümlesini aktarır. Bir gün laf arasında Münire Hanım, şairimize "Bir beşik gibi sallanır durur dünya, rahat uyusun diye bütün çocuklar..." deyivermiştir. Dıranas'a göre evrensel sevgiyi bu cümleden daha özge bir biçimde anlatmak kabil değildir. Hanım'ın söyledikleri bugün bambaşka bir şekilde çıkıverdi karşımıza. Kastedilenin tam tersi bir anlamda sallanıp durmuştuk. Rahat uykularımızdan uyandığımız bitmek bilmeyen bir sarsıntı... Bir beşik gibi bir o yana bir bu yana sallanıp duran evlerimiz... Büyüklerde korku, çocuklarda ne olduğunu, ne yaşandığını anlama çabası... 6 Şubat 2023 sabahı dünyamız ters yüz oldu, beşikler bebekleri uyandıracak kadar sallandı, dünyanın kabuğu silkindi ve üzerinde ne var ne yoksa yere çaldı. O karanlık sabahtan geriye bir dokunup binlerce ah işittiğimiz yorgun, çaresiz, kimsesiz kalpler kaldı. İnsanoğlunun kendi eliyle inşa ettiği o kesif karanlığın içinde daldık ve henüz çıkabilmiş değiliz aydınlık bir şafağa.

Bir anlamı, inceliği, kaygıyı, güzelliği ifade etmek için yazarız. Ama insan bazı yazıları yazmak istemez. Sözcüklerin içinin boşaldığı, anlamın bir toz bulutu içinde silindiği, zamanın acı karşısında eriyip kaybolduğu dönemlerde yazılacak hiçbir yazı yaşananları, yaşayanları ve artık yaşamayanları ifade edemez. Çok şey düşünür, hisseder, söylemek isteriz zor zamanlarda. Söyleyecek şey çoktur ama anlamı ifade edebilecek çok az sözcük vardır. Diller lâl olur, sükût hüküm sürmeye başlar. Gelgelelim böyle yazıları da yazmak gerekir küçük bir not, bir şerh, bir haşiye, gündem kalabalığına bir mim olsun diye. Yazmaktan memnun olmadığım bir yazı bu; badem ve kayısı çiçeklerinden, kitaplardan ve şiirlerden, insana dair inceliklerden dem vuracağım bir mevsimde harabelerden, kayıplardan, yitip gidenlerimizden, geçenlerimizden bahsetmek durumundayım.

Hikâyemiz şehirlerin, şehirleşmenin tarihi kadar eski. Ama şehirlerden önce evler vardı. Günümüzden 1,8-2 milyon yıl öncesine, Afrika'nın güneyindeki Kalahari Çölü'nde bulunan Wonderwerk Mağarası'na kadar takip edebiliyoruz evlerin hikâyesini. Bu mağaranın ismi Afrika dilinde "Mucize" anlamına geliyor ve kullanım şekline bakarsak gerçekten de mucizevi bir eşşe işaret ediyor: İçinde ateş yakılan bu mağara bugünkü anlamda bildiğimiz ilk "ev" aynı zamanda. Kömür ve kül kalıntılarına bakınca burada bilinçli ve uzun süreli bir ateş yakma eyleminin varlığı anlaşılıyor. Dışarıdaki ateşler rastgele yanıyor olabilir ama kapalı bir ortamda uzun süre yakılan ateşler, orayı ev yapıyor bizim için. Çünkü ev "ocak"tır; yanan ateş, tüten dumandır. Evin ocağı yakılır, bacası tüter, ev insanları bir araya getirir ve koruyup kollar. Türklerde "ocak"ta bir melek olduğuna inanıldığı için buradaki ateş suyla söndürülmezdi. Yine Türklerin en büyük duası "Ocağın sönmemesin" de bu düşünceden kaynaklanır. Mitolojide insanoğlunu diğer canlılardan ayıran özelliklerin başında ateşeden hükmetmesi gelir ki ateşe hükmetmek aynı zamanda insan olmanın bir gereği gibidir. İşte ev, ateşe hükmedilen yer olduğu için bizi insan kılan yanımızın cisimleşmiş, vücut bulmuş, dört duvar üstünde yükselen temsilidir.

İnsanlığın uzun ve karmaşık macerası sonunda ilk yerleşimler, ilk kasaba ve şehirler ortaya çıkana kadar bu mağaralar insanlara "ev sahipliği" yaptı. Sonra yerleşik hayatın avantajları türümüzü cezbedi. Düze indik, ovalara, tarım yapılabilecek uçsuz bucaksız arazilere... İlk şehirlerden biri olan ve günümüzden 9.000 yıl öncesine tarihlenen Çatalhöyük böyle bir yerleşim işte. Kerpiç ve sazdan örülen duvarları, bitişik ve iki odalı standart planlı evleri, kalabalık nüfusu ve tam 2.000 yıl boyunca kesintisiz yerleşim almasıyla hayatımıza yeni bir bakışı açısı kazandırdı Çatalhöyük. Bu evler yine bir nevi mağara görünümündeydi. Kapısı, penceresi, bacası yoktu bu hanelerin. Damdaki bir açıklıktan merdivenle iniliyordu nemli zeminlerine. Ölüler evlerin tabanlarına gömülüyordu ve hayat ölümlerin birkaç karış üstünde olağan ritminde sürüp gidiyordu. Bu evlerin ayrılmaz bir parçası ateş yakılan ocağıydı. O haneyi paylaşanları içine düştikleri kesif karanlıktan kurtaran bir ışık kaynağıydı ateş aynı zamanda. Ocaktan yayılan sıcaklık o evdeki insanları bir araya getirdiği gibi hayatta ve diri tutuyordu madden olduğu kadar manen de.

İlk şehirlerin ortaya çıkışından beri insanoğlu doğanın bir uzantısı değil. Doğaya müdahale eden, onu değiştirip dönüştüren, doğanın güçlerine hükmeden bir konumda. Pratikte ve kısa vadede iş gören bu konum insanı doğadan koparıyor; onun üstünde tanrısal, hatasız, kusursuz bir noktaya taşıyor. Ama insan için uzun, doğa için son derece kısa vadede işler tersine dönüyor. Depremler, seller, fırtınalar, tsunamiler, volkan patlamaları insanoğlunun inşa ettiği mükemmel pozisyonu kelimenin gerçek anlamıyla dakikalar içinde yerle yeksan ediveriyor. Ateşi yakan, binayı kuran, şehirler inşa eden ve bir arada yaşamak için son derece karmaşık sosyal kurallar bütünü oluşturulan insanlık doğa karşısında zayıflığını zor yoldan hatırlıyor.

Evini kaybeden insan kişisel mahremiyetini kaybeder. Hem maddi hem de manevi bir kayıptır bu. Evler ve odaların duvarları sadece dış dünyadan ayırmaz bizi. İnsanlarla aramıza sınır çeker. Sokaktaki hayatla evdeki hayatı da birbirinden ayırır. Yalnızlık da temel bir ihtiyaçtır. Bazen bireysel olarak bazen aile olarak kendi kabuğumuza çekilir, dışarısının kalabalığı ve telaşına karşı evimizi, odamızı bir sükûnet denizine çevirmeye çalışırız.

Depremle birlikte mahremiyeti kaybetti insanlar. Canlarını kaybedenler emek emek inşa ettikleri ilişkileri, sınırları, alanlarını yitirdiler. Bir daha ne zaman geri kazanabilecekleri meçhul bir biçimde yaşama tutunmaya çalışıyorlar. Akraba ve eş dost kayıplarının yanı sıra bu alanın kaybı da sarsıyor ruhlarımızı. Çünkü ruhumuz, içinde yaşadığımız mekânın ruhuyla bağlantılı ve ilişkilidir. Mekân bizi, biz mekânı şekillendiririz. Azerbaycan Türklerinde “Ev İyesi” inancı vardır. Ev İyesi, evin sahibi olan manevi bir güçtür. Bir melek veya ruh gibi tahayyül edilmiştir halk arasında. Eve gelince selam vermek, evi hoşlukla karşılamak, evin ışığını ve ateşini söndürmemek gerekir. Zira Ev İyesi evin ışığını sönmüş görürse sinirlenir. Ona selam verilmezse o evden göçüp gider ve giderken evin bereketini de yanında götürür. O hanenin bereketi kaçır, ev harabeye dönüşür. İçinde yaşadığımız mekânın değerini bilmek, mekâna saygı duymakla ilgili bir inanış bu. Boş eve bile selam vermeden girmeyen bir incelik. Oysa kolonları kesen, demirden çalan, beton harcını sulandırarak dayanımını bozan bir şey olmazcı yamyamlar için bu incelikleri bir kıymeti yok. Sonrası facia zaten. Ekranlardaki sayaçlarda birer istatistiğe dönüşerek trajik etkisini kaybeden rakamlar topluluğu... Rakamlar üst üste geldikçe sayılar büyüyor ama toplumsal bellekteki etkisi zayıflıyor trajedinin. Ateş ocak dışında nereye düşerse orayı yakıyor. İşin kötüsü, artık on binlerce hanenin “Ocağın sönmegin” duasına muhatap olabilecek yanan bir ocağı yok.

Ateşe ve ocağa geri döneceğim. Eski Türkçede “ot” ateş demek. Bugün “od” şeklinde varlığını sürdürüyor. Atalarımız bu sözcükten ota- fiilini türetmiş ki bu fiil, ateş yanmak/duman tütme anlamına geliyor. Nihayet ota- fiilinden de otağ sözcüğü türetilmiş. Yani içinde ateş yakılan, duman tüten yer. Bugün bey çadırı anlamında kullansak da otağ aslında bildiğimiz odadır, içinde ateş yanması bakımındansa düpedüz ev. Hasarsız veya az hasarlı evlere dönebilirsiniz çağrılar yapıldığında birçok aile buna uymadı. Evlerde doğalgaz kesik olduğu ve günlerdir boş kalan evler buz kestiği için aileler evlerine girmek istemedi. İçinde ateş yanmayan, ısınmayan, ruhunu ve belki de mitolojideki “Ev İyesi”ni kaybeden evler; eski güveni ve huzuru temin edemedikleri için uzun süre boş kaldı. Güç bela dönüldüğünde ise çocuklar ve anneler geceleri uyumaya korktular. Öğrenilmiş bir çaresizlikle uyursam deprem olur ve dışarı kaçmam düşüncesiyle uykusuz geceler geçirdiler. En az ölümler kadar trajik bir durumdu bu. Evler artık sığınılan, kalabalıktan kaçmak için girdiğimiz, insanların korunduğu mekanlar değil nasıl kaçırım diye planların yapıldığı birer kapana dönüşmüştü. İnsanın çevresiyle ilişkisini güven belirler. İnsan insana güvenir; ailesine güvenir, akrabalarına güvenir, arkadaşları ve tanıdıklarına güvenir. İnsan eşyaya, mekâna, içinde yaşadığı çevreye güvenir. İnsan ilişkilerinde güven unsuru sarsılınca nasıl ki arada bir bağ kalmıyorsa mekân ve çevreyle kurduğumuz ilişkilerde de güveni kaybetmek o ortamın yaşanır olma ihtimalini kaybetmek demektir.

CEMAL BEY GİTMEKTEN VAZGEÇMİŞ

Deniz Longa

Öyle eline bavulunu alıp içine iki pantolon üç gömlek koymakla olmuyor bu işler, kapının önüne de yan yatırmış o koca şeyi, nasıl çirkin. Her gittiği yere onu sürüklüyor zaten. İş adamısın sen yakışıyor mu, ne öyle afedersin fakir gibi. Büyük büyük bilmem nesinden kalmışmış. İnsana atasından elmas yakut kalır, villa kalır arsa kalır; nerde görülmüş eprimiş eski püskü bavulun kaldığı.

Sen hatırlamazsın. Miras işi var gel de konuşalım dedilerdi yirmi seneyi bulur bu, gelirken getirmişti bavulu. Eline tutuşturmuşlar, bizimki de enayi gibi almış gelmiş yüzünde memnuniyetin her tonu. Maneviyatı var dedi gardırobun üstüne koyarken. Toz alırken dikkat edecekmış Hacer Hanım, tembihledi de.

E dedim bize düşen neymiş. Getirdim ya işte deyivermişti. Daha da sormadım. İyi iyi pek güzel sen hep böyle devam et Cemal Bey.

İşte o günden beri ara ara çıkar bu şey kapının önüne, sanki gidecekmış gibi. Sende o yürek var mı? Var mı babanda o ayaklar Selma sen söyle kızım. İki ileri bir geri o bacaklar.

O zaman da beğenmiyordum ben babanı. Allah günah yazmasın getirdiği bavula benziyordu gençliğinde bile eli yüzü. Bebekken çiçek hastalığı geçirenlerin yüzü babanunki gibi dalga dalga kalırdı. Çukur, delik deşik. Ay şimdi anlatırken bile içim kalktı. Çok dikkatli bakmamıştım istemeye geldiklerinde. Zaten bildiğinden midir nedir yüzünü yere eğerek konuşmuştu o akşam. Babam da " ne saygılı damat" demişti." Hem de ne kadar zengin." Hayrettin Bey'in oğullarından biriyle evlendim diyeyim diye bunca hengâme. Neyse, iyi ki olmuş da sen doğdun. Annesinin canı.

Yok yok aramadı daha, aramaz da. Bekler durur. "Bavulu da koymuşsun kapıya Cemal Bey ne olursun gitme! Ben sensiz ne yaparım?" demem lazım ağzımın ucuyla. Bir kere içimden gelse ya. Gelmiyor Selma. Ama ne yapacaksın işte. Akşam olmadan telefon edeceğiz el mecbur, bari bu sefer sen et de o melun kızla sen konuş. "Cemal Beyler toplantıdalar efeem" i sen duyuver bu sefer, n'olmuş sanki. Bir de inadına gibi beni bile bile böyle dedirtirmesi yok mu babanın. Sanki derdinden öldüm.

Otur yavrum nereye gidiyorsun? Çay yaptı Hacer Hanım "Hacer! Geçen gün yaptığın kurabiyelerden de koy, kremalı olanlardan" Selma ölümü gör, otur yavrum. Bu sefer pek az kalmaya gelmişsin. Acelen ne? Bak bu aceleden olmadı mı zaten.

Anlatmazsam çatlayacağım evladım, ne olursun dinle. Kime söyleyeyim başka? Birine dert yansam dedikodu alır başını gider. Ağzını açmış kurt gibi benim gidişimi bekleyen ne kadınlar var bilir misin sen, Cemal Bey in karısı olacağım diye adamın yüzüne bakmadan koynuna girer bunlar. Ah kızım, sen bilmezsin zamanında ne uğraştılar benimle! Ama hepsiyle de başa çıktım çok şükür. Lütfiye'nin kızılım ben, yedirir miyim size?

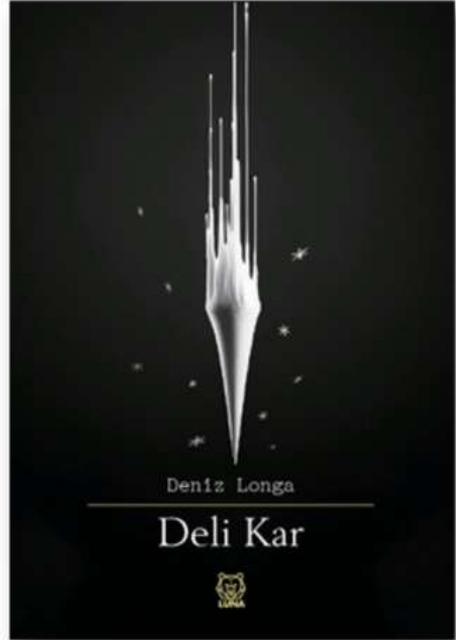
"Bir kutu yap da giderken götürsün yavrum Hacer." nasıl yapıyorsa öğrenmiş bunları sosyete kadınları bundan yiyor sana da yapalım dedi. Bir tadına bak önce beğenmezsen boşaltsın kabı. Hem ne var sanki burda kalsan. Karşıya geçmenin nesi zor. Sabahtan getirir akşamına götürür seni Ahmet amcan. Bir başına o koca evde. Deniz görüyorsa görüyor, sanki her gün yüzüyorsun da. Ne yiyip ne içiyorsun yavrum sen oralarda, yanına Hacer'in yeğenini de istemedin. Hiç olmazsa yemeğini yapar, ortalığı toplardı. Tamam, tamam sustum; yeni nesili anlayana aşk olsun. Beni hiç dinlediğiniz yok ki on beşindeki kızlar hep mi böyle olur? Gitme demiştim o gün de, yollar kaygan. Tutturmasan ne olurdu sanki! Ah Selma!Üç mü takla atmıştınız dört mü? O çirkince bavula hiçbir şey de olmamıştı. Elime tutuşturuverdilerdi, pis mendeburu.

Hemşire hanım kızım bir kapıyı tıklatsaydın bari odama girerken. Kızım geldi yine ziyaretime, ayıp oluyor ama böyle çat diye giriveriyorsunuz. Haplarımı içtim bak ağzıma, gördün mü? Dilimin altına saklamıyorum, ne münasebet! Cemal Bey her gün soruyor zaten, dilimi döndüre döndüre gösteriyorum ona da yanaklarımı.

Aman istemem onu vurmayın bu sefer. Çuvaldız gibi bir şey bu, iğne miyne değil baksana. Hiç acıma da yok, delik deşik ettiniz beni. Kocamın yüzüne benzedi iğne vurulan yerlerim. Ay yavaş hemşire hanım kızım, sarımsadan çevir beni n'olursun.

Yok canım, ne gitmesi? Dursun orda ellemesin Hacer Hanım bavulumu. Kaldırırım tamam, ama o yapmasın, Cemal Bey'in gömlekleri buruşuyor sonra.

Ne ölmesi ayol! Senelerdir anlatamadım size bunu hemşire hanım kızım. Hacer de diyor yetti artık senin şu hayallerin, uyanıkken uykuya dalan asıl sizlersiniz. Diyorum ya yirmi senedir hiç büyümedi Selma; benim kızım çok yüzer, dinç bu yüzden. Biraz uykum geldi, uyanınca boşaltırım bavulu. Cemal Bey vazgeçmiş gitmekten.

SAHİBİNİ ARAYAN AĞIT

Jale Önder Darıcı

Yalnızlığa mahkûm edildim. Sular altında kalan şehirler gibiyim. Boğulacağımı düşündüğüm anlarda bir minare boy veriyor ve korkma bak ayaklarım yere değıyor, diyor. Gülüp geçiyorum. Küskün kasabalara dönüştüm, dönmeyi düşünenlere kapattım kapılarımı. Ayrılırken dudakları istihza ile kıvrılanlar, nedamet ülkesinde padişah şimdi. Ama nafile...

Camlarım sallanıyor, şangır şungur kırılıp dökülüyorum. Gözlerim karardı cansızlıktan. İçi boşalmış göz çukurları... Kendi var ama ışık yok. Taşlaşmış bedenime zarar veremez ne soğuk ne sıcak. Ruhsuz, duygusuz gözlerim; bir noktaya dikili.

Rüzgârın sesi bedenimi sarsıyor, ona da hınçlıyım aslında. Uçurumun kenarına gelip kollarımı açtığımda “uzaklara at beni” dedim. Herkesin kimse olduğu uzaklara... Dinlemedi. Firari yıldırımlarla bir oldu da gelip çarptı bedenime. Gelin, gelin ve her çarpılmayla yalnızlığın haritası oluşsun bedenimde. Okullarda yalnızlık dersleri verilirse eğer, modern zamanların müfredatında, bedenimdeki yıldırım izleri kullanılсын harita niyetine. Bütün yüz çevrilmiş duvarlar, bütün asfaltı dökülmüş yollar, bölük pörçük anılarıma dönüşsün. Sevgilileri ayıran kıskançlık duvarı olayım mesela, yanımdan geçip gidenler bilemesin bir sonraki zamanda onların ayrılıklarının da müsebbibi olacağımı. “Aramızda bir duvar var, aşamıyoruz” desinler birbirlerine. Müsebbip ne demek diye sormayı da unutmasınlar.

Ağızda kekremsi tatlar bırakan öyküler, kapısında fiyatı yazılan şiirler, bir ideolojiye kurban edilen filmler, yontulduğu taştan utanan ucube heykeller... Aynı trende yolcuyuz. İsrâf edilen kelimeleri taktım koluma, ödül almaya koşuyorum. İsrâf edilen zamanlar da kırmızı halı altına süpürülmüş.

Varlığım yokluğuma armağan olsun.

Terk edilmiş bir evde bırakılan eşyalar sahiplerinin ardından ağlar mı? Geçip giden ömürde evrene bıraktığım her türkü, gün gelip beni söyler mi? Çevremde akıp giden hayat, benden sonra geleceklere “biri vardı ama şimdi yok” deyip yokluğumu varlar mı? Yunus Emre hâl sorar, sayru musun sağlar mı?

Yokluğum varlığıma armağan olsun.

Aklımın zincirleri kopardı kendini, deli bozuk bir rüzgâra verdi elini, gitti. Topraktan fişkıran bir yabani menekşe cam kenarlarında el bebek gül bebek bakılan menekşelere kırgın. Hani yaratılıştta birdik, diyor. Umutların göz kırptığı anlar, sahibinin gizlendiği bir el uzanıp oyuyor kırılan gözleri. Fırtınanın dineceği yok, benim düzeleceğim yok. İyileşiyor diye gözünün içine bakılan bir hastanın, günün sonunda girdiği anafilaktik şok gibiyim. Koparmaya ant içmişim beni hayattan. Doğarken edilmiş bir yeminim ölüme. Yaşadığım her günü bir torbaya doldurup kibrit çaksam ve alevler sarsa her yanı, koşup kurtaracağım gün var mı diye düşünüyorum. Sevmenin de sevilmenin de anlamsızlaştığı bir dünyada inatla yaşayanlara bakıyorum ve gülümsüyorum. Her nefis benim yaşadıklarımı tadacaktır. Anlamın anlamsızlaştığı anlarda yaktığı şehrin karşısına geçip bir sigara yakan Neron olmak! Öyle bir şey yapmış mıdır bilemem ama ben olsam yapardım.

Gelgitli denizlerim dalgaları kışkırtıyor. Kimsenin kimsesi olamayanlar duvar diplerinde, kaldırımlarda sabahlarken herkes niye bu kadar mutlu? Yıkıntılar arasından uzanan soğuk bir el, enkazdan fırlayan parçalanmış bir bavul gibiyim. Kenarından fırlamış bir gömlek kolu, bir pantolon paçası dünyanın bütün romanlarından, bütün şiirlerinden, bütün trajedilerinden rol çalmış. Bavul dile geliyor, yırtılmış derisinde iki göz ve bir ağız beliriyor. Sahibim sabah uçağına bilet almıştı, uzak diyarlara gidecektik. Oysa şimdi bilet aranmayan uzak diyarlarda, diyor.

Bir rüyadan arta kalan gerçeklik değil bu. Rüya olmasını dileyip gözlerimi kapasam iki yangın arasında kalıyorum. Söz sahibine küstü, bana düşen büyük bir sabırdır şimdi.

İki el çıkıyor, ellerimi tutuyor sımsıkı. Kokluyorum onları bebekliklerindeki gibi. Boşalan göz çukurlarım doluyor. Ağlıyorum doyasıya. Gözyaşlarım yeniden inşa ediyor beni. Gözyaşlarım yeniden inşa ediyor yıkılan şehirleri.

GÜVERCİNDEN SONRAKİ GÜN

Rümeysa Oğuz

Günlerden neydi? Salıydı. İyi biliyorum. Bir güvercin havalanmıştı karşıki binanın damından. Paçalı, beyaz bir güvercin. Güvercini salı günleri uçururdu sahibi. Yahut güvercinlerin havalandığı güne Salı, derdim ben. O gün Salı olurdu. Güvercinden önceki gün olmuştu bütün olanlar. Güvercinden sonraki gün uyandığında olmuş olanı anlamıştım.

Pazartesi

Güvercinden önceki gün balkonda oturmuş kahve içiyordum. Dama baktım uzun uzun. Nicedir sesleri görmeye çalışıyordum. Evde yalnız kaldığımdan beri. Özellikle geceleri, duvarlarda birikmiş rutubet damlaları gibi aşağı kayıyordu sesler. Renksiz, kokusuz, ama varlar. Bir müddet insanlara bunu anlatmayı denemiştim. Bakın, duvarımda sesler var! Görüyor musunuz? Sonra yalnız benim, yalnız geceleri ve yalnız yalnızken gördüğüm sesleri, onların göremeyeceklerini anladım. Hatta güleceklerini. Dahası korkacaklarını benden.

Vazgeçişim böylelikle başladı. İnsanların benim gördüklerimi göremeyeceklerini anlamamla. Kimseye anlatamadığım o sesleri, daha rengarenk ve daha görünür olsun, diye izlemeye başladım. Geceler ve sabahlar ve öğleden sonraları boyunca.

Ardından düşündüm. Düşündüm ki bu ömür benim değildir. Bu taşları üst üste koyup da adına ev dedikleri yer, benim değildir. Bu sabahlar ve öğleler benim değildir. İnsan ömrü boyunca kendi olmayı kucaklamaya uğraşır. Hayale sarılınabilir mi? Hayallerim geldi gözümün önüne bir bir. Düşünmek gitgide içinden çıkamadığım dipsiz bir kuyu oldu. İndikçe derinleşti. Hayallerimi yakalamaya çalıştım. Baştan sona. Sondan başa. Gerçek sandığım bir yalanı avuçlarımda tutamayışımın dertli. Bir ömür hep dertli. Geçti işte. Bugün, salıdan önceki gün.

Aynanın karşısına geçip gözlerimi izledim. O bir çift kahverengi göze bakarken, akının ortasında, iki muntazam kahverengi yuvarlağa ve onların içinde artık parlamayan minicik noktalara. Daha önce hiç kendi gözlerime bakmadığımı anladım. İnsan koca bir ömür geçirsin de kendi gözlerini hiç görmesin! O halde gözlerim benim mi?

Sonra ellerime çevirdim bakışlarımı. Daha önce benim sandığım ve aslında bana ait olmadığını anladığım bakışlarımı. Parmaklarım uzun ve ince. Kemikli ve damarlı ellerim. Anneminki gibi mavi damarlı. Ben bu elleri daha önce, hiç böyle görmedim. Derken ayaklarım, göğüslerim, diz kapaklarım. Kendimi tanımaya çalıştım. Her zerremi ayrı ayrı ve bir bütün olarak anlamaya ve anlamlandırmaya uğraşım. Diz kapağımdaki yara izi çarptı gözüme. Gülümsedim.

Hayret gülümseyişimi kaybetmemişim. Bana mı ait bu tebessüm, artık emin değilim. Ardından kayısı ağaçları, kiraz dalları, toplar, ipler, yollar, yokuşlar, duraklamalar, duraksamalar, koşmalar, terlemeler ve üşümelerle dolu hayatımın içinde dolandım. Belki de çok geç kaldım, dedim kendime. Kendimi tanımak için geç kaldım artık.

Gözlerimi kapattım. Duvardaki sesleri dinlemeye başladım. Çocuk bağırışmaları, kahkahalar, hıçkırıklar ve gözyaşları. Tanıdık ve tanımadık sesler.

Güneş batmak üzereydi. Perdenin arasından süzülen kızıl sarı ışık oynaşıyordu halıda. Yanımdaki masa, masanın üzerindeki cam bardak, güneşin oyunuyla dans edencesine halıdan ayaklanan toz zerrelere. Onların arasında ne kadar da eğretiydim. Halbuki bütün ömrümü onlara dahil olmak için geçirmiştim.

Bütün ömrümü; masaya, halıya ve bardaklara ve insanlara yabancı olmamak ve onlardan biri gibi yani herkes gibi akışa kapılıp normal olmak için geçirmiştim. Ama ben bir devdim belki de. Yahut bir cüceydim. Bana ait olmayan bir dünyaya ayak uydurmaya çabaladıkça yalpalayan, acemi adımlarla sağa sola çarpıp kendini yaralayan, neyim diye sordukça daha derine dalan ve o derinin içinde de bir şey bulamayan, hiçbir şey bulamayan ve artık paçalı bir beyaz güvercinin uçuşuyla günleri tayin etmeye başlayan belki de hayattaki yegâne neşesini bir kanat çırpışına bağlayandım.

İşte o gün yani sahibi güvercini havaya bırakmadan ve o bütün marifetini sergileyip de taklalar atmadan önceki gün, benliğimdeki bilinmezlikle yüzleştim evvela. Sonra üzerinde televizyonun durduğu eski büfeyi açıp çocukluk resimlerimi döktüm ortaya. Bir yabancıya bakar gibi baktım fotoğraflara. Piknikte top oynarken çekilmiş bir fotoğrafı aldım elime. Belli ki kimsenin poz vermesi beklenmeden basılmıştı deklanşöre. Yüzüm iki yana sallanıyor gibi flu, ayaklarımdan biri öne doğru, kollarım da ileriye uzanmış. Şimdi bana ait olmadığını düşündüğüm bu bedene nasıl da sahip çıkmıştım küçükken. Sevincim içime sığmamış da ağaçlara, yerdeki kuru toprağa, hatta eski topa bile sirayet etmiş olmalıydı. O bulanık resimde bile yüzümde yer etmiş koca heyecan ve tebessümü başka ne açıklardı bilemedim.

İkinci güneşi kaybolup fotoğrafları seçemeyeceğim bir karanlık odayı doldurana dek büfenin önünde oyalandım. Sonra tekrar balkona çıkıp karşıki binaya bakmaya başladım. Şehrin ışıkları damdaki küçük kulübenin varlığını aşikâr ediyordu. Belki de orada bir kulübe, içinde de taklacı güvercinler olduğunu bildiğim için; zihnim damın üzerine o kulübe resmini çiziyordu. Artık ne olduğumu ve bana ait olanların varlığını sorguluyorken karşıdaki çatıya ve üzerindeki kulübeye ve kulübenin içerisindeki kuşlara oradadır, demeye dilim varmıyordu.

Salı

Serin bir rüzgâr sırtımı ürpertene kadar bakışlarım damda bekledim. Kalbim hızla çarpıyordu. Ben; bu evrende yer tutmayan ve bu devler ülkesinin cücesi yahut bu cüceler ülkesinin devi; yine de kendimi özelleştirmekten vazgeçmiyor, ertesi gün güvercinler yalnız benim için havalandırılacak ve bütün o taklalar sadece benim şerefime atılacak gibi heyecanlanıyordum.

Nihayet sabah oldu. Gecenin sessizliğini bölen köpek ulumaları, yerini kuş cıvıltılarına bıraktığında heyecanım da katlanarak artmıştı. Kafamın içinde dönen bir fikir bütün geceyi uykusuz geçirmeme sebep olmuştu. Günün ilk ışıklarıyla karşı binanın çatı kapısının açıldığını duydum. Eski demir kapı gürültüyle açılmış, paçalı güvercinin ve diğerlerinin sahibi adam kuş kulübesine yaklaşmış, kapıyı aralayıp önce taklacı beyaz güvercini avuçları arasına almıştı. Sonra yavaş yavaş çatının ucuna doğru yürümüş ve iki avucunun arasında tuttuğu kuşu heyecanla havaya fırlatmıştı. Taklacı güvercin önce gökyüzünde süzülüp pike yapmış ardından da taklalar atarak sahibinin kafası üstünde dönmeye başlamıştı. Bütün hafta beklediğime değişmişti doğrusu. Bugün beyaz güvercinin takla attığı gündü.

Çarşamba

Güverciniden sonraki gün oldu olanlar. Uyandığımda anladım. Daha dün güvercini izlerken ve güverciniden önceki gün kalbim yerinden çıkacak gibi atarken biliyordum bugün olacakları. Ama ben bana ait değilsem, yaptıklarım da bana ait değildi. Bu sebeple bildiğimi kendime dahi söylememiş, duvardaki sesleri izlemiş, insanların sesleri göremeyişine hayret ederek uyumuştum. Güvercin takla atmaktan yorulup da sahibinin avuçlarına dönünce eve girip balkon kapısını kapatmış biraz oyalanıp ertesi sabaha kadar uyumuştum. Sonra kalktım. Kalkıp çok önemli bir işe geç kalmış adımlarla evden fırladım. Çıkmadan dolabın üzerinde duran eski, kahverengi deri bavulu da aldım elime. Bütün gün kuşçuları gezdim. Ayaklarım ağrıyana, susuzluktan dudaklarım kavrulana dek gezdim. Başta hoş geldiniz, diye güler yüzle beni karşılayan kuşçular garip isteğim karşısında afallıyor, bakışlarını gözlerimden kaçırıyordu. Sonra elimdeki bavula bakıyor, benden tedirgin, bavula doldurmaya çalıştığım garip talebimden tedirgin yutkunuyorlardı. Kimisi öfkeyle iki yana sallıyordu başını. O an bağırarak istiyordum onlara. Bakabilirsiniz, bu gözler benim değil. Bu suçlayıcı, yargılayıcı yahut merak dolu bakışlarınızı istediğiniz kadar dikin gözlerime. Ben artık sahip olmadıklarımı biliyorum daha çok!

Bazıları beni dükkândan bile kovmuştu hatta. İte kaka kovan da olmuştu, dilini damağına yapıştırıp nırç'layarak yollayan da. Ama yine de para ödememle isteğim makulmuş gibi davrananlar çıktı. Bu sayede eve geldiğimde muvaffak olmanın gururu vardı suratımda. Elimde de sabahki hafifliğine inat ağırlaşmış eski bavulum.

Eve girince zaman kaybetmeden beyaz bir tayt ve bluz giydim üzerime. Duvardaki seslere ilişti gözlerim. Onlara bir açıklama yapma gereği hissettim nedense. Bana ait olmayan her şeyden vazgeçiyorum, dedim sakince. Anlarsınız işte. Her şey bana yabancı. Ama kuşlar çok yakın. Beyaz taklacı güvercinler. Ben bu devler yahut cüceler ülkesinde, işte her neyse burada yabancı, en çok kendime yabancı yaşamaktan yoruldum. Ait olduğum yeri arıyorum. Önce onların kapısını çalacağım. Eve getirdiğim bavulu elime aldım. Bana ait olmayan gözlerle aynadaki zayıf kadına baktım. Gözlerinin altı morarmıştı. Avurtları çökmüş, dudakları kurumuştu. Yazık, dedim ona. Yazık sana. Bana yazık. Sonra bavulu açıp gece oluncaya dek uğraştım. İğneyle, iplikle ve türlü yapıştırıcılarla gece yarısından önce muzaffer olmayı başardım. Derhal sokağa fırladım. Apartman kapısını ittirdim hızla. Kendimi paçalı bir güvercin yapmıştım. Üzerimdeki beyaz tüylerin canımı acıtmasına ve beni kaşındırmasına aldırmadan caddelerde yürümeye başladım. Yürürken önümden sesler koşuyordu. Bir hafta süren var, diyordu bana. Önümüzdeki salıya kadar seni damına alacak ve diğer beyaz güvercinlerin arasına katacak birini bulmalısın

CAN YONGASI

Buket Uçar

Şimdi iyi dinle beni ama fazla takılma dediklerime. Bakma sen bana, ana benim adım. Yüreğim iki katı hızla atıyor can evimde, evladınki de içinde. O sebeple.

Masanın yanına diktin onu ya gözünün önüne, her göz göze geldiğinizde beş soru daha çözüyorsun ya çözdükçe bavul doluyor sanıyorsun. Sonra fazladan beş soru daha, beş soru daha, sonra...

Eskiden tekerlekli değildi bunlar, galiba gitmek bu sebeple zor gelirdi. Ortasında iki kulpu vardı. Elimdeki izi dönene kadar kalırdı. Ya da bana öyle gelirdi. Şimdi sen, sevinçlerini dolduruyorsun ya bakışlarınla, umutlarını kıyın kıyın boşaltıyorsun ya içinden içine. Bakıyorum sana. Yıllar öncesinde göremediklerimi görüyorum sana bakarken. Yanımda, benimle beraber sevincimi paylaşanların kalbindeki sancı, bugün benim kafesimde zonkluyor. Laf bol bende, sen bana bakma.

Doğacağın zaman, özene bezene hazırladığım bavul seni karşılamak için benden önce kapının yanına dikilmişti. Aylar öncesinden hem de. Niye yalan söyleyeyim onun kadar hevesli değildim. Canımdan can çıkacaktı, gençtim, korkuyordum. Ne kadar dolu olursa olsun içi, bavul gibi boş değildim. Kadını ben. Karmakarışık kadın. Gülerken ağlayan, ağlarken gülen cins. Sevinmeyi de üzülmeyi de beceremeyiz biz. El kadar kıyafetlerin el kadar bavula sığmıştı. İçine neyi, nasıl sığdıracağını düşünüp duruyorsun. Bilmiyorum muyum sanki? Ben, senden kalan boşluğu bu eve nasıl sığdıracağımı bilemiyorum. Sen bunu biliyor musun? Eklerim hızlı hızlı düşüyor üstümden. İnsanın yalın halini biliyor musun? Bilemezsin. Bütün halleri üstünde toplayacak yerdesin. Ömrünün en türemiş vaktinde. Ne diyordum? Doğumuna hazırladığım bavul diyordum. Sığmıştı sığmasına da hazırladığım kıyafetlerin içine sen sığamamıştın. Şapka kafanda bir komik, zıbınlar minik minik kalmıştı üstünde. Yani demem o ki düşünme düşünme hiçbir şey oturmuyor yerine. Her şey olacağına varıyor.

Yılların içinden nasıl geldin buraya? Büyürken hiç büyümüyor gibiydin. Doğduğunda dünyaları doğurdum sanmıştım dünyaya. "Anne" dediğinde tüm dünya inlemiş, ilk adımında titremişti dünya. Şimdi gözün yollarda. Evren dedin, neler de öğrendin büyürken. Ben de senden öğrendim. Analık evvela öğrencilik değil mi? Neler neler öğrendim seni büyütürken. Unuttuklarımı bile. İnsan dilerse doğurduğundan da öğrenebilirmiş. En minik öğretmenimsin sen benim. Evrene gönderirsem düşüncelerimi, elimden tutar, dedin. Örttüm üstünü. Toz olmasın, dedim. Yanlış anlama, kalmandan yana değilim. Çıktın çıkıştın benden. Artık buz kalıbı gibisin yanımda, kalırsan eritirim seni sıcağımda. Yokluğunda parça parça üşür bedenim. Önce yüreğim başlar soğumaya. Ellerim...Elbet gideceksin. Gitmeden gitmeni istemedim. Örtüyü aldın, hatta üç beş soru da fazladan çözdün içini doldurabilmek için. Keyifli keyifli ıslık da çaldın. Ağladım.

Bakma sen bana, anaların gözlerinde yaş az daha fazla olur, her daim hazır olur. Tir tir titrer yuvalarında.

Gitme vakti gelip de bavul kapıya dikilince beş dakika daha derdi annem, beş dakika daha. Bu beş dakika yirmi dört saatin dışında bir vakittir. Vaktin bereketidir, mayasıdır. Analar doğurur oncacık dakikayı, tarifsiz sancıyla. Beşin atmış ile çarpımından fazladır süre. Fazladan beş sorunun eseridir. Beş soru, beş soru daha, sonra beş soru...

Gölgen, gölgeinden çıkıp uzun gölgelerin arasına karışacak. İlk arkadaşın bavul bu yalnızlığında. Elinden tutup senin, senin ellerinden tutup, seni ellerimden alıp...

Önceden, diyeceğim de dilim varmıyor. Daha dün gibi... Eğil, derdin sarılabilmek için. Eğilirdim. Boyunu boyuma denk getirirdim. Hiç erinmezdim hatta sevinirdim. Boyun boyumu aştı, eğilsene denk gelelim. Elimden tutardın ellerimden, beş parmağımı birden. Ancak dizlerime kadar gelen boyunla gölgelerimizi yarıştırdık. Uzun olan gölgenin senin olduğunu iddia ederdin. Kabul ederdim. İnanmazdın. Huysuzlanırdın bir de aşağıda kalışına, yalandan yükselişine. Kısa olan gölgenin senin olduğunu bilirdin. Kucağıma alırdım seni, gölgeme karışırdın. Tek kaldık, derdin. Tek kaldık. Sen bavulunla, ben ondan kalan boşlukla...

Bakma sen bana. Yeni zamanlarının eski kahramanıyım ben.

Olsun. Senin hayallerin var bavula dair de benim yok mu? Her geldiğinde içini boşaltır, kenara bomboş dayarım. Hatta gözlerimin önünden kaldırım. Giderken kekler koyarım içine kurabiyeler. İlle de tatlı şeyler. Ayrılığa bir tat bulurum ellerimden. Kapların boşlarını geri getir. Yine yaparız. Sonra başka bir seferde... Neler diyorum ben böyle? Hele o günleri bir görelim. Ömrümüz varsa tabii... Kitaplar koyarım başka bir geldiğinde. Onları geri getirmene gerek yok. Yerine yakışsın bilmem mi? Alışsın. Misafir gibi çalarsın kapımı. Başımın üstünde taşımam mı seni? Gelirsin değil mi? Ateş almaya değil ama evin gibi. Hele bir gelme kemiklerini kırarım, etlerini yolarım. Sopam olmasa da kalemim var benim. Belli değil mi yazdıklarımın? Dilim odun gibi. Elin de benim kemiğin de benim.

Böyle konuşup duruyorum ama aldırma sen. Dallarım ayrılıyor gövdemden. Ağaç budanınca kabuklanması zaman almaz mı, suları akmaz mı can damarından?

Dünler yakın, yarınlar daha yakın. Şimdi, aç yüreğini beni iyi dinle. İki kulağına küpe yap dediklerimi. Dilersen iki iki tak, keyif senin. Ana sözü dinlemezsen iki yakan ayrı ayrı kalır iki yanında. Gözlerimi yorma, sesini kulaklarıma unutturma. Senin adın can, senin adın canan, gönlümün sultanı senin adın. Can yongam...

Günü gelince o bavulun tekerlekleri düşecek yola, sen de peşine. Kaygılı uykuların, yutkunduğun hayallerin peşinden gelecek. Çekilen deniz gibi denizin üstünden inen güneş gibi hiç doğmamışsın, hiç büyümemişsin gibi tekerleğin sesi susturacak sesini. Sanma ki oyun burada bitiyor, perde daha yeni kımıldıyor yerinde, ona göre.

Gidiyorsun da kâğıdı kalemi götürmüyorsun ya. Mektup mazide kaldı ama hisler baki. Sen, yazdıklarımı okumazsın çünkü ölmedim daha. Benim gibi analar okur beni, değme şairleri ağlatır kalemim. Kâğıttan dertlenir, kâğıtla dertleşiriz.

Bakma sen bana, ana benim adım. Yüreğim iki katı hızla atıyor, evladınki de içinde ya. Hep götürmez ya bu bavul, bir gün olur getirir seni bana.

YOLDA TAMAMLANIR İNSAN

Ali Havan

İnsan kaderine yalnızlık mührü yazılarak düşmüştür yeryüzüne. Hz. Âdem'den itibaren bir mih gibi alnında taşır bu yalnızlığı. Baba mirası sayarak sımsıkı sarılır ve hiç ayırmaz yanından hayatı boyunca. İnsan hikâyelerinin çocuğu ve içinde yaşattığının esiridir. Yıkılması istenmeyen hayaller, gölgesi kaybolan hayatlar ve yarım kalan masallardan ibaret bir yolcudur hayat yolu üzerinde.

Yanında götüreceklerine karar veren her insan yolcudur artık. İlk önce sorular düşer yola cevaplı ya da cevapsız. Bir valizin içinde kaç farklı dünya taşınır kim bilir. Kaç insanın kokusu siner üstüne? Hangi acı sığar ki küçücük sırt çantasına? Hangi yol insanın içinden geçer? Hangi yol gurbetin kundağını ırgalar? Hangi durak anıları korur güz yağmurlarından? Hangi manto ısıtabilir yüreğinde kış yaşayanları? Hangi yorgun dudaktan dökülür fısıltısı vedanın? Hangi el yazar ki özlemlerle okunacak, içine çekecek, kokusunu göğsünde soluklanacak ayrılığın intiharı satırlarını?

Yol sırta taşınan kederli bir hayatın adıdır. Yolculuk başlamaya görsün tüm acılara sığacak yer bulunur bir köşesinde. Kırışmasın diye anılar katlanır bir ceketle birlikte. Gözyaşı damlaları düşer titrek kirpiklerinden salınarak. Ve insan niyetlerinin çocuğudur. İçine gömdüğü hatıralar, yüreğini sızlatan yaralar, elinde götürdüğü valizler ile yolu ve yolculuğunu tamamlar.

Yol zamana açılan geniş bir penceredir. Vakitsiz, hesapsız ve plansız gidişin bıraktığı derin izdir. Yola düşenler, yolda olanlar, yolla hemhal olanlar ve sonunda yol olanlar için zaman kaybedilmemesi gereken dünyalık yegâne sermayedir artık. Hafif bir yel esişinde gölgesini takip edenler bir akşamı severler bir de üstünü. Zira yolculuğun en sakini, yolların en tenhası bu demlerde kendini gösterir insana.

Bir başına menzil arayan herkes göze almalı yalnızlık silahıyla vurulmayı. Bağdaş kurup oturmalı yalnızlığın iniltili göğsüne. Hasretin ince dişli tarağıyla bulutların saçlarını taramalı çıktığı yolculuklarda. Suları konuk etmeli yüreğinin sahipsiz sandalyesine. Birlikte çağlamak için yoldaş etmeli kendine. Ne güneşle ülfeti olmalı ne de ay ile hemhal. Bir başına yalnızlığı aramalı yalnızlığın yanı başında. Yalnız başına çıktığı yolculuklarda yalnızlığın koynunda dinlenmeli gün sonlarında.

İnsan vardır içi içine sığmaz taşar kalıbından her “sefer” sözcüğünü duyduğunda. Zihnen, bedenen ve fikren hazırdır su gibi akıp yolculuk yatağını bulmaya. İnsan vardır yoldan ürker, yolculuk tedirginliği kaplar ruhunu karanlıktan korkan çocuklar gibi. Adımını atamaz dışarıya, kabuğunu kırıp çıkamaz yaşadığı dünyanın dışına. Bu yüzden içinden gidemeyenler gitmek istemedikleri için yolculukları hep başlangıç noktası, menzilleri kaldıkları yer olarak kalır.

Dışına doğru yolculuk yapanların dönecekleri bir içleri ise maalesef yoktur. Katedilen mesafeler ve tüketilen zaman vardır sadece. İnsanın içinden geçmiyorsa yol ne gurbete çıkabilir ne vuslata erebilir. Sokağın çıkmazına, girdabın en derinine, tereddütlerin en koyusuna düşmek yazılır alınlarına. Belki de bundan sebep insanın en zor hikâyesi yolculuğudur. İçine yürüyüşü kederini dışına yürüyüşü kaderini belirler. Beklerse göz yorulur, giderse hatıralar.

Her insan yoldur. Uzar, kısalır, kıvrılır, döner ve nihayet dönüşür. Şose olur gidilmeyen bir köy içinde. Asfalta döner şehrin en işlek caddelerinde. Çocukluğumuzun, en güzel yanımızın, kaygısız yaşımızın, endişesiz yarınlarımızın homurtulu araçların kauçuk tekerleklerin altında ezilmesine, un ufak edilmesine yol verir nihayet. Vefayı çok da bilmez bir yerde insan gibidir yollar.

Yol kadedir. Herkese kaderi nispetince görünür. Ufuklar seyirlik taraça halinde kat kat açılır. Bulutlar yoldaş olur üzerlerinde. Haftanın yedi basamaklı dün aralığında gün tükenir saatlerin tik takları eşliğinde. Mevsimlerin dönüşümlü gölgelerinde soluğu kesilir insanın zemherinin buz kesen günlerinde. Güneşin yanıp tutuştuğu demlerde ter dökülür alınlarında. Yol kadere açılır niyetlerin dua kanatlarıyla.

Yol nasiptir. Her insan azığıyla düşer yola. Çıkınına eklediği, valizine sıkıştırdığı, sırtına yüklediği, mendiline bağladığı ne varsa yoldaşı olur yol boyunca. Yol nasibi, nasip bahtını belirler insanın kader yazısıyla.

Yol şiidir. Kimini kaldırım sevdası tutar bulutların yağmuru yüklendiği demlerde. Kimi dönülmez yolcu bekler kişiye özel hazırlanmış iskelelerde. Kiminin yolculuğu hasrete kiminin gurbete düşer gözyaşları eşliğinde.

Yol mektuptur. Gözden irak olanların gönülde hasret olarak birikmelerini sağlar tek başına. Muhabbet kalemi ile yazılan satırlarında memleketin özlem yüklü havası dolaşır. Büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden hasretle öpülür. Anne, baba, dost, akraba ve tekmiil yakınlar tek tek sual edilir, havadisler sorulur. Nihayete eren satırların sonunda geride kalanlara hasretle selam edilir utangaç satırlar arasında. Belki de bir yerde gurbet ile sılanın, özlem ile hasretin, uzak ile yakının düğümünü çözecek tek vasıta yol.

Yol hasrettir. Belki de hasretin en koyusunu yansıtan renktir. Renkten renge bürünür gün içinde. Güneşe göz kırpar gün aydınlığında. Aya caka satar karanlığı mızrak gibi delen kesik kesik işaret çizgileriyle. Araçlar vardır yol ve yolcunun hizmetine amade. Her araç gücü, özelliği ve önemi nispetinde taşır hasreti. Kâh araba olur karada kâh gemiye dönüşür azgın suların tam ortasında. Bir miktar tedirginlik barındırır da kuşlara imrenenler için uçaklarda hasreti taşır kanatlarıyla pamuk yığını bulutların üzerinde. Her şairin, her yazarın mısralarına ilham veren trenler ise sadece hasreti taşımazdı kuşetli kompartımanlarında. Vatanından sürülen, kaderine küstürülen, acısını göğüs tahtasında büyüten insanları taşırdı gıcırıtılı rayların üzerinde. Renginden mi yoksa bahtının karasına yenik düşen insanlardan mıdır bilinmez “kara tren”ler hasret-vuslat arasında ayrılık ile kavuşmaları taşırdı daima. Eskiler kömürle çalıştığını söyleseler de aslında ayrılanların gözyaşlarıyla yol alırdı kara dumanlar eşliğinde. Kuşetli vagonlarında dalgın bakışlar seyrederdi sessiz vadileri, susuz bozkırları ve her yolcuyla selamlayan ağaçları ılık yaşlar eşliğinde.

Yol rızaktır. Gece karanlık örtüsünü usulca toplayarak sokaklardan çekilmeye görsün; pencereler tüllerinden sıyrılmaya, ışıklar odaların içini aydınlatmaya başlar. Kapılar sessizliği ürkütmeyecek bir şekilde açılır. Hızlı adımlar ve hareketli gölgeler ile dolup taşar caddeler. Kiminin bileti cebinde kiminin bozukluğu ellerinde gelecek aracı bekler. Duraklar rızık kapısının ilk eşiğidir. Yollar; taş, toprak ve asfalt kanatlarıyla gün boyu bir lokmanın kavgasını verenleri taşır bıkmadan usanmadan.

Yol vedadır. Ayrılığın ilk eşiği, açılacak kapıya atılacak ilk adımdır. Her insan mutlak bir “veda”nın ya da muhtemel vedaların eşiğinde yaşar. Tüm vedalarında hüznü yaşar en derinden. Nemli kirpikler ve titrek dudaklar arasında ne “kal” diyebilir ne de “gitme.” Fısıltılar eşliğinde hayatı yorumlar tek başına yalnızlığın en kuytu köşelerinde. Pek çok insan vazgeçmekle tercih etmek arasında sıkışıp kalır bir başına. “Keder”inin belirlediğini seçemez “kader”inin belirlediğinden de vazgeçemez insan. Elinde tuttuğu pamuk ipliğini hayatın en sağlam halatı zannedenleri/ görenleri ise gün gelir yolda unutulmuş bir yolcunun gölgesi bile üzer.

Yol sıratır. İstikametini belirler her yolcunun. İnceliği kaydırmaya meyilli keskinliği kesmeye ayarlıdır yorulan ayakları. Bu yola düşen her yolcu nedâmetli fısıltılar, derin pişmanlıklar, faydasız sızlanışlar, tereddütlü ayaklar ve sırtında taşıdığı yükün ağırlığı altında iki büklüm ezilerek yürür.

İnsan tamamlanmayı bekleyen eksilteli bir cümledir. Daldığı duvarların, baktığı saatlerin, iç çektiği anların, yanında olmasını istediği simaların yokluğu kadardır insan. Acı heceleriyle pişer, hüznün sözleriyle demlenir ve yalnızlık satırlarında noktasını bekler tamamlanmak için hayat defterinin sayfalarında. Yol bekler, yolcu bekler, yolu bekler tamamlanmak için. İnsandır bu; yolla tamamlanır, yolda tamamlanır. Yolda doğrulur yolla yoğrulur insan...

İNSAN YÜZLÜ BAVULLAR

Yunus Laçın

Eşyaların da bir hikâyesi, bir ömrü vardır. Ama hiçbirinde bavulların sakladığı hikâyeleri bulamayız. Geçmişe dair sevinçlerin, kederlerin, öfkelerin, keşkelerin, aşkların, sitemlerin, mektupların saklı kentiydi bavullar. Her biri ayrı ayrı hikâyeleri saklayan kadim mahzendi. Bavullar, geleceğe dair umutların, hayallerin, planların yer aldığı saklı sandıktı.

Bavullar saklar ve taşır hayat sergüzeştimizi. Bir sol yanımız bilir bir de bavul bazen kimseye diyemediklerimizi. Yârin adını işlediğimiz mendildir bazen ona emanet ettiğimiz. Bazen iç sesimizdir, günlüğümüzü sakladığımız kucaktır. Kalemimizi teslim ettiğimiz ana sıcaklığı, silahımızı emanet ettiğimiz baba ocağı gibidir bavullar. Yârin bergüzarını mahremden saklayan, göz izinden koruyan emanetçidir bavullar. Kem gözlerden uzak duygu, düşünce, hayal ve özlemlerimizi sarıp sarmaladığımız bir bohça sıcaklığıdır bavullar.

Tahta bavullar ömürlerini tamamlasalar da sakladıkları hikâyeler ve andaçlarla zihinlerimizde yer ediyorlar hâlâ. Bavullar şimdilerde nostaljik bir aksesuar, mekân süslemelerinde kullanılan bir figür. Neyse ki yaşı kırkın üzerinde olanlar bavulların devrine müşahit oldular. O vakitler, sade görünümlü yahut nakışlı, işlemeli olanları vardı bavulların. Gâh tahta, gâh deri, gâh kumaştan üretilirdi. Gıcırdayan menteşeliydi onlara gizem yükleyen. Kilitlenirdi, yetmez iple de bağlanırdı tahta bavullar. Kilit mekanizması ve tutma kulpu genellikle tenekeden olurdu. Tam açıldığında iki bölme olur ve içine koyulacak eşyalar ona göre sınıflandırılırdı. Köşeleri hem yıpranmasın diye hem de sivri uç kısımları çarpmalarda acıtmasın diye teneke ile kaplanırdı. Ahşap işlemleri, gıcırdayan menteşeleri, bakırdan kulpları ve tasarımlarıyla alın terinin, emeğin, insan eli ve yüreğinin eseriydiler bavullar.

Bavullar yolların müdavimi, yolcuların emanetleridir. Bazen sıla-i rahimdir onun kokusu, rengi, dokusu. Gurbetteki en sadık dosttur bazen. Yedigâr kalan, bergüzar olan, miras düşen hayatları taşıdığımız gönül sandıklarındır onlar. Bavullar sığındığımız bir liman olur gurbette. Memleket kokusunu, havasını, suyunu bulduğumuz mekân, dost gülüşünü, yar sesini anımsadığımız zaman olurlar. Özlemleri dindiren arkadaşlıklar, gözyaşlarımıza yoldaşırlar. Babamızdan kalan kehribar tespih, anamızdan kalan bir iki resim, yârin saclarından bir tutam bergüzardır sandığın şerefi. Ve namusudur mazrufu, ziyneti, serveti, içindeki kıymeti.

Bavullar dilden ile devraldığımız ve tereke olarak bırakacağımız türkülerimizin hikâyesini taşır. Yer yer acıklı, ezik, yanık, titrek ve ürkek, zaman zaman şen, mutlu; dilimizin düğümünü çözen, yaralarımızı saran, duygularımızı işleyen türkülerin köprüsüdür bavullar. Bavullarda saklıdır dile getiremediklerimiz, korkularımız, kaygılarımız, beklentilerimiz, tahayyülümüz. Kimsenin görmesini istemediğimiz kırık dökük cümlelerimiz, fiiliyata dökemediğimiz hislerimiz.

Bavullar yol arkadaşı, kitabın ve kalemin kalesi, albümün saklı koynu, bir tabaka ve tütünün efkâr demi. Çayın buram buram kokusu, memleket dokusu bir şalın yârî sargısıdır. Yar kokusu kabı, gülabdandır bavullar. Bavul vefanın sıcak yüzü, sevginin hoş sohbetiydi bir vakitler. Kimi bavullar kumaştan olurdu, kimileri ise ahşaptandı. Şimdi tahayyülümüzde siyah beyaz bir film gibi duran bu bavullar o dönemlerin insanı gibi sağlamdı, vakar sahibiydi. Bir duruşu, bir heybeti vardı. Şimdilerde bu bavullar antika halılar gibi aksesuar olarak aranıyor. Bu bavullar insan yüzlü bavullardı. Sahibinin hayat hikâyesi sanki bu bavullara yazılıydı. İnsanla birlikte gençlik, orta yaşlılık ve ihtiyarlık mevsimlerini yaşarlardı. Yılların yorgunluğu okunabilirdi onlardan yahut insanın sergüzeşti.

İçimin gurbetiydi tahta bavullar. Ayrılık tesellisiydi içindeki andaçlar. Bavullar gizlerin gizlendiği sırdaştı. Bavullar bana şimendiferlerin geceyi yaran siren seslerini, istasyonları, vagonları çağırıştırıyor. Arkaik bir atmosferin sıcaklığını, tayy-i bir mekânı ve tayy-i bir zamanı çağırıştırıyor. Ruhumu eski rüzgârlarla gezdiren bir zaman makinası sanki bavullar. Bir film şeridi sanki ruhumun makarasında dönen, siyah-beyaz bir fotoğrafı dolduran bir yol arkadaşı gibi.

Bavullar gelinlik kızların el emeği, göz nuru işlemelerinin, kanaviçelerinin, kenarları dantelli oyarlarını, mendillerinin veya seccadelerinin velhasıl çeyizlerinin muhafızdır. Gergefe işlenen hayallerin saklı durağıdır. Adı bende saklı aşkların, gizli yaraların hatıra dükkânıdır. Bavullar çilekeş annelerin dişinden tırnağından artırıp biriktirdiği yükte hafif pahada ağır ziynetlerin emanet kasasıdır. Onlar evlerin köşe taşı, olmazsa olmaz eşyası ve aksesuarıdır.

Ruhumda bir bavul, gönül bavulu. Biriktirdiğim, biriktiremedim anılarımın, hayallerimin, derdimin, kederimin, sevinçlerimin saklandığı ruh evim. Çocukluğum Gençliğimin, rafa kaldırdığım dileklerimin, kavuşmadığım sevgililerimin, platonik aşklarımın, mektuplarımın, günahlarımın istiflediği sığınağımdır.

Şairin, “Zamanla nasıl değişiyor insan/ Hangi resmime baksam ben değilim.” dediği gibi bavullarda zamanın değişim gücüne yenik düştü. Şimdi uzaklarda hayallerde çocukluğumuzdaki o insan yüzlü bavullar. Tahtanın yontularak estetik bir yapıya dönüştüğü rengi ile işlemesiyle bir sanat yapıtına dönüştüğü o arkaik, o estetik bavullar yahut kumaşların desen desen işlendiği, menteşeli, kilitli, sıcak ve doğal renkli bavullar artık yok şimdi Fabrikanın soğuk yüzünün hâkim olduğu, emekten, insan yüzünden mahrum cafcıvalı valizlere verdik emanetlerimizi.

Binalar taşken, adamlar adamken, bavullarda tahtadandı bir zamanlar. Sonra her şey doğasını terk etti usulca, zamanın çarkları adamı da taşı da bavulu da şekilden şekle soktu. Hayat değişim rüzgârlarıyla aldı götürdü davullarımızı, içinde gitti adamlığımız.

Ve insan yüzlü bavullar, pılını pırtını toplayıp usulca gittiler bizden.

BAVULUMDA CÜMLELER

Nurhan Ceylan

Yeni bir şey söylemiyorum; duysun beni nefesi şiir kokan kuytular, neşeli şarkılar fisıldayan yaz çiçekleri, umut taciri kuşlar... Hayatın sıratında duruyor kelimelerim nihayet; gitmekle solmak arasında, susmakla unutmak arasında. Bütün vurgunluklarımı dağıtıyorum etrafa, bulsun dengini ve kırsın dünyanın çürümekten yapılma dizlerini. Bir pul kadar değeri yok bulup kaybetmelerin yaş aldıkça. Zaman bir pula bile satabilir kendini unutulmuş bir rüyaya, kurutulmuş bir hülyaya. Esniyor durmadan içim, esniyor ve kabarıyor, sığmıyor kendine; dünya uğultulu bir kovan, yıldızlı cümlelerin bezginliği baki. Sen bu günahın en beyaz tarafındasın sanki. Sus payı vermiyor kibrin ve konuşmak yararıyor yarana, hatırlamak ki senin paramparça aynan, sığınmışken bir sırta.

Yeni bir şey söylemiyor bana hayat biliyorum, beklemiyorum da. Hangi pencere hangi hayâlin bozgununa açılır ve hangi yanılığ gizlenir kuytusunda karanlığın? İnsan bir yalana kırılmak için neden bu kadar hevesli, sezgilerinin intiharına böyle sarsıntısız bağlıdır, neden? Suya yazmak gibi; suya, yani hafızasızlığa, umursamazca... Sözcüklerin hayâl sattığı doğru, sustuklarında kuruyan ırmakların laneti hatırlatıyor çaresizliğini insana. Başka türlü olsa, bir daha yıkansak o ırmakta ve hayat o an'dan başka bir handa konaklamasa. Yalın bir sözcüğün yakamızda nasıl durduğuna aldır sak ve yaşamak denen tedirginliğin başımıza açtıklarını yok saksak...

Yolumu şaşırıyorum, yol kaçırıyor gözlerini çalılıklara takılan düş ölümlerine uzandıkça sapıyor güzergâhından. Bir yar kenarında konaklıyor bütün çıkmazlar, başlıyor aralarında tatlı bir atışma. Hiçbir dilde karşılığını bulamadığım bir ikinci sıkıntısı boğuyor tüm sesleri, seçemiyorum renkleri. Adımdan gayrısını bilmiyorum diyor şair ve yine şiir, yine şiir... İnsan bir ikinci sıkıntısına her şeyini feda edebilir; yıkabilir bentlerini ve asabilir ansızın darağacına sevinçlerini, saatlerini en güzel yenilgiye kurabilir. İnsan vehmedebilir aşka ki neden olmasın; yani aşka yani kadim yanılığa, umutsuzca... Aşk ve umut bir yalana bağdaş kursun ve sussun gerisi.

Bağışla! Kendine gün süsü veren aydınlığı, yıldızsız gökyüzünün altında kurulan düşleri hatta. Bu pus dağılmayacak, belli. Bu şehrin gergefine yalnızlığı işlemiş kadınlar, sonra onu kilitli bir sandığa kapatmışlar. Bu yüzden hikâyesizliğini bir kader gibi taşıyor alnında. O kadınların yüzlerini arıyorum şehrin aynalarında, sokakların ruhu paramparça. Günler günleri kovalıyor, mevsimler yer değiştirip adres şaşırıyorlar, duvarlar ansızın aşırıyor boyumu. Dilim varmıyor anlatmaya, sokaklar çocukları terk ettiğinden beri küskün akşamüstleri birikiyor kaldırımlarda. Hani meselâ bir meşin yuvarlağın izine takılmıyor ayaklarım, sobelenmemek için sakınıyorum kendimi bir ağaçtan, ağaç sakınmıyor kendini kederden oysa. O kadınların yüzleri evlere dönük, evlerin pencereleri demirden.

Bitmeyen şarkı yapmışlar son meczubun hatırına. Şehrin arka sokaklarını adımlarken mırıldanıp duruyorum. Şarkı uzadıkça nakaratını şaşırıp yeniden başa sarıyorum. Mevsimler geçmiyor bu yüzden, yolcu terk etmiyor viraneleri, kederin dili susmuyor. Renkleri sınıyor meczup: Papatya sarısı, gök mavisi, su yeşili... Zincirlemiş kendini yaşamak denen sanrıya, tuvalinde benzersiz bir karmaşa. Bulabilsem izini, sesine varabilsem, dokunabilsem rüyalarına, kuşklarımın kadehi kırılrsa... Bir yağmur boşalıyor, yarılıyor gök kahrından, siliyor izlerini. Toprağın muradı yüreğin çölüne sağır, yükü ağır yola düşenin.

Bavulumda cümleler, cümleler, cümleler... Hangi birini nereye ekmeli bu kuraklıkta? Kiminin umudu sinmiş hecelerine, kimine umut olmuş da ağıtına yol vermiş. Dünyanın nazarı değmiş kimine, bir daha gün ışığı görmeye yetmemiş ömrü. Bir önceki kırgınlık resmi bavulun duvarına yapışmış, hiç okunmamış bir dize nasılsa sığışmış yeni kıyafetlerin arasına, ah o kahkaha sonrası kırılan vazo, o bile bir parçasını sinsice eklemiş yüküne. Hatta artık hayata dair olmayan, zaman içinde kaydı düşülmüş nedensiz yakınmalar, bir parçası eksik kalmış gülümsemeler, mutluluklar... Yolculuk boyunca kenarları aşınmış, derisi pul pul dökülmüş bir bavulun yorgunluğunu nasıl anlatmalı? Haramilerin gölgesi sinmiş hazinesine, kapanmış içine, kurumuş dili. Bir cümle olsa, düşürse kendini ayaklarımın dibine ve hayatı dize getirse, tek cümle. Sonra emanet etse kalbini ölüm düşüne. Bir sapak bulunur, diyor ölüm düşü, seyrini terke zorla kalbini, hiç mi çarpmadın sen buzdun sayhalara? Çarptım, bedenime vurdu gölgesi yitirmelerin ve sesimi parçalara ayırdı soğuğu üşümelerin. Siz gidin, ben bu yükü hep gitmekteyim.

BİR BAVUL, DEFTER VE NOBEL

Mehmet Yılmaz

Bir mekândan bir başka mekâna geçişin, taşınışın veya göçün en büyük göstergesi bavullardır. Bu geçiş, taşınış veya göçün ilk yoldaşı olan bavullar insana dair birçok duygunun da taşıyıcısı konumundadır. İnsan yaşamı da bir bavul misali insanın ömrü boyunca içine doldurdıklarından ibarettir. Hüzünler, sevinçler, gözyaşları, hayal kırıklıkları başarılar ve tecrübeler... Tüm bunlar bir bavulun içindeki birbirinden farklı işlev ve özelliklere sahip nesnelere farksız bir şekilde insan yaşamını çevreleyen şeylerdir. Yaşam da bir bavuldur en nihayetinde. Ve insan bu yaşam denilen bavulu doldurabilmek için ömrünün sonuna kadar mücadele eder durur.

Günlük hayatta bavul yerine çanta veya valiz kelimelerinin de kullanıldığı görülmektedir. Ancak etimolojik açıdan değerlendirmek gerekirse kelime manaları ve kökenlerinin birbirinden farklı olduğu görülecektir. Söz konusu kelimelerden çantanın –kesin olmamakla birlikte– Farsça kese, torba anlamındaki *tançe* kelimesinden türemiş olabileceği düşünülmektedir. Valiz kelimesi; Fransızca *valise* kelimesinden, yolculukta taşınan yük anlamındaki bavul kelimesi İtalyanca *baule* kelimesinden alıntıdır. Belirtilen anlamıyla *bavul*, ilk kez Mehmet Bahaettin’in *Yeni Türkçe Lügat* adlı eserinde yer almıştır. Bu kelime dillere düştüğünden, eserlerde yer aldığından bu yana insanların günlük hayatında kullanılarak yaygınlık kazanmıştır. Zamanla da bazı kavramların simgesi olmuş, bu özelliğiyle toplumların edebiyatında önemli bir yer edinmiştir. Simge olmasının yanı sıra bir nesne olarak bavul, fizikî gerçekliğiyle de edebiyatın vazgeçilmez unsurlarından biridir. Bir taşınış veya bir göçün nesnel taşıyıcısı olan bavullar edebî eserlerin geleceğe taşınmasını da sağlamıştır.

Bavul, bazı yazar ve yazarların çevresiyle ilişkilerinde edebî simgenin de ötesinde bir öneme sahiptir. Mesela; Piraye, eşi Nazım Hikmet’in çeşitli cezaevlerinden on yedi yıl boyunca yazdığı mektupları tahta bir bavulda sakladığını belirtmiştir. Yine bavul, Türk edebiyatının Nobelli yazarı Orhan Pamuk için nesnel gerçekliğinin ötesine geçerek Nobel konuşmasına ilham olmuş hatta metnin merkezine kurulmuştur. İsveç Akademisinin “2006 Nobel Edebiyat Ödülü ‘Kentinin melankolik ruhunun izlerini sürerken kültürlerin birbiriyle çatışması ve örülmesi için yeni simgeler bulan’ Orhan Pamuk’a verilmiştir.” açıklamasıyla ödülü kazanan Pamuk; ödül töreninde yapacağı konuşmaya da bir simge/sembol bulmuş ve metni onun üzerine kurmuştur. 7 Aralık 2006 tarihinde İsveç Akademisinde *Babamın Bavulu* adlı konuşmasına “Ölümünden iki yıl önce babam kendi yazıları, el yazmaları ve defterleriyle dolu küçük bir bavul verdi bana.” sözleriyle başlamış ve tahkiye unsurları barındıran bir metnin dinleyicilere seslenmiştir. Orhan Pamuk’un çocukluğundan bildiği, babasının evdekileri bırakıp yolculuğa çıktığı günlerden tanıdığı o bavul; babasının yazarlık gayretlerinin ve kendisinin Nobel’e uzanan yazarlık serüveninin en yakın tanığı olmuştur.

Orhan Pamuk'un yaşam bavulundaki en nadide parça hiç kuşkusuz babasının bavuludur. Aynı isimli metinde babası Gündüz Bey ile ilişkileri, yaşantıları ve babası hakkındaki bazı bilgiler okurla açıkça paylaşılmıştır. Gündüz Bey şair olmak isteyen, büyük bir kütüphanesi olan, Valery'yi Türkçeye çeviren ve Paris'te sık sık Sartre'ı gördüğünü anlatan biridir. Ancak Orhan Pamuk'un ifadesiyle babası [o]kuru az, yoksul bir ülkede edebi bir hayatın zorluklarını yaşamak istememiştir. Kendi yaşamayı göze alamadığı bu zorlukları oğlunun göze alacağını görmüş; oğlunu desteklemek, cesaretlendirmek için Nobel'i alacağını söylemiştir. Yazar, babasının bıraktığı bir bavul eseri beğenmemekten çekinmekle birlikte asıl endişesi babasının gerçekten iyi bir yazar olması ihtimalidir. Pamuk, bu endişenin sebebinin ise *babamın, yalnızca babam olmasını istiyordum*, sözleriyle açıklamıştır.

Baba-oğul ilişkisi hem edebiyat için hem de yazarlar için vazgeçilmez konulardan biridir. Yazar Orhan Pamuk için de baba-oğul ilişkisi/ilişkisizliği çok önemli bir konumdur. Eserlerinde baba-oğul ilişkileri başta olmak üzere yaşamına, ailesine ve yakın çevresindekilere bolca göndermede bulunmuştur. İlk romanı olan *Cevdet Bey ve Oğulları* romanındaki babalar ve oğulların nerdeyse tümünün ilişkileri problemlidir. *Beyaz Kale, Kara Kitap, Benim Adım Kırmızı, Kar vb.* romanlarda babalar oğullarıyla veya oğullar babalarıyla doğru ve sağlıklı ilişkiler geliştirememiştir. Orhan Pamuk gibi biyografisi ile eserlerindeki kahramanlar arasında paralellikler bulunan bir yazar için bu durum incelenmeye değerdir. Yazarın, babası hakkındaki *yalnızca babam olmasını istiyordum*, sözleri Gündüz Bey'in "baba"lık kimliği/görevi hususundaki eksiklikleri olduğunu itirafı gibidir. Pamuk'un *benim girdiğim sıkıntılara onun asla girmeyeceğini, yalnızlığı değil arkadaşları, kalabalıkları, salonları, şakaları, cemaate karışmayı sevdiğini biliyordum*, sözleri babasıyla ne kadar tezat mizaçlarda olduğunu göstermektedir. Yine babasının çocukluğunda, aile hayatının sıradanlığından sıkılarak onları bıraktığını, Paris'e gittiğini, o defterleri de Paris'te otel odalarında doldurduğunu söylemiştir. *Babamın Bavulu* metninde böyle söylese de Bir Yudum İnsan belgeseli için yapılan söyleşide babasının yazar olmak için değil çapkınlık için kendilerini terk ettiğini söylemiştir. Babasıyla ilgili olarak çocukluğundan en fazla hatırladığı duygu, vedalardır. Ancak *Babamın Bavulu* metnine bakıldığında hem romanlarındaki hem yaşantısındaki baba-oğul ilişkisiyle tezatlık vardır. Babasıyla ilgili seçtiği kelimeler ve düşünceleri farklılaşmıştır. *Aslında babama benim gibi bir hayat yaşamadığı, hiçbir şey için küçük bir çatışmayı bile göze almadan toplumun içinde, arkadaşları ve sevdikleriyle güllüşerek mutlulukla yaşadığı için kızyordum*, demiş ancak devamında doğru kelimenin kızyordum değil *kıskanıyordum* olduğunu bildiğini dile getirmiştir. Babasının emreden, yasaklayan, ezen, cezalandıran sıradan bir baba olmadığı; her zaman özgür bırakıp her zaman aşırı saygı gösterdiği için ona müteşekkir olduğunu belirtmiştir. İlk romanı *Cevdet Bey ve Oğulları* romanının daktilo edilmiş kopyasını ilk babasına verdiğini ve onun yazdıkları hakkındaki düşüncelerini çok önemseydiğini de dile getirmiştir. Zira annesinin aksine babası onun yazar olmasına hiç karşı çıkmamıştır.

Kendi çalışma odasında yalnızlık ve kızgınlıkla birlikte sigara dumanları içinde çalışmak yazarın karakteri haline gelirken hayal kırıklıkları etrafını sarsa da asla yılgınlık göstermemiştir. Tartışmalar, eleştiriler, uykusuz geceler hatta bir süre sonra davalar, linçler ve yumurtalı protestolar olacaktır. Biyografisi, ailesi ve psikolojisi hem etkilenecek hem de eserlerini etkileyecektir. Psikolojik açıdan bakıldığında yetişkin bir bireyin çocukluğunda anne ve babayla kurduğu/kurmadığı ilişkinin bazı problemlere kaynaklık ettiği bilinmektedir. Bu problemler bireyin bir yazar olduğu düşünülürse problemlerin eserlere yansımaları kadar doğal bir şey yoktur.

Romanlarındaki problemler baba-oğul ilişkilerini; muhtemelen yazarın babasıyla tezatlıklarının, karşılıklı anlaşmazlıklarının ve babasının terk edişlerinin bir neticesi olarak değerlendirmek mümkündür. Pamuk, kitaplarını bastırmadığı dönemlerde kitabı yayınlanmış tüm yazarlara, onların varoluşuna ve kendisinin var olamamasına kızgın ve öfkelidir. Hayatındaki "baba" figürünün eksikliği de muhtemelen onu sinirlendirmekteydi ancak bunu itiraf etmek o kadar da kolay olmasa gerekirdi. Bu yüzden romanlarındaki neredeyse tüm baba-oğul ilişkileri problemler ve kopuktur. Eserleri yayınlandıkça, ödüller kazandıkça, dünyada itibar kazandıkça o yazarlara olan kızgınlık ve öfkesi gündeme gelmez.

Psikolojik olarak kendini gerçekleştirme yolunda sağlam adımlarla ilerledikçe çocukluk, ergenlik ve geçmişle olan kavgalar, yaralar bir bir kapanmış; yerini başka hedefler ve ihtiyaçlar almıştır. Yaşadıkları ve eserleri dikkate alınırsa yazarlara olan öfkesi gibi babasına olan öfkesi de dinmiş, hesaplaşmalar yerini yeni ve başka kavgalara bırakmıştır. Belli bir dönemde bazı yazarlarla birlikte ülke sorunlarına dair söylemlerde bulunmuş, ülkenin çıkmaza girdiği dönemlerde açık grevlerini önlemek için devletle eylemciler arasında bağ kurmak için çabalamıştır. Yanlış anlaşılacak hatta kitlelerin nefretine maruz kalmak pahasına da olsa siyasi meseleler ve edebi tartışmalarda düşündüğünü söylemekten çekinmemiştir.

Babamın Bavulu adlı metin; sadece babası ile ilgili yaşantıları, kavgaları ve hesaplaşmaları üzerine bir metin de değildir. Öncelikle; yazar olmanın, yazı yazmanın, edebiyatın anlamının yazarın penceresinden ne ifade ettiği dile getirilmiştir. Pamuk'a göre yazarlığın sırrı, inat ve sabırdır. Yazara göre *iğneyle kuyu kazmak* deyişi sanki yazarlar için söylenmiştir. Bir metin için bir alem kurmak, tıpkı bir köprüyü ya da bir kubbeyi taş taş kurmaya benzetilmiş ve yazarların taşları kelimeler olarak görülmüştür. Yazar; onları elleyerek, ilişkilerini hissederek ve bazen de uzaktan seyrederek yeni dünyalar kurduğundan bahsetmiştir. Yeni dünyalar kurma isteği içindeki yazarı harekete geçiren ilk şey ise kitaplarla dolu bir odaya kapanmaktır. Odaya kapanan yazar, iyi edebiyatın vazgeçilmez kuralını *kendi hikâyemizden başkalarının hikâyeleri gibi ve başkalarının hikâyelerinden kendi hikâyemizmiş gibi bahsedebilme hüneri* olarak görür. Ve Orhan Pamuk bu hüneri gösterme konusunda oldukça mahirdir.

Orhan Pamuk'un yazar olmasında babasının kütüphanesi de oldukça etkili olmuştur. Bu kütüphanenin vazgeçilmez parçalarından biri babasının dönüp dönüp okuduğu, özellikle okumasını öğütlediği Pamuk'un da ilk bağımsız yazar ve edebiyatın başlangıcı olarak gördüğü Montaigne'dir. Dostoyevski'nin Batı'ya karşı hissettiği aşk ve nefret duygularını pek çok kez yazar da hissetmiştir. Eski masallardaki aşkı için dağları delen Ferhat'ın sabrını sevdiğini ve anladığını ifade etmiştir. Onun yazarlık serüvenine başkalarının sözleri, hikâyeleri ve kitapları yani gelenek denilen şey eşlik etmektedir. Pamuk'un dünyası; *yerel, milli bir dünya ile Batı dünyasının* karışımıdır. Bazen kendi yaşadığı hayattan Batı'ya kaçmak için roman okuduğunu da dile getirmesi ve eserlerinin merkezine İstanbul'u yerleştirmesi de bu söylemini daha anlamlı hale getirmektedir. Ayrıca babasının kütüphanesi kadar içinde yaşadığı ülkeyi de her dönemde çok yakından izlemiştir. Bu konuda sanatçısına fazla ilgi göstermeyen ve umut da vermeyen bir ülkede yaşadığını bildiğini; kitapçıların yoksul, dağılmış ve çoğu zaman insana umutsuzluk verecek kadar perişan hallerinden okuduğu kitaplar kadar etkilendiğini ifade etmiştir. Son olarak yazma nedenlerini içtenlikle, samimiyetle ve cesurca sıralamıştır. Orhan Pamuk; içinden geldiği için, mutlu olduğu için, kızdığı için, roman sanatına her şeyden çok inandığı için yazmıştır. Orhan Pamuk; herkes benden bunu bekliyor diye ve herkes her şeyi bilsin diye yazmıştır. Yazarın neler yazdığı ve nasıl yazdığı ise tüm dünyanın malumudur. Bu malum eserler neticesinde edebiyatın zirve ödülllerinden biriyle ödüllendirilmiş, İsveç Akademisine Türkçe seslenmiştir.

Sonuç olarak; babam bana bir bavul verdi, diyerek başladığı konuşmasını bugün babam aramızda olsun çok isterdim, diyerek sonlandırmıştır. Orhan Pamuk; yazarlık serüvenini, edebiyatın anlamını, kızgınlıklarını, kıskançlıklarını kısaca Nobel'e giden yolun taşını, toprağını; gülü ve dikeniyi birlikte satırlarına taşımıştır. İsveç Akademisinden yapılan açıklamada; *kültürlerin birbiriyle çatışması ve örülmesi için yeni simgeler bulmasına* atıf yapılan yazar, tahkiye gücü yüksek ve duygusal metinde babasıyla yıllarca kullandığını ifade ettiği bir bavulu Nobel'in simgesi haline getirmiştir. En önemlisi de babasıyla ya da baba figürüyle olan ilişkisini/ilişkisizliğini romanlarındaki ve yaşantısındaki konumundan farklı bir boyuta taşımış, tahkiyenin de gücünden faydalanarak olumlu bir baba-oğul ilişkisi çizmek bir yana onu, Nobel konuşmasının başkahramanı yapmıştır.

BAVULUN KOKUSU

Fatma Zehra Çelik

bavullara sığmaz akvaryumlar bizzat bavulun kendisidirler
seni; cismini, algılarını kendisinde taşıyan ayakkabılar gibi
bir cam, bir taban bazen göz çukurları...
dilinin yerleştiği ağız kuyun gibi fakat
bavullara sığmaz akvaryumlar
gözlere sığmayan damlalar gibi
dolmak bilmez akvaryumlar
damlaya damlaya göl olan neresi
damlayandan damlayanın içi hangi talan edilmiş, yakılmış toprağın yüzü
kibrin patenlerini batırır yaktığın çölün kumları
nereden bitti şu afili fırçanın tahtası
akvaryum camları için suyu çekilen vaha kimin avuçları
fırçanın tellerine renk veren balıktan bir kompozisyon
nasıl da çıkmış yüzeye yüzü ters dönerek
ressama uzanmış
görkem ve yücelik!
Davut heykelinden yüz çevirir, çekilir zihin, beden uyuşur
paletini düşüren sanatkârın bavulundan saçılan renklere koku uzatır
bavullara sığmaz akvaryumlar...
kolların, koynun arasına sığar senin gibi
avuçlara sığar akvaryumlar, dudaklarına bir avuç su taşımak gibi
gözlere sığar akvaryumlar, vahanın aziz suyu gibi
bavullara sığmaz akvaryumlar...
tenin ta içine sığar, ölümün acı kokusunu gizlemek gibi
taşınır kalp bavulunda, unutmak için bir tren garında
dağılan renklere uzanan ölü balık gibi.

BAVULDAN DENİZİ İZLEMEK

Sevda Altınkaya

Ne de olsa kendini bir bavula koyup
denizden atamıyor insan
Ne de olsa içini taşıyor içinde
Ne de olsa içini kemiren kurdu da
aynı içinde taşıyor
Başka bir içi yok çünkü insanın
Ne de olsa kendine gücü yetmiyor
Omuzları kaldırmıyor omuzlarını
Başkasının omzuyla kaldırıyor yaşamı
Kendi sıvazlayınca geçmiyor karnının ağrısı
Başkasının eli gerekiyor ağrısını geçirmeye

Ne de olsa bir bavul hazırlayıp
hiçbir yere gidemiyor insan
Küçük kızın tokasını unutuyor baba evinde
Geçen yaz aldığı terlikleri, tırnak makasını, cımbızını
Olsun yenisi alınır eve dönünce
Ev dönüyor, dönüyor, insan dönemiyor aynı eve
Olsun yenisi alınır parasıyla değil mi
Yeni bir bavul da alınır gerekirse
İnsan her şeyi sıfırdan satın alıp yepyeni bir dünya
Sıfırdan eşya, sıfırdan ev, sıfırdan hatıra
Alamıyor, alamıyor, alamıyor...
İkinci el bir deklanşör çünkü hayat
Daha ilk kullanımda bütün pozlar eskiyor

İnsan kendini bir bavula koyup denizden...
Ne de olsa kendine gücü yetmiyor
Bavulun içinde denizi izlerken
Birinin kendini atmasını bekliyor
Birinin kendini almasını bekliyor.

BAVULUM

Seyfi Altındış

Kadim şehrin
Sokaklarında kaldı her şeyim.
Söylenmemiş sözlerim,
Türkülerim, şiirlerim,
Gülen yüzlü fotoğraflarım bavulumda...
Bavulumda kaldı çocukluğum, ilk gençliğim.
Hiç yaşanmamış gibi
Dağıldılar zerre zerre.
Ezanlar okunmadı,
Ses vermedi çanlar.
Zangoçla müezzin komşuydular,
Karlar yağdı üstüne üstüne
Ve keder kokuluydu kar.
Güneş, bavulumda kaldı,
Bahar bavulumda,
Çocukların şen gülüşleri bavulumda
Hep bavulum var aklımda.
Bir de betonların iniltisi,
Betonların sancısı kulaklarımda.
Kadın doğurdu betonlar,
Çocuk doğurdu, adam doğurdu,
Ağıt doğurdu betonlar,
Betonlar çok acımasızdılar.
Canımdı, oğlumdu, kızımdı,
Anam, bacım, gardaşımdılar.
Yamandı gece,
Kar yağıyordu ince ince
Ve keder kokuyordu kar.
Ömrüm, ruhum kaldı bir bavulda.
Ellerimde bavulum,
Bavulum enkazda...

ARTOPU

Sıtkı Eker

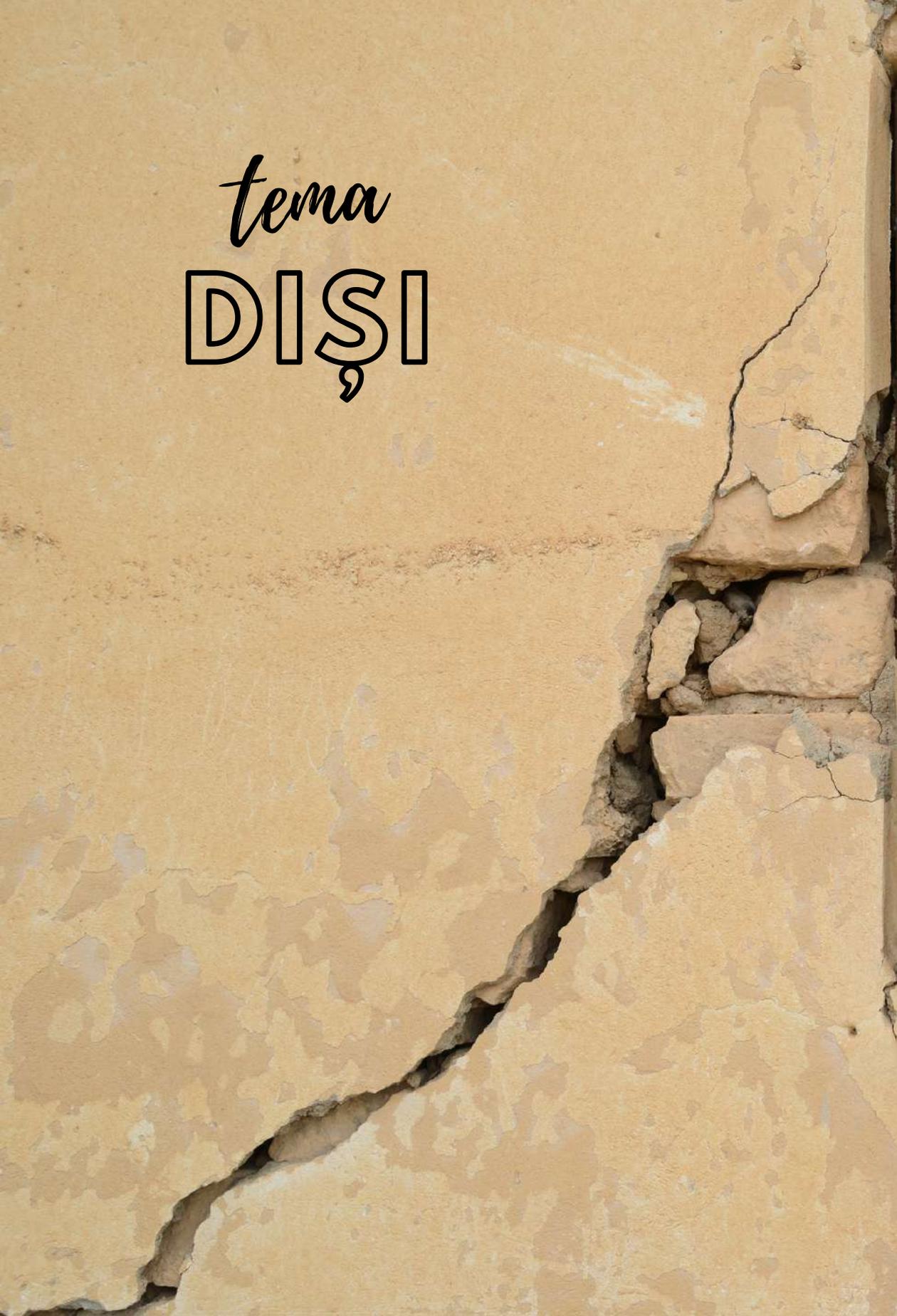
Toplumsal mobilize rejimler
yaraya artı 18 pansuman içerir.
Fişi çekilmemiş gözler;
bitkisel ülkede
savaş mı var sınırlar fora?
Fiyakalı mülteci
ekonomiden ne haber?

Ellerin çekinmesin
alıntıyla bak;
görmemiş gibi yitirdiklerimi.
İstatistiki kelimeler
geleceğin gecikmesi.
İthal uğur böceği
bize şans dile.

Sepeti ucuza dolduranların,
doymuşluğun,
kozmik eksenlerin,
sofrada o var gibi şeylerin,
sınırlarını açıklıkla çizemem.
Asgari hayat
Rabbim çok şükür...

Zaman indirimde diyorlar;
bu günler ucu öpülesi
dünler bende kaldı
bana mı artopu.
Toplayın bavulları o çağa gidelim
durmadan artıyor tarihin ertesi,
o harcadığımız değil
İsa'dan çok öncesi

tema
DIŞI

ELİF DEDİM

Mustafa Soyuer

Yakın zamanda birbirinden garip iki telefon aldım. İki de kayıtlı olmayan numaralardan. Mümkün olduğunca telefonlara bakmam ama bunları açacağım tuttu. Keşke açmasaydım. Hikâye etmeye değer mi bilmiyorum ama bu iki konuşmanın dökümü aşağı yukarı şöyleydi:

1. Telefon

“Alo!”

“Abi ben Gökhan.”

Telefonun öbür ucunda, su gibi çağıldayan bir delikanlı ses vardı. Duraladım biraz. Bir pot kırmayayım diye tanıdığım Gökhanları düşündüm. Onların sesiyle, telefondaki sesi eşleştirmeye çalıştım ama hiçbirine benzetemedim. Mecburen sordum:

“Gökhan?”

“Gökhan Güneş ben abi. Pop yıldızı.”

Ne yalan söyleyeyim, tanımıyorum. Yenileri bilemiyorum. Benim bildiklerim; Yeliz, Coşkun Demir, Işıl Yücesoy, Hurşit Yenigün, Tanju Okan, Cem Karaca, Efkân, Hümeýra... Çoğu mezarda. Yaşayanlar da bu işlerden çoktan elini eteğini çekti. Madem yıldızmış ayıp etmeyeyim çocuğa dedim, tanıyormuş gibi yaptım:

“Hah, şimdi oldu Gökhançığım!”

Adet yerini bulsun kavlınden hâl hatır fashı... Hızlıca geçtik. O iyiymiş, ben de iyiyim, dedim.

“Abi izninizle hemen konuya gireyim.”

“Buyur canım kardeşim, hizmet neydi?”

“Şiirden dergisinin Ocak 78 sayısında çıkan ‘Elif’ adlı şiiriniz... Uygun görürseniz ben bu şiiri bestelemek istiyorum.”

Hoppalaa! Ta 1978... Elif... Şiirden... Bahsettiği nüsha bende bile yok. Hâliyle şaşırđım. Dört üniversite talebesi, dört sayı ancak çıkarabilmiştik. Kimseye satamamıştık. Kucağımızda kalmıştı. 78 kışını elde kalan dergileri yakarak geçirmiştik. Matbaa borcunu, dört arkadaş bir iki senede ancak ödeyebilmiştik.

“Cık, o şiir olmaz Gökhançığım.” deyip kestirip attım.

“Ama abi...”

“Bak, niye olmayacağını anlatayım ben sana kuzum. Ben o şiirin varlığını bile unutmuşum. Şimdi sen söyleyince anımsadım. Berbat ötesi bir şeydi. İlk gençlik saçmalıkları işte. Ne sesi sese benziyor ne manada hayat var. Vıcık vıcık romantizm. Bak, herhangi bir kitabıma almış mıyım? Yok. Niye? Çünkü şiir yerine koymamışım. Dergi sayfalarında öylece unutulup gitsin istemişim. Şimdi sen tutmuş besteleyeyim diyorsun. Şişedeki cini kurtarmanın âlemi ne? Sonra bana musallat olacak yine. Takdir edersin ki benim de kendime göre bir çıtam var. Sözümün bir ağırlığı, bir anlamı var. Edebiyat dünyasında otuz kırk yılda edindiğim yeri, bir şiirim bestelenecek, adımlı üç beş kulak daha duyacak diye ayakaltına atmam doğru olur mu? Valla Gökhançığım, dostumdan çok düşmanım var benim. Ardım sıra teneke çalar namussuzlar.”

“Ben sizin gibi düşünmüyorum. Bu işten az çok anlıyorsam muhteşem bir eser. Hele de ilk gençlikte böyle bir esere imza atmış olmanız ayrıca takdire şayan. Ses diyorsunuz ya, yazarken yarı yarıya bestelemişsiniz zaten. Bana çok iş bırakmamışsınız. Müsaade edin, bu güzelliği dergi sayfalarında, kâğıt kurtlarının insafına terk etmeyelim. Dünya durdukça söylensin adınız. Sizi temin ederim, müthiş bir beste olacak.”

“Bu, gerçekten benim için de onur verici bir şey. Ama o şiir... O şiir olmaz aslanım. Dilersen uygun gördüğün başka bir şiirimi beste. Telif melif de istemem, anan sütü gibi helaldir. Ne dersin?”

“Ama Hamdi abi dedi ki...”

“Hamdi rica etse de olmaz.”

“Feridun...”

“O pezevenğin hatırı mı kalmış bende?”

“Editör Şükrü...”

“Şükrü'nün Allah belasını versin!”

Şair, ressam, serseri... Daha bir sürü aracı isim sıraladı. Israr, ısrar, ısrar... Vazgeçecek gibi değil. Ben diretiyorum, o diretiyor. Sonunda pes ettim. İyi ulan, dedim. Al, ne yapıyorsan yap. Hele o beste bir kötü olsun, ben seninle o zaman konuşurum.

Telif, dedi. İstemez, dedim. Bir sürü yasal zırvadan bahsetti. Sembolik de olsa bir miktar belirlenmeliymiş falan filan. İyi o zaman, dedim. Şiiri yazarken içtiğim sigaranın parasını ver yeter. Gülüştük. Hâsılı dört karton uzun Samsun, iki kilo rakı parasına aramızda hâlleştik. İki ay kadar sonra, Gökhan'dan bir paket geldi. Paketten imzalı bir kaset, üstüne adımın kazındığı pahalı bir dolma kalem bir de kısa teşekkür notu çıktı. Kaseti ve notu bir köşeye attım. Dolma kaleme sevinmedim desem yalan olur. Kırtasiyenin önünden geçerken hep iç geçirdiğim ama hiçbir zaman bütçemin elvermediği bir kalem. Hemen biraz ıslak mavi mürekkep çektim. Kurulama kâğıdıyla kalemin ağzını gözünü temizledim. Önümdeki müsvedde kâğıda İlk iş olarak adımy soyadımy yazıp imzamy attım. Gayriihtiyari, mevzubahis şiirden birkaç dizeyi karaladığımy sonradan fark ettim.

*Ayakkabılarımı giymisin,
Samsunla bürünmüşsün pazuna.
Elif dediğin bir kere yala dikmişse gözünü
Dur, gitme demek başuna...*

Elif... Ayrılığın harf hâli... Dört kitabın manisi... Bir zamanlar sevdiğimdi Elif... Acemiliğime bakar mısınız? Bari başka bir adın arkasına sakla be adam! Ayşe de, Fatma de, Fadime de. Oldu olacak kızın ana baba adını, nüfus cüzdanı seri numarası falan da yazsaydın. Elif... Akıllı kızdı. Bırakıp gitti beni. Senden koca olmaz, dedi. Ben evimde düzen isterim. Bana kocalık edecek adam akşam ezanından önce, ekmeğini koltuğuna çalıp evine girecek. Çekirdeğini çitleyip bulmacasını çözecek. Meyve soyacak. Bıçağın ucuna taktığı soyulmuş elma dilimlerini çocuklarına tek tek uzatacak. Sobanın üstünde mandalina kabukları kurutacak. Sorumluluğunu bilecek. Evin algısını vergisini düşünecek. Kimsenin etlisine sütlüsüne karışmayacak. Kavradan gürültüden uzak duracak. Avradına sövseler bile boynunu büküp geçecek. Ya sen... Bütün bunları temin edebilir misin bana? Her gün başka bir belanın içindesin. Üç gün şu nezarethanede, beş gün şu koğuşta. Nerede miting, nerede protesto yakarı açıp koşuyorsun. Bildiri, afiş, yasak yayın... Böyle nereye kadar? Seninle evlenip her gün yol mu gözleyeyim? Karakollardan, adliyelerden mi toplayayım. Hapishanelere sigara, atlet, külot mu taşıyayım? Tutturmuşsun bir vatan millet. Bir tek sen biliyorsun ya vatani milleti! Benim kocam dediğim adamın vatani evinin dört duvarıyla çevrili olmalı. Milleti de o dört duvarın arasında nefes alıp verenler. Vatan kurtaracakmış! Pehh! Sen önce kendini kurtar oğlum. Okula uğradığın yok. Üç senedir ikinci sınıfı geçemedin. Ben senin üstüne mezun oldum gidiyorum. Yarın açarım avukat yazışanemi, bağlarım üç beş büyük şirket, bakarım hayatıma. Sana son bir tavsiye vereyim. Bu işler hayır getirmez adama. Okulunu bitir, elin ekmeğe ersin. Babanın sırtından in. Bir düzen kur kendine. Evlen, çoluğa çocuğa karış. Ama bu, asla ben olmayacağım.

Gitti... Elif, incecikten bir kar gibi yağıp geçti üstümden. Çat ayazını kalbime bırakarak gitti.

Elif haklıymış. Birkaç ay sonra okuldan atıldım. Çok geçmeden içeri düştüm. Ömrümün tam on senesi. Ben içeri düştüğümden beri güneşin etrafında on kere döndü dünya. Neler gördüm içeride, ne işkencelerden geçtim. On sene, pencere demirlerinde hayali bahar çiçekleri büyüttüm, ranzama bir çayırılığa uzanıyordum hayaliyle uzandım. Azabımı düşlerimle azalttım.

Haklıymış Elif... Şimdi daha iyi anlıyorum. Altmışıma geldim neredeyse. Bir ayağım çukurda. Hani ev bark, hani çoluk çocuk? Nerede kurtardığımız vatan? Uğruna işkencelerden geçtiğimiz millet bu mu? Ne kaldı benden geriye? Her gün, bir avuç ilaçla ancak ayakta tutabildiğim hastalıklı bir gövde, birkaç berbat mısra ve bile isteye ziyan edilmiş koskoca bir ömür.

2. Telefon

“Alo.”

“Merhaba, ben Elif.”

“Affedersiniz, çıkaramadım Elif Hanım.”

“Hukuk Fakültesinden. Eskilerden.”

Otuz küsur yıl sonra Elif... Garip bir heyecan sardı içimi. Elim ayağım birbirine dolaştı. Birkaç sefer üst üste yutkundum. Neyse ki o sakindi. Anlattı uzun uzun. Bir iki sene avukatlık yaptıktan sonra hâkim olmuş. Şimdilerde ağır ceza reisiymiş. Bıçağının iki tarafı da kesiyormuş. Kocasından bahsetti. Efendiden bir adammış. Bugüne değin tek bir kaba sesini, sözünü duymamış. Çok şükür çocuklar da kendini kurtarmış. Kız Amerika'da yaşıyormuş. Damat, memleketin sayılı zenginlerindenmiş. Kızdan iki torunu varmış. Oğlan inşaat mühendisi çıkmış.

Babasıyla beraber müteahhitlik yapıyormuş. Ekseri devletten iş alıyorlarmış. Okul, hastane, köprü, toplu konut... Sen, dedi laf arasında. Ben bildiğin gibi, dedim. Güldü. Güldüm. Denk geldikçe köşe yazılarımı okuyormuş. Gene rahat durmuyorsun, dedi. Bir ayağın karakolda, bir ayağın adliyede. Uslanmadın gittin. Uslanmadım, dedim. Güldü, güldüm.

“Eee... Şey için aramıştım.”

“Bir şarkı dolanıyor ortalıkta. Her yerde bangır bangır çalınıyor. Şöyle biraz kulak kabarttım, sözleri tanıdık geldi. Ne diyorsun?”

“Yeni bir şey değil, ta o zamanlardan. Delikanlı şey yapınca kıramadım.”

“Ama adım ayan beyan geçiyor.”

“Adının telifini mi istiyorsun? Hihhih!”

“Dalga geçme lütfen!”

Ben ceza reisiyim. Sen bir sabıkalı. Şimdi birileri şarkının peşine düşse, bu Elif kim diye sorup soruştursa, bir zamanlar saçma bir ilişkimizin olduğu ortaya çıksa... Rezaleti düşünebiliyor musun? Bir ağır ceza reisi ve bir sabıkalı devlet düşmanı... Bunu kime, nasıl açıklarım. Valla biterim ben, mesleğimden olurum. Bilirsin, bizim meslek bu gibi şeyleri götürmez. Beni geçtim, kocamın işleri bile bozulur. Daha ihale verirler mi bize?

“...”

“Orda mısın?”

“Buradayım.”

“Yani diyeceğim şu ki bu meseleyi sorup izleyen olursa rica ederim benden bahsetme. Adımı bile anma.”

“Cidden otuz sene sonra sırf bunun için mi aradın?”

“Evet. Başka ne olacaktı?”

“Ben sandım ki...”

“Ne sandın?”

“Hiç... Bahsetmem kimseye. Müsterih ol. Sırrın benimle toprak olacak. İyi günler.”

Ahizeyi bir suçlu gibi, usulca yerine bıraktım. Boğazıma acı bir yumruk oturdu. Masadaki sürahiden bir bardak su doldurup içtim. Peşine bir sigara ateşledim.

Haklıydı Elif... Reislük mesleği hata götürmez. Zengin damat, mühendis oğlan. İyiler iyisi koca... Elif haklıydı. Ben de adam gibi okulumu okusaydım, nerede miting var nerede kavga gürültü var yakamı açıp koşmasaydım bugün sanık sandalyesinde ayakta beklemek yerine, reis kürsüsünde oturup gerine gerine hüküm kesiyor olurdum.

Gökhan'ın, henüz kapağını bile açmadığım imzalı kaseti ilişti gözüme. Elime aldım; evirdim çevirdim, sıktım, sıktım, sıktım. Sonra Gökhan'ın kaset kapağındaki alay eder gibi gülümseyen esmer güzeli yüzüne hiddetle haykırdım:

“Yavrucuğum, demedim mi ben sana? O şiirden şarkı olmaz. Olmaz o şiirden şarkı. Ben onu kitaplarıma bile koymadım.”

KİBRİT

Esra Kılıç Türedi

Dolmuşta bungun, nemli, ağır bir hava vardı. Pencereden içeriye sızan bulutlar bir çarşaf gibi gerilmişti tavana. Her koltukta ayrı bir insan yüzü, her yüzde ayrı bir gölge, her gölgede ayrı bir soğuk, her soğukta ayrı bir bahar ümidi kımıldıyordu. İnsanlar dalgınlıklarını koyultan gölgeleri bir sineği kovar gibi dağıtmaya çalıştılar yüzlerinden. Aniden girdikleri bir çukurla irkildiler ardından yeniden gözlerini büyük rüzgârgüllerine, puslu göğe, kıvrımlı yollara, her mevsim aynı kalan ağaçlara deşdirdiler. Boşluk insanı reddettiğinde bu manzara, düşünceler için bir arka plan gibi duruyordu yerinde. Hâle yola koyulamayan, akıl sır erdirilemeyen, baş edilemeyen, baş edilip göz edilemeyen meseleler; geçim derdinin, geçmeyişin derdinin, beklemenin, beklemeğe yaklaşacak olma ümidinin asılı durduğu ihtimaller, bu manzaraya çarparak var oluyor, birikiyor, çoğalıyordu. Nemli nefeslere yapışan ‘yağsa da rahatlasak’ mırıltıları dolmuşun içinde farklı tonlarda belirip kaybolurken, bu mırıltılar kiminin dilinde bir zikir, kiminde bir yağmur duası, kiminde kırk kere söylersen olur’un kırkını tamamlama çabası, kiminde de gerçekleşmeyeceği bilirse de dilde kıvrılıp duran söz yığınları suretinde çıkıyordu ortaya. Bu havalar bozkıra içine çöreklenmiş sıkıntıyı yağmurla dağıtacağına muştusunu verirken, Akdeniz’e nemli bir bekleyişe razı olmayı dayatıyordu. Bu insanların umutları eksik, umutları yarım. Çünkü en sıklet havalarda değil de en serin havalarda ıslanacaklarını, insanın hayatta istediğini beklediği zamanla istediğinin geldiği zamanın bir türlü karşılaşmayacağını, bu farkındalıktan doğan iç yılgınlığını ve bazen bilmenin insanı fazlaca dürtüp kaşındığını biliyorlardı...

Dolmuş yavaşladıkça dalgın bedenler bu kez sarsıntıyla değil merakla irkildi, öne yekini dolmuş binen uzun boylu, kara kuru adama dikkat kesildiler. Adam biner binmez dolmuşta ağırılığı seyrelten tertemiz bir dağ havası, yemyeşil bir köy kokusu doldu içeriye. Adam kaçamak ve mahcup birkaç bakıştan sonra yanı başındaki koltuğa çuval gibi bıraktı kendini. Anlık bir yorgunluktan ziyade taze bir hadisenin kısa zamanda ruhuna yığıdıklarının ağırlığı vardı üzerinde. Ara ara dışarı bakıyor, mırıldanıyor, mırıltılarının duyulmasını, duyulup anlaşılmasını ister gibi bazen sesini yükseltiyor, biriyle göz göze gelip o mırıltıyı bir sohbete ya da iç döküşe çevirmek istediği hissediliyordu. Yorgunluğu, kaynağını içinden alıp yine içine dökülen bir nehre benziyordu. Anlatmaktan yorgun düşmüş insanlar bir süre sonra anlaşılmanın verdiği hevesizlikle içlerine uzatıyorlardı dillerini. “Beni en iyi sen dinlersin,” diyorlardı kalplerine fakat kalp, bu kadar söz yığının içinde bir enkazın altında kalmışçasına debeleniyor, yükünü paylaşacak başka bir kalp bulamadığı için kamburlaşıyor, eğilip bükülüyor, bir süre sonra atmaktan vazgeçip dinlenmeye çekiliyordu. Ne var ki yaşamak da onun sesiyle varlığını kanıtlıyordu dünyaya. O yoruldukça hayat bir ekrandaki engebesiz, dümdüz, incecek bir çizgiye dönüşüyor, bitimsiz bir sesle kulaklara doluyor, ardında yaşanmamış bir hikâye bırakıyordu.

Adam yıllardır doludizgin koşan, yorulan, terleyen, soğuyan o kalbi ısıtmak, kurulamak, geç de olsa gönlünü almak istercesine sıvazladı sol yanını. Ardından yaka cebinden bir kibrit çıkarıp parmaklarıyla birkaç kez çevirdi, kibriti avucuna boylu boyunca yerleştirdi, ona dünyada sadece bir tane kibrit kalmış, o da avucundaymış gibi derin bir ihtimam ve kıymetle baktı. Öyle derin baktı ki sanki bakışlarından sökün eden bir kıvılcım kibritin kahverengi tepeciğine düşecek, bir alev usul usul büyüyecek, ateş parçaları içinde bir yere degecek, yüreğinin dili çözülecek, içindeki nehrin suyu kuruyup çekilecekti. O an adam şoförün sorusuyla kısa bir sohbetin içinde buldu kendini. Son cümlesini söylerken durakladı, sesi iyiden iyiye inceldi. “Malları. Bir an önce. Paylaşalım. Gidelim.” Kibriti iki parmağının arasında kuvvetle sıkıyordu. Kibrit neredeyse ortadan kırılacak, kıymıkları adamın nasırlı çizgilerinin arasına karışıp ince sızılarla acısını hatırlatmaya devam edecekti. Bir an önce. Paylaşalım. Gidelim. Kelimeler uluorta saçıldı etrafa, dalga dalga yayıldı; içinde, dışında, dolmuşta, yanındaki adamın bakışlarında, sözlerine kulak kabartan dalgın bedenlerin meraklarında yankılandı, tavandaki bulutlara çarpıp adamın gözlerine yağmur olup inmeye hazırlandı. Dinleyenlerin içinde adama acımakla üzülme arasında; benim karım, kocam yaşıyor şükürler olsun’ların esenliğinde, benim evlatlarım da böyle yapar mı acaba’ların tedirginliğinde, yok yok asla yapmazlar’ın eminliğinde duygular belirip kayboluyordu. Adamın içinde beliren ama bir türlü kaybolmayan o his ise evlatlarını büyütürken acele acele gittiği tarlalara, ayaklarına bulanmış çamura, tenine işleyen güneşe, ellerini kavuran rüzgâra, kıt kanaat bir hayata, yastığındaki boşluğa ve bir boşluğun başka boşlukları doğura doğura çoğalışına karşı beliren tuhaf bir güceniklikti. “İnsan kendini bu kadar aldatabilir mi, insan bu kadar aldanabilir mi?” diye düşündü. “İnsan ne için çabalar, çabalar da niye çabalarını insanlara kanca gibi takar, o kancanın ucundakileri yıllar sonra tutup kendine kolayca çekebileceğini nasıl düşünür, niye çabalarını sadece Allah’a sunmaz da bu kadar kırık hayalle, iç çekişle, kimsesizlikle kalakalır, bir de bununla durmadan kalbini ağrıtır?” İçinde bir yer değil birçok yer acıyordu. Dünyada binbir imtihan görmüştü. Binbirini de bağrına basmış, onları gücü yettiğince ağırlamış, yeri geldiğinde onlarla dövüşmüş, yeri geldiğinde de onlara boynunu bükmüştü. Lakin evlatla olanına aklını da kalbini de yetiremiyordu. Yokluğun ardındaki perdeden esen rüzgârın pusudaki bulanık düşünceleri, kuş uykusundaki gerçekleri, bazı sırt dönüşleri, bazı acelecilikleri bir anda nasıl uyandırabildiğini düşünüyor, işin içinden çıkamıyordu. İnsan ölümden sonra sadece ölüme üzülemedi. Gerçeklere de içerliyordu. Tıkırtısız, boş bir mutfağın da yasını tutuyordu, kenarda öylece duran eskimeye yüz tutmuş bir çift terliğin, bir yazmadaki sabun kokusunun, pişmeyen yemeğin, çekilmeyen perdenin, doğmayan güneşin, sulanmayan çiçeğin, el değmeyince kokusunu vermeyen fesleğenin, duyulmayan sesin, dokunmayan elin, bakılmayan gözün, boşlukta sallanıp duran sözün, kaybolan bir yüzün, yitik bir güzün... Her şeyin. Bir bir yasını tutuyordu... Onca yasın içinde dillerinde noter, mal, tapu kelimeleri dönüp duran çocuklarının aceleciliği yüreğindeki yangını harlıyordu. Oysa onun tapu senetlerinden daha sağlam umutları vardı. Karısıyla hastaneden çıkıp birlikte döneceklerdi eve. Olmadı. Uzaklara baktı. Daraltmayan, bunaltmayan, nem kokmayan dağ havasına, yaylalara, köyüne, evine dikti gözlerini. Bundan sonra o yaylaya, köyüne, evine nasıl sığacaktı, o tertemiz havada bile nasıl nefes alacaktı, içindeki ateş ne zamana kadar yanacak, yüreğini dağlamayı ne zaman bırakacaktı? Elindeki kibriti döndürürken başını diğer yolculara çevirdi. Tam oluşlarını, parçalanmayışlarını, bir acının kucağında kıvrınmayışlarını gıpta ile kıskanma arasında bir yerden izledi.

Önünde uzayıp giden yollara baktı tekrar, bakarken yanındaki adamın birkaç teselli sözü çarptı kulaklarına. Bu hep duyduğu, hep bildiği, ezberlediği sözler bir tespihin taneleri gibi durmadan diziliyordu önüne. Farklı bir şey demezdi ki bu insanlar. Aynı şeyleri de içlerinden, o acının başlarında olmadığına şükrederek der dururlardı. Doğru ya, ne desinlerdi? Zamanında o da aynı tespihi çoğaltmadı mı, başkalarına aynı sözleri söyleyip durmadı mı, kendini hep söyleyen olacak sanmadı mı, bir anda bir acının ortasında olacağı aklının kıyısından geçecek olsa yolunu kesip onu durdurmadı mı? Elindeki kibriti düzleştirdi, her şeyin bir anda değiştiği o an bir şimşek gibi belirdi gözlerinin önünde. Evinin bahçesine gitti birden. Ocağı yakacaktı. Bakındı, ateş bulamadı. Kibrit istedi karısından. İçeriye giderken arkasından bakmadı karısının. Ona son bakışı olacağını bilseydi. Bakardı. Uzun uzun. Bakmadı. Gitti gelmedi karısı. Yığılmış kalmış içeride. Elinde şu kibritle yerde boylu boyunca yatmış. Yazması sıyrılmış kınalı saçlarından, benzi sarıya çalmış. Sesi de gülüşü de kanatlanmış. Hastaneye yetiştirmişler, orada da iki gün çalıştırabilmişler kalbini, sonra o da susmuş, nefesindeki kuşlar sessiz sedasız uçmuş... Bu şimşekten an, adamın gözlerine yağmur getirdi. Yağmur dinince yanaklarındaki çizgilere biriken hüznle karışık damlaları usulca sildi elleriyle. Şoför dikiz aynasından adama baktı, başını yana eğdi, yandaki adamın bakışları bir noktaya mihlandı kaldı, dalgın yolcular bir müddet adama bakıp bakıp iç çektiler, ardından yeniden gömüldüler manzaralarına. Dolmuş yavaşladı, solda kalabalık bir caddenin kaldırımına yanaştı. Dalgın bedenler yine dikkat kesildi adama, inişini seyretti, şükürlerini etti, şikâyetlerini biriktirip sığa söylemeye devam ettiler. Adam caddenin ortasında devasa binalara, vızır vızır yollara, keşmekeşe, karmaşaya, telaşlara, oradan oraya koşturan, savrulan insan yığına baktı. İlerideki kırmızı noter tabelası kan damlası gibi oturdu gözlerine. Nemli bulutların püskürttüğü vakitsiz çisentilerin arasından geçti. Avucunu açtı. Kibritin üzerine damlalar düştü. Anlıyordu. Şehre ve içine artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını hüznü yağıyordu.

ÇEKİRDEK ADAM

Fatih Selvi

Ben daha merdivenlere adım atmadan metro hareket etmişti bile. Oğün Şef, tahakkuk dosyasını yeniden gözden geçirmemi istemeseydi o anda Pendik istasyonundan evime doğru uzaklaşıyor olacaktım. Cuma cuma yapılacak iş miydi? Koşmaktan nefes nefese kalmış vaziyette peron tarafına geçtim. Başka yer olmadığından uzak bankların birinde öne eğilmiş şekilde oturan adamın yanına iliştim. İçi çekirdek dolu avucunun tekini dua pozisyonunda tutuyor, cezalandırıcısına çitlediği çekirdekleri sertçe yerdeki gazeteye atıyordu. Yerde minik bir kabuk tepeciği oluşmuştu. “Ne berbat gün!” diye laf attım.

“Çekirdek alsana.” dedi başını çevirmeden, sadece avucunu uzatarak. İş olsun diye biraz çekirdek almış bulundum.

“Sana şunu söyleyeyim.” dedi. “Söyleneciklerin çok bir anlamı yok. Anlam çoğunlukla işitilmeyenin içinde. Ama sen yine de dinle beni.” Tüh çektim içimden, şu bilge dayılardan birine denk gelmişim. Oğün Şef geldi aklıma, diş gıcırattım. Çekirdekli söylevine devam ediyordu:

“Anlamın peşindeyken kabarttığın kulakların, belirttiğin gözlerinle didiklemediğin sisi dağıtmak çoğu zaman mümkün değil. Ama yine de ısrarla bakmak zorundasın. Çekirdek çitlemek gibi. İçindeki bilerek mi çitliyoruz? Çürük çıkacak bir tanesiyle önceden yediklerimizi tükürebileceğimizi bile bile. Yine de bu riski alıyoruz. Sözler de böyle. Bir araya geliyorlar, kafamızda birikip bir lezzete dönüşüyorlar. Sonra birden her şeyi berbat eden çürük bir tada denk gelebiliyorsun. Olabiliyor.”

“Anladım.” dedim ne kadar az anladığımı saklamaya çalışan kısık gözlerle. Bu zırvaların ne anlama geldiğini çözmek için fazla yorgundum. Ters istikamete doğru bir hızlı tren geçti. Yaşlıca bir kadın cam kenarından ikimize bakıyordu.

“Anlama hemen. Ne kadar hızlı anlarsan o kadar çabuk unutacaksın dediklerimi. Neydi adın?” Ulaş. “Ulaş, duyularına güvenmekten başka türlüüne alıştırlmamışsın sen. Anlamı çekip çıkardığın ve içinde salamura ettiğin kafa kaidenin muhafaza edici gücüne fazla güveniyorsun ve başkalarının istediği gibi anlıyorsun. Hamburger yer gibi: hemen, hızla, tıka basa, alışkanlıkla.”

“Hey dur bakalım ahab, bunların hepsini sayaç okur gibi peş peşe sıralıyorsun ama abartma istersen. Ne o Sokrates falan mısın?” diye itiraz edeyim dedim.

“Sana şöyle tersten sıkı bir yumruk geçirirsem deli bu diyerek kaçır gidersin. Atağa geçmezsin bile. Bütün kurallarının ahengine ters bir eylem olur bu. Apışıp kalırsın.”

“Hadi ama saçmalıyorsun.”

“Kabuller zincirinden ibaret mantığının kısıtlayıcılığını belirtmek için söylüyorum bunları. Şu an o yumruğu yemeye hazır değilsin. Bir gün canını epey yakacak o yumruğu atacağım ama sana. Şimdi numaramı al ve uza artık.” diyerek elime bir kâğıt tutuşturdu, yaklaşan metroyu gösterdi. Ben uzaklaşırken “Çekirdekler Ulaş; unutma, çekirdekler!” diye bağırdı arkamdan. “Bas git işine!” diye söylendim gürültüden işitmeyeceğini bilerek. Elimde kalan çekirdekleri cebime boşalttım. Sinirlerimi fena hoplatmıştı. Günüme tüy diken adamı arkamda bırakma telaşıyla metroya bindim. Tüm dikkatimle dinlememe rağmen karmaşık sözlerinde diş dokunur bir anlam yoktu. Süreyyaplağı’nda inene kadar anlattıklarını düşünmekten kendimi alamadım yine de. Eve geldiğimimde kafamın içinde hâlâ sırnaşık bir sinek gibi dolanıyordu adam.

Pazartesi yine işten çıkmış, evime dönerken aynı peronda aynı bankta oturduğunu ve aynı pozisyonda çekirdek çitlediğini görünce şaşırmadım. Yakınımda bekledim. Telefonu çalan yanındaki kadın ayağı kalktı, peronun en ucuna doğru uzaklaştı. Hemen onun boşalttığı yere kuruldu. “Ne bunaltıcı hava.” dedim.

“Çekirdek alsana Ulaş.” dedi yüzüme bakmadan.

“Verdiklerin bitmemişti.” diyerek cebimi yokladım, üç beş çekirdeği çıkarıp çitlemeye koyuldum. Saniyesinde dökülmeye başladı çekirdek adam.

“Zamanı bir atölye olarak düşünüyoruz çoğunlukla. Üretim bandına işlenmemiş ham madde olarak düşüyor, dişlilerin çarkların arasında şekilden şekle giriyor, ufalanıp küçülüyor, işe yaramaz ürünler olarak boşluğa salınıyoruz. Sızlanıp durduğumuz şey zamanın bizi tüketmesi, yok etmesi. Bize kalsa binlerce yıl yaşamakta bir beis yok. Temel itirazımız zamanın bizi dönüştürmesi. Biz aynı kalmak istiyoruz Ulaş. Böyle benim gibi aynı yerde, aynı çekirdeklerle kalakalmak istiyoruz. Yaşamak bir alışkanlık meselesi bizim için.”

“Anladım.” dedim pek anlamadığımı saklamaya gerek duymadan. Saçmalıyordu, emindim. Her cümle bir sonrakine ahenkle ilişiyordu ama ortada bir anlam yoktu. Mana, zaman, ölüm, kalım, alışkanlıklar, zırvalar, zırvalar... Birden foyasını ortaya çıkarmak gibi bir hevese kapıldım. Evet bu fikir düzenbazını faka basturacaktım. Çekirdeklerim bitince biraz daha aldım avucundan.

Dikkatimi tam zirveye çıkarmıştım ki metronun sesi duyuldu. Ayağa kalktım. “Görüşürüz çekirdek adam.” dedim, cevap vermedi. Metroda yer yoktu, tutamaklara asılıp ona baktım. Aynı vaziyette oturuyordu. Kendi halinde işlemekten başka gayesi olmayan masum beynim saçma sapan sözler eden muhtemel bir ruh hastası tarafından taciz ediliyordu. İşin daha tuhafı benim bundan kaçamamamdı. Oturup öyle üç beş çekirdek çitleyerek yüzüme bakmadan laf ebeliği yapıp durarak ne çabuk aşmıştı savunma bariyerlerimi? Bunları düşünmek öfkemi daha da artırdı ama eve varınca bana verdiği kâğıda elimin gitmesine engel olamadım. Karnımı doyurup bir kupa kahveyle koltuğa serilir serilmez aradım adamı. Telefonu kapalıydı. Ulaşamadığım için sevindim.

Ertesi gün yine aynı bankta buldum onu. Yanına oturduğumda “Beni aramışsın.” dedi, çekirdek uzattı. “Evet.” dedim.

“İnsan yoksa evrenin akışkanlığı eksilir. İnsandır yaşamın çekirdeği. Su yaşamdır derler, su akışkan olduğundan yaşamdır, donarsa katılık olur, ölüm olur. İnsan akışkanlığını yitirdiği için ölür. Ruh akışkanlığını yitirse alışkanlığa yenilirse ölür.” Sanki biraz önce yarıda kalmış bir konuşmaya devam eder gibiydi. Zırdeliydi bu adam. Zaman kavramı yoktu kafasında, mekânı zaten hep aynıydı.

“Ölmenin bir anlamı olduğuna inandırılırsak bile buna tam bir iç huzuruyla kanıksayabilmek imkânsıza yakındır. Çünkü onu duyularımıza sığdırmanın bir yolu yok. Ölmek insan aklının kavrayamadığı içi boş bir kavram. O boşluğu çoğu zaman hurafelerle, masallarla ve korku mamulleriyle doldurmaya gayret ediyorsun ama ne fayda. Sonra ölümden nefret etmekten başka çaren kalmıyor. Değişmek istemiyorsun vardığın son noktada. Kötü bir alışkanlıkla, öleceğini unutmuş gibi yapmaya çalışıyorsun.”

Metronun sesi işitildi, kalktım. Medyum muydu acaba lanet olası. Kafamın içine yerleşmiş minik bir şeytana benzettim onu. Susmuyordu. Yanımda değilken bile söylediklerini işitiyordum. Metro iyice hızlandığında o bankta hızla küçülen bedeni gazetede ki gezintisine devam ediyordu. İki gün sonra başka bir yerde buluşup benimle derdinin ne olduğunu sormak geldi aklıma. Yine aradım. Ulaşılamıyordu. “Manyağa bak!” diyerek telefonu kanepeye fırlattım. Onu bir daha arayıp sormamak, yanına oturmamak için yeminler ettim. Bir hafta kadar aklıma her geldiğinde yeminimi hatırladım, direnişimi sürdürdüm. On beş dakika kayıp göze alarak o hafta işe otobüsle gidip geldim. Sekizinci gün ayaklarım kendiliğinden metro durağına kaydı. İçimde bu sefer o katlanılmaz sıkıntı yoktu. Yine yerindeydi. Yanındaki şişman adamın kalkması için bir metro kaçırmayı göze aldım. Adam gidince geçip yanına kuruldum.

“Yine aramışsın.” dedi, çekirdek uzattı. Cevap vermedim.

“Fazlalıklar çağındayız Ulaş. İşkembelerimiz hiç boşalmıyor. Dünyayı saliseler içinde bir ucundan öbür ucuna taşıyan dijital becerilerimiz var. Uzayda gezi yapabiliyoruz, gözümüzden hiçbir nokta kaçmıyor, evren bizim tarlamız, her yer fethedildi. Tıpta mucizeler çağına girdik, ömürlerimiz uzuyor. Kat kat üstüne kibrit kutularından evciklerimizde sınırsız eğlence takıntısıyla tıka basayız. Bu hız tutkusu, hareketlilik akışkanlık sanısına düşürüyor bizi. Doğayı boyunduruğumuz altına aldığımızı zannederken birazcık yağmur çiselese üşütüp zatürreden ölmek için sığınaklara kaçıyoruz halbuki. Vitamin kompleksleriyle, yeni nesil ilaçlarla daha çok yaşamaya çalışıyoruz. Bedenlerimizi spor salonlarının biçimli ölümsüzlüklerine biraz daha yaklaşıyoruz. Hatırlamak becerimizi sadece fotoğraf karelerine sıkıştırarak daha da katılıyoruz. Kibirimizle, efendiliğimizle, her şey bir alışkanlık meselesi bizim için. Geçip giden zamanın içindeymişiz taklidi yaparken aslında o akışkanlığın büsbütün dışına itiliyoruz. Her şey duyuları tamamen körelmiş sıcak etten robotlara dönüştürüyor bizi. Sıcak etten ölümlere. Seziyorum Ulaş, sonunda beni anlıyorsun.”

Bunları der demez ayağa kalktı göz göze geldik sonunda. Hayatımda böyle canlı bakan başka birini görmediğime yemin ederim. Hafifletici bir genişlik veriyordu bakışları. “Kalk!” dedi, itiraz edemedim. Ben doğrulur doğrulmaz ağzıma yumruğu geçirdi. Yere sırtüstü kapaklandım. Dişlerimin arasından sızan kanın lezzetinden başım döndü. Gülmeye başladım. Tepeme dikildi, istifini bozmadan gözlerime baktı bir süre, sonra yerdeki gazeteyi dikkatlice toplamaya koyuldu. “Çekirdeğin tadını aldın sonunda seni serseri.” dedi sırıtarak uzaklaşırken.

Patlak dudağımla ertesi gün işe gitmedim. Telefon birkaç kez çaldı, kimdir diye bakmadım. Soğuk suyla duş alıp kendimi dışarı attım. Büfenin tekinden paket çekirdek ve bir gazete aldım. Apartmanlar arasında ürkek bir park buldum kendime. Geçtim bankın birine oturdum. Gazeteyi yere serdim, çitlemeye koyuldum. Çok geçmeden yanıma birisi oturdu. “Hava da pek güzel.” dedi, çekingence. Yüzüne bakmadan “Çekirdek alsana.” dedim. Bir an kadar duraksadı, sonra uzandı biraz aldı.

“Sana şunu söyleyeyim.” diye girdim söze. “Söyleneceklerin çok bir anlamı yok. Anlam çoğunlukla işitilmeyenin içinde. Ama sen yine de dinle beni.”

MENEKŞE

Abdurrahman Alkan

Nereye gideceğine karar verememiş bir adamın mütereddit adımlarıyla daireden çıktı. Üzerinde bir bezginlik vardı. Eve gitmeyi düşündü. Vazgeçti. Gidip ne yapacaktı? Aklına Emekliler Cemiyeti geldi. Nasıl olsa birileri olurdu.

Daireden Hasan Bey, tarih öğretmeni Fahri ve Zabıta Orhan lokalin bahçesinde büyük söğüdün altında oturuyorlardı. Sıkıntı ve sabırsızlık içinde dördüncüyü bekleyen üç adamın yüzü aydınlandı. Hemen oyuna başlamak istediler. Keyfim yok, dedi. Israra maruz kalacaktı ki Milli Eğitim memurlarından İhsan imdada yetişti.

Bir süre masada oynayanları izlemeye çalıştı ama bir türlü oyunun atmosferine giremedi. Yoldan gelip geçenleri seyretmeye başladı. Yaklaşan akşam, yoldan gelip geçenleri çoğaltmıştı. İşten çıkanlar, eve yetişme telaşıyla hızlı hızlı yürüyorlardı. Yaşlı bir kadın küçük bir çocuğun elinden tutmuş bakkala gidiyordu. Yemek yetiştirme telaşındaki genç anne huysuzlanan çocuğu, ninesinin eline tutuşturup ekmeğe göndermiş olmalıydı. Akşamın telaşından âzâde olan bir tek öğrencilerdi. Dersten çıkmış olmanın rahatlığıyla yavaş yavaş yürüyorlardı. Akşam, hükmünü sadece onlara geçiremiyordu.

Sıkıntıyla tekrar masaya döndü. Tarih öğretmeni Fahri, heyecanla kupa ikilisini bekliyordu. Kendisini düşündü, bu kadarcık bile bir beklentisi yoktu hayattan. Bir süre daha ilgisizce oyunu seyretti.

Masanın üzerine düşen söğüdün gölgesi kaybolmuştu. Çınar ve servilerle çevrelenen eski camiinin minaresinden müezzinin sesi duyuldu. İsmail Hafız, segâh makamının her nağmesine hakkını vererek akşam ezanını okuyordu.

Ramazan akşamlarının minarenden şehre bir müjde gibi yayılan ezanından farklıydı. Yorgun bir akşamüstü işten dönerken, eve çıkan yokuşun ortasında yakalayan bir akşam ezanı gibiydi. Hayatın hayhuyu içerisinde her şeyi unutmuşken, beklenmeyen bir ölüm haberinin sersemliğinde ya da uzak bir şehrin akşamında bir otel odasında yalnızken yakalayan bir akşam ezanı gibi. Soran, sorgulayan bir ezan.

İsmail Hafız, ezanı ilk kez mi böyle anlamlı okuyordu yoksa her seferinde böyleydi de kendisi mi yeni fark ediyordu? Tadı kaçır gibi olmuştu. Müsaade istedi. Aheste adımlarla her günkü yoluna koyuldu.

Puslu bir kızılılık şehri kaplamıştı. Bir kuş sürüsü güneşin kızılılığına doğru uçtu. Akşamlı gün bitiyordu.

Hafızın sesi, yılgın akşamına çocukluğundan serin bir su ferahlığı da getirmişti. Taze bir çimen yeşili, ılık bir yaz akşamı rüzgârı gibi bir ferahlık.

O zamanlar ne çabuk okunuyordu akşam ezanı. Günler böyle bir ıstırap gibi uzamıyordu. Delice top koşturuyorlardı. İzinleri akşam ezanına kadardı. Ezan okunuyor ve maç bitiyordu. İçlerindeki bitmeyen heyecan ve dizlerindeki derman, ertesi güne erteleniyordu. Sırtı terli çocuk eve giriyordu. Varlığı evin her tarafında hissedilen vakur bir baba ve kuzinede yemek telaşında bir anne...

Apartmanın önüne gelince anahtarlarını çıkardı mütevekkilce. Dönüş kesindi. En üst kattaki evinin kapısını açtı. Ceketini çıkarıp kanepenin üzerine attı. İçinde tam olarak nelerin olduğunu ve her gün götürüp getirmesinin gerekli mi değil mi bilmediği evrak çantasını masanın üzerine koydu. Mutfağa geçmesi gerekiyordu. Odanın penceresinden şehri kuşatan kızılılığa gözü takıldı. Ceketinin yanına oturdu. Öylece kalakaldı.

Tam bu vakitlerde dönerlerdi eve. Taze yüreğinde ilk filizler yeni açmaya başlamıştı. O evin önünden geçerken, içinde bir kıpırtı duyardı. Dünyada sadece o vardı. Baksa da göremiyordu başka bir şey. Acemi hareketlerinden çoktan sezmişti her şeyi anlayan ama belli etmeyen anne ve “Hayırdır inşallah!” diyen baba. O, bilmediklerini sanıyordu ama her şey o kadar açıktı ki.

Bir seferinde okulca pikniğe gitmişlerdi. O gün kara önlüklerini giymediler. Seferihisar’da inşaatta çalışan ağabeyinin gönderdiği sarı-kırmızı formayı giydi. Annesi yumurta haşlamıştı. O gün sarı-kırmızı formanın ve içinde yıldızlar ışılan siyah gözlerin aşkına yeşil çimenler üzerinde plastik topun ardından koşmuştu hiç yorulmadan. Günler kısaydı o zamanlar. Gözlerdeki ışık bitmeden tükeniveriyordu gün ve hemen okunuveriyordu akşam ezanı.

Şehrin üzerindeki kızılılık, siyah bir örtüye dönmüştü. Mutfağa geçerek isteksizce bir şeyler hazırlamaya başladı. O, başka diyarlardaydı şimdi. Çoktan unutmuştu okulca gidilen pikniği ve o seyrediyor diye plastik topun peşinden kan ter içinde koşan çocuğu. Kaderinin biçtiği yolda yürüyordu.

Kabullenmek, acıları azaltmaktı. Rıza göstermek. Umutlanmamak. Yoğun bir hüznün yaşamak. “Hüznün daha büyük acılara katlanma gücü verir bize.” demişti de çok sevdiği yazar, daha da sevmişti fotoğraflarında hep hüznün taşıyan yazarı. Yalnızlıktan daha büyük acı var mıydı? Hüznün, yalnızlığın acısıyla baş edebilir miydi? İki yakası bir araya gelmeyen bir hayatı toplayabilir miydi?

Akşam ezanı çoktan okunmuştu. Koyu bir karanlık şehri kaplamıştı. Nasıl olmuşsa olmuştu işte. Bir annede bile şefkat uyandırmayacak bir yaşta yalnız kalmıştı. Akşam, bütün acıları ve yenilgileriyle sökün edip gelmiş ve yakalamıştı. Bir türlü derlenip toparlanamayan hayat, ansızın gelip yakaya yapışan ve ancak yalnızlığın paklayabildiği huzursuzluklar. “Cümle yitikler, mağluplar ve mahzunlar...”

Yıllar çabucak geçivermiş bir hâl yoluna koyamamıştı hayatı. Yapılacak işler çoktu oysa. Mecali kalmamıştı. Sabahları, huzursuzluğu çizgi çizgi okunan bir yüzle uyanıyordu. Hayat verecek ışıktan uzaktaydı. O olmayınca soğumuş bir beden gibi kalıyordu. Her şey yerli yerinde ama bir o eksik.

Tozlu camlardan şehrin ışıklarını seyrederken, hayatında neyin eksik olduğunu biliyordu. Bütün güzel şeyler, gece gözlü biriyle hayatından uzaklaşıp gitmişti. Şimdi kendisinden ne kadar uzaktaydılar.

Gün geceye çoktan devrilmiş, koyu bir karanlık her yanı sarmıştı. Gözlerine şifa bulmaz bir yılgınlık inen adam kitaplığına gitti. Çekmeceden ortası şişkin eski bir defter çıkardı. Kâğıdı sararmış defterin tam ortasında, el yazısıyla yazılmış, mürekkebi silinmeye başlamış şiire baktı. Yorgun gözlerle yarısına kadar okudu şiiri.

Defteri kabartan şeyi yavaşça eline aldı. Balkona çıktı. Her yer karanlıktı. Sadece sokak lambasının sarı ışığı evlerinin önünü aydınlatıyordu. Kurumuş bir demet dağ menekşesini elleriyle ağır ağır ufaladı. Menekşelerin, tenini nasıl böyle acıttığına hiç şaşmadı. Yapraklar kalbine bir diken gibi batıyordu. Sokak lambasının ışığından, şehrin karanlığına usulca mor bir yağmur yağmaya başladı.

*“...beraber yürüyelim olur mu?
varsın gemilerimizi taşımasın rüzgar
varsın yarı yolda uyuyakalsın
bize gönderilen bahar”*

ÖĞLEN HABERLERİ

Suat Savur

Boşluğa salınan su damlasının kulağı dolduran sesiyle gözlerimi aralıyorum. Ses dağılınca ilkinin peşinden düşen bir damla daha... Başımı zor da olsa kaldırıp etrafıma baktığımda toz bulutundan hiçbir şey seçemiyorum. Bulutun içinden odaya bir ses yayılıyor. Yabancı gelmiyor, hatırlamaya çalışıyorum. Toz bulutu, rüzgârda saçların savrulması gibi etrafımda ışık topuna dönüyor. Tıkır tıkır işleyen bir saat mıydım ki durdum, öylece kalakaldım bilmiyorum. Başımı tekrar kaldırmak istedim, mecalim yok. Kulağı dolduran tok bir ses, heyecanla zehir etkisinin kaybolmasının zaman aldığını ve yaşamla ölüm arasında gidip geldiğimi söylüyor yanımdakilere.

Bulutlar dağılınca şimdi daha rahat seçebiliyorum, etrafımı sarmışlar, meraklı gözler üzerimde. Beyazlar içindeki adam yanındaki bıyıklı adama baktı. Bıyıklı adam usanmış, beklemekten yorulmuş belli ki. Bir şeyler öğrenebilir miyiz, diye cılız ümidine son anda tutunmanın sevinciyile “Beklediğimize değdi.” diyor yanındakine.

Anlamaya çalışıyorum, burası neresi? Göz kapaklarım direniyor. Yeniden her şeyi unutturan merhametli derin bir uykunun kollarına bırakmak istedim kendimi, ama pek mümkün değil. Kalkmak için hareketlenince etrafımdaki kalabalık açıldı. Uzun parlak bir koridorun başındayım. Az önceki adamlar yok, fakat yolun iki yanında bana bakan gözlerle ürperdim. Önce sağa sonra sola kaydurdım gözlerimi. Bakışlarım donuk yüzleri aşamadı. Yardım isteyen gözleri bir rüzgârın sürüklediği çaresizlik bulutunu getirip asmış yüzlerine. Siz neden buradasınız? Yoksa bu gözler bir maskenin içinden mi bakıyor, bu da mı onların oyunu? Soruma cevaplamak ister gibi gözler birbirine yöneldi. Sessizlik bakışları uzatıyor. Bana önce sen konuş diyorlar. Kaderin cilvesi mi, kendi ahmaklığım mı demeliyim, bilmiyorum. Biraz önceki ses: “Demek hatırlamaya başladın?” Anlatsam inanırlar mı? İnanıp inanmamak sizin derdiniz diyemiyorum. Beni sarıp sarmaladıkları zincirleri kafalarından söküp atabilir miyim? Pişmanlığımaya sığınyorum. Ah beni anlasalar... Ben ne anlatırsam anlatayım onlar bildiğini okuyacak. Zekice davranmalı, en olmadık yöntemleri denemeliyim. Ben yandım, siz yanmayın diyeceğim ama ne fayda? Zayıf yanlarımı göstermemeli; korkumu, pişmanlığımı belli etmemeliyim. Bana sahte yüzlerle baktınız kendinize benzettiğinizi düşündünüz, fırsat vermedim. Gerçek yüzünüzü görmek istiyorum, çıkarın maskelerinizi. Sert bir kahkaha yükseldi. Bu ses kimin diye dönüyorum, kaybolup gitmiş. Gözlerini bana dikenler bakışlarını kaçırdılar birer birer. Sahte bakışlara, riyakâr yüzlere pes etmek yok, diyorum. Sahte yüzler beni celladın önüne atıp kendilerini kurtaracaklar. Riyakâr bakışlar yüreğimden öteye gidemiyor. Oynanan oyunun farkındayım ama bunu onlara sezdirmemeliyim. Buradan kurtulmalı, daha hızlı davranmalıyım. Odaya vuran ışık sönmeye başladı. Ayna, ağzımı açmış bir köpek balığı olmuş bana bakıyor. Keskin dişlerin arasında kaybolmadan karar vermeliyim. Korkularım beni kararsızlık girdabına çekiyor. Yakalandığım an bütün oyunlarım gün yüzüne çıkacak. Hayatın bir fırsat daha vereceğinin bir garantisi yok. Zaman benden yana değil ki, nasıl da akıp gitmiş su gibi. Bir şeylerin peşindeyken bizi yiyip yutmuş haberim yok. İçimden geçenlerin farkında varmış olmalılar.

Çakıl taşlarının kırmızı zeminde armoni oluşturduğu karonun üzerinde siyah beyaz saçlar... Siyah ve beyaz. Zıtlıklar arenasına çağırıyor beni. Siyah beyazı yok etmiyor, beyaz siyahın karşısında ikisi bir arada. Çakıl taşlarının üzerinde iki renk neden yan yana durmuş? Yere diz çöktüm. Konuşmak gerçeğin yüzüne tokat atmak mı? Beni kucaklasın diye bir kar sessizliği bekleyeceğim. Bedenimin bir parçası haline gelen ve nefesimi kesip prangaya dönüşen bu ağır yükten her şeyi itiraf edip kurtulacağım. Başımı kaldırdığımda ilk karşılaştığım yüzlerin memnun bakışlarıyla karşılaşıyorum.

İki kanadım vardı benim. Önce bir kanadımı sonra diğer kanadımı eklediler çapraz biçimde. Ağzımı bilediler. İnsanların güzelleşmesine yardım edeceğimi söylediler. Bir güzelliği tek başıma sağlayamam ki. Saçlara sözüm geçer ama yürek başka. Orada hükmüm yok. Oysa bir insan yüreğiyle güzel olur. Gel de bunu anlat, anlatabilirsen! Ustamın çok sevdiği bir müşterisi vardı. Tıraş olmaya gelmese bile ara sıra uğrar, onuna sohbet ederdi. Kanatlarımı birleştiren tutamacımdan başka beni hayatta tutan, genç adamın siyah ve gür saçlarıydı. Arada kalan birkaç beyaz tel kayboluyordu siyahın güçlü deryasında. Saçlar bir insanı bambaşka yapar mıydı? Ustam da bu saçlara imrenerek bakardı. Kış günlerinde yağın karın bir yorgan olup toprağı örtmesi gibi saçlar da örter miydi acıyı, kederi, derdi? Saçlar nereye kadar direnir? Siyah saçlı adamın üzgün hali içimi parçalıyordu. Yine bir gün müzik dinlerken üstüne basa basa “Aşk ağlatır, dert söyler.” diyerek tıraşa başladı ustam. Kederli şarkıları dinleyen insanların şarkılarda kendini bulduğunu, birilerinden sakladığı acılarının olduğunu bilirim. Genç adamın gözleri bir şeyler anlatıyordu. Her aşk cesaretle başlar. Olmazsa olmazdır cesaret her aşkın. Eninde sonunda kaderdir yaşadığımız, biz her ne kadar razı olmakta zorlansak da. Böyeleri ustalıklı saklar yaşadıklarını. Belli ki acısını yaşarken seyirciye ihtiyaç duymadı, içine attı, içinde kopan fırtınalara göğüs gerdi. Omuzundaki yükten memnun. Erkekler hep böyle midir? Kulağının üstündeki saçlara uzanırken ister istemez içime bir sıcaklık dolmuştu. Paslı sıvıyı o zamana kadar hiç tatmadığım için içim kalktı. Ağzımın kenarını bir kâğıtla silince ustam, gözlerini kısıp “Sen nasıl yaparsın bunu?” der gibi kötü kötü baktı bana. Benden kaynaklanan bir kaza mıydı, bir anlık dalgınlık mıydı? Belki de gözüm karardı. Bakışının tesirinden kurtulamadım, akşama kadar kendime geledim. Oysa her eline aldığı bir yerime zarar vermeden kibar ve ölçülü kullandı. Uzayan sakalları kesti, saçların kenarlarını düzeltti; hiç üzmedi beni. Arkadaşlarımın da dikkatini çekmiş. Ustamın bana ilgisini soran edceklerini düşünmemiştim.

Ya ustam? Ustam gizemli insandı. Gözleri uzaklara dalar. Etrafı bir sessizlik kaplayınca sessizliği derin derin içine çeker, ardından hüznün kokan damıtılmış cümleler dökülürdü ağzından. Dert, gam, kasavet sözle süpürülür temizlenir; yükünüz biraz olsun hafifler. İnsanın en çok kendisiyle konuşmaya ihtiyacı vardı. Ama hayat ne yapıyordu? Sesini kısmak için var gücüyle bağırıyor. Korkutuyor seni, savunmasız bırakıyor çocuk gibi. Hayat yolunda yalnızsın. Yükünü sen taşıyorsun. Yürüdükçe yükün artıyor. Asla taşımaktan yorulmam, katlanırım dediklerin var ya, seni yorar yıpratır farkında olmazsın. Bir yumurta her zaman elli gram mıdır? Öyle diyorsan yanılıyorsun. Taşıkça elli gram olmadığını, ağırlaştığını anlar; üzerinden atmaya fırsat kollamaya başlarsın.

Ustam, müşteri gelmediği zaman ya da hangi müşterisi gelirse gelsin sohbete başladı mı lafi evirip çevirip kardeşlerine akrabalarına getirdiğine şahit oluyordum. Lafı sözü onlara bağlamasa bile, içinde tekrar tekrar sesleri dolaştırıp durduğunu; her seferinde kendisini rahatlatmak için sahnede prova yapan oyuncu gibi replikleri tekrarladığını, taşımaktan yorulduğu yükten kurtulmayı istediğini seziyordum.

İnce düşünceli, duygulu bir insanın çocukları sevmemesi mümkün mü? Ustam çocukları çok sever; onların tıraşlarına daha bir özen gösterirdi. Çocukların oturduğu döner koltuğu süsler, onları damat tıraşı edecekmiş gibi öyle özenirdi ki... Tıraş bitince bir an bakışıyla aynanın derinliklerine dalar içindeki çocuğun elinden tutardı. Çocukluğunuz, hayatın saldırılarından kaçmak istediğiniz zamanlardaki sığınağınız. Çocukluktaki hataları çok geç fark ederiz. Büyüyünce elimize mercek alır inceleriz yaşananları. Çocukken konuşursun borçlanmazsın, konuştukların kaybolur gider. Büyükler her sözüyle prangalar salar dünyanın bir köşesine. Görmezden gelmesen de o seni sinsi sinsi takip eder, ölene kadar her zaman gölgen olur. Ben özgürüm diye caka satarsın, kimse beni esir alamaz diye kendini paralarsın.

Aslında içimin kalkması sadece kanla olmadı. Ustam, yalnız kalıp ortalığı bir sessizlik kapladığında etrafına bakınır, kimsenin olmadığına kanaat getirince aynı sözleri tekrarlayarak birine anlatıyor gibi kendi kendine konuşurdu. Birkaç hafta önce de diğer günlerde görmediğim garip hallerine şahit oldum. Radyodan yayılan ince bir müzikle sanırsın ılık çalıp keyiflenecekti. Ne olduysa gözlerini aynaya dikti, bir dünyadan diğerine bakıyordu. Dudakları titredi, gözlerinin siyahı küçüldü. Yoksa üç harflilerle mi konuşuyordu? İçimde ince bir sızı akarken acaba onu dinleyen hiç kimse yok mu, diye düşünürdüm.

Sinek vızıltısına gömülen sessizliğin içinde herkes gözlerini bana dikmiş. Her yanımı saran bu ağır suskunluk beni de içine çekti. Ben ve onlar. Birbirimize sağır ve dilsiz olduk. Konuşsana! Beni silkeleyen bir sesle kendime geldim. Sen neden buradasın? Kahkaha sesi işitiyorum. Duyuyor musun sende? Beni çağırıyorlar kahkahalar eşliğinde. Bak, bana bakıyorlar dik dik. Bakışlarıyla beni yiyecekler. Tok bir ses yükseliyor. “Ben günahın, benden kurtulacağımı mı sandın?” Sesimi güçlendirerek devam ettim.

Her şeye rağmen ümidimizi artıran şeyler de oluyordu. Biz kendi aramızda iş yükümüzden şikâyet ederken grubumuza yeni bir arkadaş katıldı. Heyecanlıydık. Bize yoldaş olacak birinin varlığını bilmek güzeldi. Bizim de kendimize göre kurallarımız var; gelene hürmet edilir, iş hakkında bilgi verip yardımcı olmaya çalışırız. Mesaiden sonra ortalıktan el etek çekilince sessizlik kaplar her yeri. Böyle zamanlarda baş başa kalınca günün yorgunluğunu atıp kendimize gelmek isteriz. Buraya nasıl geldiğini anlattı. Onu da gafil avlamışlar. Arkadaşlarıyla nereye gideceklerini bilmeden beklerken caddeden akan trafiğin gürültüsünden ne konuştukları anlaşılmayan birkaç kişinin seslerini duymuşlar. Kısa bir sessizlikten sora ruhsuz bir el alıp her yanını jelatinlerle sarıp yapıştırmış. Başarısız firar girişimleri, yaşanan onca heyecan... Karanlığa gömülünce bıçak gibi kesip ayırdılar arkadaşlarımdan, dedi. Dostlarına bir vedayı bile çok görmüşler. Her yanın sarılınca kıpırdamak imkânsız. Karanlığın içinde hareket edemeyince uyuşup kalmış. Canı yanmış. Nereye gittiğini de bilmiyor. Beklemek kolay değil. Aydınlığa kavuşunca üzerindeki fazlalıkları temizliyorlar. Birkaç parfüm şişesinin yanına atıyorlar. Sanki hayata gözlerini yeni açmış. Özgürüm, diye sevinirken küçük bir yerde hayatıma devam edeceğini anlaması uzun sürmüyor. Yüzündeki ifade öyle etkiliydi ki hepimizi alıp bir yerlere götürdü.

Yeni arkadaşın gelmesiyle iş yükümüz hafifledi. Biraz daha rahatladım. Ustam, beni her zaman çalıştırmıyor, sadece özel müşterilerin saçını kesiyordu. Bir anlamda terfi etmişim. İş arkadaşlarımla abisi olmuş, bunun keyfini çıkarmaya başlamışım. Yazık ki kıskançlık bir damla zehir olup girmiş zihinlere. Arkamdan oyunlar çevrilmiş. Ne ara oyuna getirmişler beni fark edemedim. Ustamla aram açıldı. Onun gizli hallerini herkese anlattığımı düşünerek bana bozuldu. Herkes görmüştü halini. Benim söylemediğimi bildiği halde onu kandırmaşlar.

Aramıza atılan nifak tohumu meyvesini vermişti. Kimse kimseyle konuşmuyordu. Herkes gururluydu, ama mutlu değildi. Düşman içimizdeydi ama biz dışarıda aradık. Yaralıydık. En güzel yara benim yaram, diyerek yaramıza âşık olduk. Herkes kendini acındırmak için yarasını pazara çıkardı. Hem kendi sesimize hem de başkasının sesine sağır olduk. Konuştukça tutsak olduk. Oysa ne kadar söz o kadar tutsaklık demek. Söz, aynadır her dem boyunun ölçüsünü alır. İçini dünyalıklarla doldurduğundan kendi sesini duyamazsın. Hele içine hırs nefret dolunca kendi sesin kaybolur. İçinizdeki ses doğru olanı söyler ama boş sözlerin sesinden kendini duyuramaz. Sadece söyler ve çekilir.

Korku bulutları salınmış her yere, içindeki suyu boşaltmak için bir fırtına bekliyor. Öyle anlar geldi ki, ne yapacağını şaşırılmışsın. İnce bir çizgidesin. İki tarafın, iki farklı dünyanın arasında kalmışsın. Mesafeleri kervan yürüyüşüyle aşmaya çalışıyorsun. Gücün yeter mi? Kervan yürüyüşü sabır demek. Gündüzleri yakıcı güneşin altında kızgın kumları eze eze yürüyeceksin. Kendin olarak yüreğinden bir şeyler kanayacak. Birlikte çalışan elemanları birbirine düşürmekten başka bir işe yaramadığını anladığımızda iş işten geçmişti. Aynı amaca hizmet eden birbirinden ayrı ancak birbirini tamamlayanlar kümesiydik. Bazı arkadaşların yanımızdan ayrılması dönüm noktası oldu. Gözümüzün önünde uçurumdan kayarken elinden tutamadık, dağlar yarılıp koynuna aldı bir daha vermedi. Birbirini takip eden acılar hiç bitmedi. Yapıcı olmaya çalıştım elimden geldiği kadar.

Dolaptan çıkıp çalıştıktan sonra lavabonun üstündeki aynanın önüne beklerdim. Lambanın açık olmadığı zamanlar kapıdan süzülen gün içeriyi ışığı tam aydınlatmıyordu. Bu kadardı dünyam. Görevimi tamamladıktan sonra tekrar karanlıklar içine hapsoluyordum. Cezalıydım. Nereye kadar direnirsin? Yaşananlardan uzaklaşmak istediğim zaman adım attığımda ağır soğuk demirin ayağımı sıkkan prangaya döndüğünü hissediyordum. Bir kanadım doğumdu diğer kanadım da ölüm. Her açılışta iki kanadım birbirinden uzaklaşıyordu ama tekrar kavuşuyordu birbirine. Doğumdan uzaklaştıkça bir kanadım açılıyor, ölüm yaklaştıkça kanadım kapanıyor. Özgürlük mücadelesi verdiğimiz hayat neydi? Doğum ölüm tarihlerinin yazılı olduğu parantezin içeri doldurmak için mücadele etmekten başka neydi hayat? Karanlıklar içinde küçük bir yerden gelip görevini tamamlayınca tekrar karanlıklar içine hapsolmak... Arkadaşım "Beni sarıp sarmaladılar... sonra baktım hiçbir şey diyemedim." Diyor ya. Sanki biz farklıyız. Ara sıra konuştuğun hatta hiç konuşmadığın için çok rahatsız dostum. Konuşunca sermayeden harcıyor, borçlanıyorsun âleme. Susmak, ne kadar da kazançlı bir alışveriş. Bak, ben konuştuğum borçlandım.

Yorucu bir günün ardından ustam o gece dükkânın arka kısmında mutfağın içindeki sedire uzanmıştı. Bazı geceler dükkânda sabahladığı da oluyordu. Sokakları تنها şehir gecenin kucağına bırakmıştı kendini. Gecenin sessizliğini bıçak gibi kesen kapı gıcirtısıyla uyandı. Yüzleri maskeli iki kişiden biri etrafı gözetlerken diğeri levyeyle kapıyı kanırtıp açtı. Hemen çekmecelere baktı. Çekmecede bir şey bulamayınca duvarda asılı televizyonu sökmeye başladı. Sese uyanan ustamla karşılaşınca panikleyen hırsız beni eline aldı, ustamın kalbinin üstüne sapladı. Beyaz atleti kana bulandı.

...

Müşterinin dalgınlığından yararlanan berber, kumandayla müzik kanalını değiştirip öğle haberlerinin olduğu bir kanalı açtı. Gözlüklü bayan spiker “Sayın seyirciler sırada bir hırsızlık haberi var. Gece yarısı bir berber dükkânına giren hırsızlar kötü bir sürprizle karşılaştı. Soygun esnasında işyeri sahibiyle karşılaşan hırsızlar, tezgâhın üstündeki makasla iş yeri sahibini ağır yaraladı. Ağır yaralanan iş yeri sahibi kaldırıldığı hastanede tüm müdahalelere rağmen kurtarılamadı.” Berber, gözleri hafiften kapanmaya başlayan müşteriyile göz göze geldi, müşteri ne olduğunu tam anlamamıştı. Beyaz önlüklü adam önce elindeki makasa baktı, sonra tezgâhın üzerinde duran her gün gördüğü ama dikkatini uzun süre vermediği eşyalara... Dağınık da olsa hepsi sessiz duruyordu. Bir an durakladı. Neler oluyor der gibi kafasını çevirdi.

TOPRAĞINA LALE EKECEĞİM

Merve Yurtsever

Pişmanlığı iliklerine kadar yaşıyordu. Vicdan odaları dolmuş, hangi birine yansın şaşıyordu. Kalbi ayrı yanıyor, akli ayrı kanyordu. Bir kuş oluyor anılarda can veriyor, bir dua oluyor acılarında kıvranıyor, bir gözyaşı oluyor ihanetle tutuşuyor... Bir bir hepsi üstüne üşüşüyordu.

Ellerinin üzerindeki damarlar kabarmış, şaha kalkmış, avuçlarına sığan bir tutam toprak sıklığıyla hücreleri dile geliyordu.

Özenle hazırladığım masaya mumların yarıya indiği vakit pijamalarıyla oturduğun günde kaldı gülüşlerimin sahici tarafı. En güzelini seçmek için saatlerce dinlediğim müziğin başlatma düğmesine basamayan titrek ellerimde kaldı heveslerimin gerçekçi yanı. Tuzunu az bulduğun salataya döndü ruhum. Seninle yaşlanma umudumdaki hayatın tuzunu bıraktım önündeki tabağa. Ne bıraktın ki seninle var olan Ayşe'ye, şen kahkahalar isterdin söylene söylene.

“Solup gidecek vazodaki çiçeğe neden onca para verirsin? Annem gibi menekşe sulasana sen de” lerle başladı kıyasların. Sen kendine annene dair ikinci kopya aramışsın da ben nasıl anlamamışım? Ne güzel bakıyorsun derdin ya bana bakıcın olmamı kastetmişsin. Gözlerim değilmiş maharetli olan. Uslanmaz bir romantizm esintisinde hissetmek istediğim perdeyi asmışım önüme.

Geçen gün pazardan menekşe alırken buldum kendimi. Oysa ben menekşeyi sevmem ki. İnsan niye kendisinden böyle vazgeçer? Takdir edilmek mi sen nazarından sahici kılacaktı benliğimi? “Hayır, bunu kendime yapmayacağım”lar aktı gözlerimden yol boyu. Mutfak masasının üzerine koyduğum saksının can suyu gözyaşlarım oldu. Dilime gelmeyen sözcükler yağdı toprağına. Usul usul aktı içim. Kusursuz olma telaşlarıma tezat bir ağırlıkla kalktım yerimden. Hiç acımadan attım çöp kutusuna mor menekşeyi. Şimdi menekşe gibisin karşımda. Akıtacağım ne kaldıysa dilimde. Bir yanım pişmanlıkla kıvransa da özgür ruhum cesaret kuşandı baksana.

Evet, ilk gözü pek adımlarımı o gün atmıştım. Akşam yemeğini hazırlarken susturdum ruhuma atadığın endişe memurlarını. Tatlı yapmadım ilk kez o gün. Tadım tuzum kalmış gibi rollerden stırdım kendimi. Ben mutfaktan ibaret değildim. Çalan kapıyı açmak istemedim o an sana. Banyoya geçtim ve kendi anahtarınla girdiğin ana kadar bekledim. Adımı öfkeye yakıştıran sesine kulaklarımı tıkadım. Banyo kapısında geldik göz göze. Anlamadın girdiğim benlik savaşını. Soru sormadan cevap bekleyen suretine boş bir gülümseme yolladım. Hoş geldin dedim, hoş bulmadığının memnuniyetinde. Cevap vermemen beklenirdi benim için oysa “hoş bulmak isterdim” kelimeleriyle beni kendim yolunda güçlendirdiğini bilmedin. “Hoş bakmayı denemelisin” fısıltıyla dudaklarımda geçtim yanından. Duymadın.

Kusurlar silsilesi oldum kaldım seninle ben. Kusursuzu arayan sen, kendine münezzeh mertebenden bakarken ben nazarında nasıldın bir bilsen.

Acıkmıştım. Biliyorum sen de açtın ama senin için değil kendim için kurdum masayı. Sen beyaz porselen tabakları tercih ederdin. Ben geçen sene alıp da bin sözcük okunda çatlayan hevesimi yaşamak için kırmızı tabakları çıkardım. Salataya limon sıkmayı o gün bıraktım. Sirkeyi ne çok özlemişim anladım. Anlamsız gözlerle süzdün sakın hareketlerimi. Öyle ya pervanen dönmüyordu o gün etrafında. Bir şeyler bakışlarına. Uzun zaman sonra sözcüklerinle değil gözlerinle taradın beni. Tarttın belki. Koyacak bir kefe bulamadın belli. Tuzu istedin benden, masanın sağında dediğimde dondu elin. Görmemezlikten geldim. İçimden gardımı almış sana cevaplar hazırlıyorken doğrusu sessizliğin o an şaşırttı beni. Salatayı sertçe ittin. Ben aldım ve hiç yüzüne bakmadan tadına özlemle vardım. Kalktın ve televizyonun karşısındaki köşene konumlandın. Çayın hazırda, getirdim önüne bıraktım. Mutfağı toplarken izlendiğimin farkındaydım ama hiç kapıya bakışlarım değmedi. Sakin bir sesle sordun ne tatlı yaptığımı. Yapmadığımı söyledim gözünün içine baka baka. Yine sustun... Oysa zırhını kuşanmış bekliyordum. Aklından ne geçti bilmiyorum ama arabanın anahtarını alıp çıkmanı hiç beklemiyordum. Birbirimizi şaşırtma yarışına girmiş gibiydik. Nereye gittiğini tahmin etmeye çalışırken umursamamayı telkin eden yanıma dayanamıyordum. Ben kadar sen de farklı davranıyordun ve ben anlamlandıramıyordum. Kahvemi yaparken duydum kapının açılma sesini. Tabağa koy da birlikte yiyecek diye uzattın fıstıklı baklavayı. Sen cevizli severdin. O zaman benim için mi fıstıklı almıştın? Uzun zaman sonra sahici bir gülüşle geldim yanına. Teşekkür etmedim cevap alamayacağımın oturmuş bilinciyle. Afiyet olsun da tadımız yerine gelsin, dedin. Gerçekten sen de mi değişecektin? Arzularım, heveslerim kelebek gibi konu tekrar ruhuma.

Yılların özlemine dindirircesine benimdin o gece.

Umutla uyandım sabaha. Neşe melodileri çınlıyordu kulaklarımda. Toplantın olduğu için aceleyle çıkacağını biliyordum. Pratik bir kahvaltı hazırlayışım ondandı. Söylene söylene atıştırdın. Toplantı gerginliğine yorar susardım önceden. Bu kez, bu kez kelimeler benden habersiz döküldü dudaklarımdan. Kaç hevesim daha gömülecekti duvarlara. Akşama doğru düzgün bir şeyler yap bari diyerek gidişinle kırılan umutların ortasında bıraktın beni. Yine, yeniden.

Dolabın karşısında boş gözlerle baktığımı açık kaldığı için çığlık atan buzdolabından anladım. Bir dolap bile kendi kurallarına aykırı olunca sesini çıkarıyorken ben nasıl sessiz kaldım bunca esareten. Düünden kalan pilav, tavuk sote vardı. Yeterdi. Yetsindi bir zahmet. Yemek yapmamaya karar verdim. Yalandan bir tatlı yapayım bari diye düşünürken elimin alışagelmış düzende revani malzemelerini çıkardığını fark ettim. Revaniyi sen severdin. Yıllardır yaptığım için pratik geliyordu bana ama kendim için daha zahmetli olsa da tiramisü yaptım. Pek sevmezdin de arada yaptığım için sesini çıkarmazdın. Bu kez salataya limon sıkıttım.

Neden bilmiyorum içimde garip bir ürperti dolaşıyordu. Belki de korktum... Fazla mı ileri gidiyordum? Sorunun cevabı sıkışmış hislerimle haykırdı. Geç bile kalmıştım. Vardığım bilincin üzerine çalan kapıyı biraz dinledim bu kez. Dördüncü çalışta açtım. Yüzüme baktın ama beni gördüğünü sanmıyorum. Toplantı iyi geçmemiştin anlaşılın. Hiç konuşmadan oturdun masaya. Bari bir çeşit daha olsaydı desen de duymamazlıktan geldim. Memnuniyetsizce doyurdun karnını. Televizyon karşısına geçerken tatlıyı sordun. Sen sehpaları çıkar ben getiriyordum derken sırtına baktıyordum. Durdun... İçimde delice seninle savaşıma arzusu kayınıyordu. Bekledim, içimden saymaya başladım. Tam on üç gelince yürümeye devam ettin. O an aklından geçenleri bilmeyi çok istemiştin. Çay tepsinine tatlı tabaklarını da koyarak geçtim salona. Sehpaları çıkarmıştın. Elimde tepsi kaldım öylece. Çıkarmanı istedim, dün fazla yüz buldun, dedin.

Kaç yüzüm soldu, bana kaç yüz borcun var hiç düşünmeden döktün yine...

Tepsiyle birlikte mutfağa döndüm. Yeni sildiğim masa nemliydi. Ayna görevi üstlenen camından kendime baktım. Buğulu sureti yapıştırmayacaktım artık kendime. Oturdum çayımı orada yudumladım. Ne olduysa o dakikadan sonra oldu. Sen bir canavar ruhu kuşandın, dudağımdan sızan kana aldırmadın. Tiramisuya kaydı gözün, borcamın içine kafamı gömdün. “Ye, doya doya ye” diyen sesin senden öte bir hiddeteydi. Kapıyı çarptın ve gittin...

İlk kez o zaman ölmeni diledim. Dile gelmeden gönülden zikreyledim. Allah masumların duasını çabuk kabul edermiş. Bak, senden daha masummuşum. Toprağına lale ekeceğim. Sevmezsin biliyorum ama ben sevdiğim için seni lalelerle bezeyeceğim. Solana kadar katlanacaksın. Hoşça kal. Görev gereği arada uğrarım yanına.

“Başınız sağ olsun abla” diyerek yaklaştı mezar görevlisi adam. “Eşinizmiş, bir saattir kapıda bekleyen kardeşinizden duydum. İnsanın sevdiğinden ayrılması zor elbet. Vedalar uzun sürüyor. İsterseniz ben her gün sularım toprağını. Çiçekler eker, otları temizlerim. Bakımlı güzel görürsünüz geldiğinizde. Aylık beş yüz lira verirsiniz yeter bana.”

Bekçinin üzüntüden sandığı bakışlar itiraz doluydu aslında. O bakımsız kuru otlar içinde yansın istedi gönlü. İstedikinden utanmak istediye de yoktu içinde bir merhamet kırıntısı. Derin bir nefes aldı. Sessizce soludu kendine varışı. Kapıdan attığı adımda benliği umuda kucak açmıştı.

AKŞAMÜSTÜ HÜZİNÜ

Esra Öztürk

*“Sevmek kimi zaman rezilce korkudur
İnsan bir akşamüstü ansızın yorulur”*
Atilla İlhan, Ben Sana Mecburum

Sabahtan beri koştur koştur mahalledeki düğün için hazırlanıyoruz hepimiz. Gençlerin gönüllerine düşen bir şeyler var hissediyorum ama kimse konuşmuyor. Kötü bir şey değil bu; güzel, heyecanlı, gençler için olan bir sevdâ meselesi belki. Düğün bitti, gökten üç elma düşmedi ama herkes mutlu.

Yorulduğumu hissediyorum ansızın. Bazen olur böyle. Yani olmalı en azından. Harıl harıl ortada durmaktan sıkılınca. Bir çınar ağacı gölgesine oturmalısın. Bazen uzanıp gökyüzünü, uçan kuşları izlemeli; bazen sadece insanların gözlerine toplanan yorgunluklarını görmeli. Gece olunca akan yorgunluklarını. Yorulmak her zaman çok iş yapmakla falan olan bir şey değil ki. Bazen olur böyle, bazen ansızın gelir sızı. Evlerin içinde bunalınca inşirah okur teyzeler, bazen pencereyi açar Neşet Ertaş dinler amcalar. Uzaklara da bakarlar mutlaka. Kerpiç evlerde geçirdikleri ömürlerini sorgularlar. Günbatımıyla ölümü tefekkür ederler. Bu böyledir işte, sokak aralarında genç oğlanlar gırgır yapar akşamüstü. Yorulmuşlardır da yine de gülecek mecalleri kalmıştır. Onlar henüz ömürlerinin baharındadır. Henüz ilk aşkların heyecanları vardır gözlerinde, bir davanın ipini tutmuş olmanın onuru. Kavgaları sırtlanmıştı erkek çocukları. Bazısı gülmez çünkü ağabeydir o, hemen fark edersin. Sevdası da kavgası da herkese örnek olacaktır ya. Gençlik işte. Güzel sevmeli bu yaşlarda. Dert de çekmeli ama büyük dertler. Vatan meselesi gibi ciddi dertler.

Sonra her şeyden habersiz çocukları vardır mahallelerin. Akşamüstü sokak aralarında bayram olur gibi civıltıları çocukların. Elim sende, sobe! Yedi tane kiremit, yakan top. Çocuklar sürekli güler. En dertlisi de güler. Çocuklar temizdir, kirletmeyelim hemen geçelim.

Genç kızlar vardır. Onlar akşamüstü kapanırlar evlere. Genç kızlar çiçek gibidir; gündüz oturur balkonda, kapı önlerinde, duvar diplerinde. Kuytularda açar çiçekler, genç kızlar kuytulardadır. Elllerinde örgüleri, kalplerinde sevdaları. Gençlik biraz da sevdadır.

Anneler akşamüstü pencerelerden "ne pişirdin" sorusunu sorup cevap alır. İşte bebek ağlamaları... Babalar evlere yorgun dönmüştür. Başları önünde, sırt hafif kambur. Ay sonu gelmiş ya. Hafif tebessümle kapının köşesinden tutunarak bir eliyle, diğeriyle de elindeki üç ekmeği uzatarak selam verir ayakkabılarını çıkarırken. Anneler gülümseyerek "hoş geldin" der, yemek kokusu kapıya gelir. Huzurlu evlerin sırlarını araştırmanın mantığı yoktur, huzurlu evlerde tebessüm eden babalar vardır.

Şimdi oturduğum kayalıktan kalkma sırası. Buradan gidip hayata karışma zamanı. Akşam ezanı okundu, gün battı artık. Dünya sessizleşti yani ölüm gerçekleşti. Sonra içimde nar ezen biri. İsmi söylemeli mi, söylesem fayda eder mi bilmiyorum. İçimde narı ezen yar Süheyla'dır. Ne bileyim, ipi kopmuş dünyanın, gidiyor ardına bakmadan. Bizim vademiz de doldu zaten. Otuz yaşına gelmişim, içimdeki nar içimi de ezmeye başlayınca, içimden dışıma doğru renk sızdırmaya başlayınca işte. Dedik ya sevda biraz da gençlikti. Ama yine de Süheyla'nın ismini gördükçe bir yerlerde içim kımıldanır. İçimden yürür bir ceylan su içmeye. Ya da şöyle mi söylemeli; gençlik biraz da sevdadır. Sevdası olandır genç olan yoksa bu dünyada ne bileyim işte, sevdasız adam ot değil midir?

Süheyla hep genç. Bilmiyorum bir sevdası var mı, hiç sormadım. Ben hiç diyemedim sevdamı. Korktum mu reddedilmekten, yoksa başka bir şey mi?

Bazen akşamüstü olunca bana bir cesaret gelir. Ben bazen akşamüstü olunca Süheyla'ya mektup yazarım. Sevdiğimi söylemek isterim. Giderim Süheyla'nın yanına arada gözyaşlarıyla. Erkekler ağlamaz demeyin şimdi, ağlamak bazen de adam işidir. Ağlarım hıçkırıqlarla. Kimse olmaz ben gittiğimde Süheyla'nın yanında. Akşamüstü herkesin işi olur çünkü. Biz bazı akşamüstleri Süheyla ile Çetik Bayırı'nın tepesindeki çınarın altında buluşuruz. Ben ağlarım dedim ya, o hiç cevap vermez bana. Buz gibi durur yanımda. O hep uzanır bazen ben de yanına ama hiç tutamam elini. Şimdi sen beni asla anlayamazsın. Umarım beni asla anlayamazsın. Beni sakın anlama. Süheyla yirmi yaşında. Ağırına gidiyor işte her akşamüstü onu orada bırakıp eve gitmek. Ağırına gidiyor yüzünü görememek. Ağırına gidiyor dokunmaya kıyamadığım sevdamın toprağın altında yatması. Saat geç oldu. Bak yine bir gün daha battı. Daha yakınız şimdi.

Bir çınar ağacı gölgesine oturmalsın. Bazen uzanıp gökyüzünü, uçan kuşları izlemeli, bazen sadece karşıya doğru insanların yorgunluklarını görmeli. Gözlerine toplanan yorgunluklarını insanların. Gece olunca akan yorgunluklarını...

EVSİZLİK VE AİDİYET HİSSİ

Müzeyyen Çelik Kesmegülü

Bu kelimeler son bir aydır sürekli dilimde. Her cümlemin bir kenarına her düşüncemin bir noktasına bu kelimeleri ekleyiveriyorum. Kendimizi nereye ait hissediyoruz? Bazen deriz ki biz dünyaya aitiz. Yaşama aitiz. İnsanı çünkü. Bazen de deriz ki biz başka bir insana mı aitiz? Ailemize aitiz. Sevdiğimiz insana ya da. Aşka aitiz belki de. İnsan insana ait olur mu? Olur ya da olmaz, onu başka bir zaman konuşuruz ama aidiyetin insana dair çok önemli bir konu olduğu ortada.

Ben şimdi mekân ve aidiyet kavramları üzerine eğilmek istiyorum. Ülkemizde yaşanan deprem felaketinden sonra binlerce insanımız hayatını kaybetti, milyonlarca insanımız evsiz kaldı. Bu evsizlik sadece somut bir ev varlığını da çok aştı. Çünkü evleriyle birlikte sevdiklerini, hatıralarını, eşyalarını kaybetti insanlar. İnsan için ev de eşya da can kadar gereklidir çünkü. Bizler hayati faaliyetlerimizi eşya ile idame ettirebilen bir canlı türüyüz. Şu an keyfi yerinde olanların, karnı tok sırtı pek olanların asla anlayamayacağı türden eşyalar insan için büyük bir ihtiyaçtır aslında. Eşyanın insan hayatındaki yeri elbette canla kıyaslanamaz, eşya tekrar elde edilebilir ama bu durum yine de eşyanın önemsiz olduğu anlamına gelmez.

Ayağın üşüyorsa çorabın ve ayakkabın yoksa yoksunsundur, karnın açsa, susuzsan ve bunlar yoksa yoksunsundur. Belinde ciddi bir rahatsızlığın varsa ve yatacak uygun bir yer yoksa yoksunsundur. Tüm bu ihtiyaçlar konfor alanı gibi görünmesin size. Oturabilmek ve yatabilmek de insan için ihtiyaçtır. Çadır kentte yaşayan bir amcanın bize sandalye gönderin diye kameralara konuşmasını unutamıyorum. İşte bütün bunların hepsini içine alan evin yoksa da her şeyden yoksunsundur. Hayata dair en önemli aidiyet hissin de bu şekilde zedelenmiştir artık.

Ev ve aidiyet meselesine gelmek istiyorum yeniden. Evin kendin olduğun yerdir aslında. İş hayatında, aile ortamlarında, türlü sosyal ortamlarda ne kadar kendimiz olabiliriz? Kendimiz olmalı mıyız ya da? Her yerin davranış biçimi elbette birbirinden farklı olacaktır. Bu yüzden kendi gerçekliğimizle yüzleştiğimiz, rahatladığımız dinlendiğimiz mekânlardır evlerimiz. Yaşadıklarımıza baktığımızda da insanlarımızın evleriyle birlikte aidiyet duygularını da kaybettiklerini gördük. İnsanlar yaşadıkları, kendilerini ait hissettikleri evlerini kaybettiler, hatıralarını kaybettiler. Şehirlerini de can korkusuyla terk edip başka şehirlere yerleştiler. Derin düşünüldüğünde ve empati kurulduğunda bunun ne kadar zor olduğunu herkes hissedebilir. Bu terk edişler nasıl telafi edilir peki? Yeniden bir hayat nasıl kurulur? Bazı bitkiler bile doğup büyüdükleri yerlerin toprağını, güneşini, suyunu ararlar başka coğrafyaya uyum sağlayamazlar. İnsanlar gittikleri her yere hemen uyum sağlayabilirler mi?

Sağlayamadıkları ortada. Şehrini terk eden herkesin gözü kulağı memleketinden gelecek haberlerde. İnsanlar yeniden inşa sürecinin nasıl ilerleyeceğini adım adım takip etmek istiyorlar. Şehirlerinde kendilerine yeni hatıralar oluşturmak istiyorlar. Ne zaman olacağıysa koca bir soru işareti. Zira yıkım çok büyük. Kayıplar çok fazla.

Benim çok dikkatimi çeken şeylerden biri de insanların gittikleri yerlerde yaşadıkları uyum süreci. Her türlü zorluğuna rağmen insanlar yaşama uğraşı veriyorlar. Çadırda kalmaya da konteynerde yaşamaya da akraba yanına da kısa sürede uyum sağlıyorlar. Her uyum süreci sorunları da beraberinde getirir ama. Bunu da yadsıyamayız. Fark ediyorum ki insanlar bu sorunlara da uyum sağlıyorlar. Toplumsal bir mekanizma hemen devreye giriyor. Toplumun dışlıları insanları eğip bükerek uyuma zorluyor. Uyum sağlamamış gibi görünenler de bir şekilde yaşamaya devam ediyorlar. Aslında düşündüğümde uyum sağlamamak gibi bir şey de söz konusu değil. İnsan sayısı kadar uyum çeşidi var. Herkes bir şekilde biraz kendisi fedakârlık ediyor, biraz da zorlayarak şartları kendine uygun hale getirerek uyum sürecini tamamlıyor. Uyumsuzluğun içinde de bir uyum var çünkü. Buna rağmen aklımdaki büyük sorulardan biri şehirlerini bırakıp gidenler memleketlerine geri dönecekler mi? Bir kısmının dönmeyeceğini düşünüyorum. Bu durum şehirlerin yeniden ayağa kalkması ve kültür aktarımı için ne gibi sorunlar doğurur, zaman bu durumu da bizlere gösterecektir.

Bu ülke içi göçlerin kültürel ve sosyal sorunlarıyla da kısa bir süre sonra yüzleşmeye başlarız. Birlikte yaşamak zorunda kalan kalabalık aileler, akraba ilişkileri, başka okullara giden öğrencilerin yaşadıkları uyum sorunları, maddi sıkıntılar derken karşılaşılan her bir sorun esasında meseleyi yine aidiyet hissine getirir. Kimse kendine ait evde ya da kendine ait eşyanın üzerinde değildir artık. Şehrin havası belki ona iyi gelmemiştir ve ekmeğin tadı da çok farklıdır.

Kırılmalar ne zaman, nasıl başlar bilinmez ama yansımaları hepimizi de bir şekilde etkileyecektir. Yaşanılan onca zorluk ve travmadan sonra sürecin daha az sancılı geçmesini temenni ederim ama ne yazık ki durum da hâlâ pek iç açıcı şekilde ilerlemiyor.

EDEBİYATIN MART KAPISI

Hayrettin Durmuş

1 Mart 1847’de dünyaya gözlerini açan Recaizade Mahmut Ekrem hayatı boyunca pek çok ürün verse de bizim gözümüzde o hep Araba Sevdası olarak kalacak.

Bahaettin Karakoç cemrenin toprakla buluştuğu 5 Mart sabahı doğmuştu. Kar Sesine âşık oldu. Bir Çift Beyaz Kartal peşinde koştu hep. Menzil uzundu. Uzaklara Türkü söylemesi, Güneşe Uçmak istemesi ondan mıydı? Beyaz Dilekçe, Ihlamlar Çiçek Açtığı Zaman mı ulaşmıştı dostu bilmem ki?

“Gurbet şairi” Kemalettin Kamu’nun dünya gurbeti bittiğinde takvimler 06 Mart 1948’i gösteriyordu. Gönünü Bingöl Çobanları’na yayla yapıp göçtü dünyadan.

Metin Altıok 14 Mart 1941’de dünyaya gelirken Bir Acıya Kiracı olacağını bilmiyordu elbette. Kızı Zeynep’e yazdığı mektuplarda ne güzel anlatıyordu yalnızlığını.

Henrik İbsen’in adını ilk kez lise birde duymuştum. Bir yarışmada aldığım ödül sebebiyle genel müdürümüz tarafından Ankara Sıhhiye’deki tiyatroya götürülmüştüm. O gece İbsen’in Yaban Ördeği oyunu seyretmiştik. 20 Mart 1828’de doğduğunu, Norveçli olduğunu, Biz Ölümler Uyanınca adlı eserini öğrenmemiz zaman olsa da Bir Bebek Evi saflığı kalacaktı akıllarda.

Cumhuriyetin ilk yıllarının önemli tanıklarından yazar Falih Rıfık Atay; Zeytindağı, Çankaya, Atatürk’ün Bana Anlattıkları, Batış Yılları, Babamız Atatürk ve Gezi yazılarını bize bırakıp gittiğinde tarih 20 Mart 1971’di.

Falih Rıfık ile aynı yıl olmasa da aynı gün ölen Kerime Nadir; Aşk Hasreti, Dehşet Gecesi, Esir Kuş ve Funda’yı bıraktı bize. Bir de Hıçkırık kaldı ondan.

Âşık Veysel, baharın geldiğini göremediği için mi bir bahar günü olan 21 Mart’ta gitti dünyadan. Belki de gittiği yerdeydi bahar. Gündüz gece yürüdüğü uzun ince yolun sonuna varmıştı artık 1973’te. Dünya bahara girerken edebiyat dünyası yasa boğuluyor, kışa giriyordu.

Johann Wolfgang von Goethe 22 Mart 1832’de değiştirdi dünyasını. O hayattayken başlamıştı dünyasını değiştirmeye. Genç Werther’in Acıları hepimizi hüzne boğsa da Faust derin derin düşündürdü. Hele onun Doğu Batı Divanı unutulacak gibi değil. Peygamberimiz için yazdığı Muhammed’in Nağmesi şiirinin yankısı yüzyıllardır devam ediyor.

Dünya romancılığının usta yazarlarından Stendhal 23 Mart 1842’de ölse de Parma Manastırı, Kızıl ile Kara hâlâ başyapıtlar arasında.

Ziya Gökalp küçükken top oynayıp acıktı mı bilmiyoruz ama 23 Mart 1876'da etrafı bağlarla çevrili Çermik'te, Diyarbakır'da gözlerini açtığında dünya çalkantılı bir devri yaşıyordu. "Türkleşmek-İslamlaşmak ve Muasırlaşmak" fikriyle bir Altın Işık yakmış, Türkçülüğün Esasları kitabından dolayı da "Türk Milliyetçiliğinin Babası" olarak anılmıştı.

İyi ki Evliya Çelebi "Şefaath ya Resulallah" diyeceğine "Seyahat ya Resulallah..." demişti. Yoksa on ciltlik Seyahatname nasıl yazılacaktı? Kıvrak zekâsı ve usta diliyle yaptığı latifeler hâlâ akıllardadır. Kendisine "Erzurum'da havalar nasıl?" diye soranlara "Bir kedi damdan dama atlarken havada dondu" demesi ve "On bir ay 29 gün kaldım yaz gelmemişti, ben oradan ayrıldıktan sonra geldi mi bilmiyorum?" mübalağalı cevabıyla soğukların şiddetinden haber vermesi nasıl unutulur?

Yakup Kadri Karaosmanoğlu 27 Mart 1889'da doğmasaydı bizim de Yaban, Nur Baba, Kiralık Konak, Sodom ve Gomore ile Ankara'dan haberimiz olmayacaktı. Gençliğinde Milli Mücadele'yi ahir ömründe de Kıbrıs Barış Harekâtı'nı görmüşlüğü vardır.

Mai ve Siyah ile Aşk-ı Memnu romanlarıyla edebiyatımızda önemli bir yer edinen Halit Ziya Uşaklıgil, Bir Ölü'nün Defteri'ni bize bırakıp gitmişti 27 Mart 1945'te.

Rus edebiyatının bir başka büyük ustası Maksim Gorki de bir bahar günü gelmişti dünyaya. Benim Üniversitelerim ve Ekmeğimi Kazanırken hepimizin hayatından izlere rastladığımız kitaplarından sadece ikisi. Evlat acısına dayanamayıp peşinden gitmeden önce ne çok kitap yazdı.

Memduh Şevket Esendal, martın sonunda doğmuştu. CHP Genel Sekreterliğinin yanında öğretmenlik ve elçilik gibi devlet memurluklarında bulunmuş, bu yüzden öykülerinde M.Ş. , Mustafa Yalınkat ve Oğulcuk gibi çeşitli imzalar kullanmıştı. Her devirde yazarlık memuriyetle barışık değildi anlaşılan. Ayaşlı ve Kiracıları her zaman sürprizlere gebe.

1960'lı 70'li yıllarda gençliğin milli tarih şuuruna sahip olmasında önemli etkileri olan Kızıltuğ ve Kolsuz Kahraman'ın yazarı, Karaoğlan'ın fikir babası Abdullah Ziya Kozanoğlu öldüğünde de mart ayının sonuydu.

Mithat Cemal Kuntay, Üç İstanbul kitabıyla edebiyatımızda yer edinse de hepimizin zihnine o unutulmaz iki mısra ile tutundu: "Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır/ Toprak eğer uğruna ölen varsa vatandır." mısraları hâlâ yaşasa da o 30 Mart 1956'da öldü.

Gogol'un henüz paltosu yoktu. Birçok yazar onun paltosundan çıkmadan önce doğdu o. Martın son günü doğduğunda bize Palto, Bir Delinin Hatıra Defteri ve Ölü Canlar'ın müjdesini verecekti. 40 yıllık kısacık ömrüne unutulmaz eserler sığdırmıştı. Aradan geçen iki yüz yıla rağmen hâlâ okunuyor olması her şeyi özetliyor.

Mart kapıdan baktırıp kazma kürek yaktırdığından mı bilinmez edebiyatın en verimli, bereketli aylarındandır.

KAYIPLI KAZANÇLAR

Yasemin Coşkun

Kimsesizliğin hâkim olduğu kalabalıkta hiçlik saklıdır. Haklı sesleri bastıran sessizlikle tanışınca rüya olmasını isteyeceği gerçeklere uyanıyor insan. Kafamın içinde mutlaka olmalı dediklerimle olmasa da olur dediklerim aynı masada oturmuş gibi. Zamanın içine sığdırdıklarımızla hayattan beklentilerimiz arasında bir terslik var. İstiyorum ki insanı önyargılı yaftalar çemberine hapseden, zamanın büyük kısmını kaçırmasına sebep olan anlık işler karanlığa gömülü kalsın.

En iyi zamanlara ulaşmanın, yorgun günlerin bir renge bürünmesinin yolu buradan geçiyor olabilir. Biliyorum hayata alacaklı olduğunu düşündüğün yerden yeniden başlamak başlangıçların en zoru olabilir. Yüzeysel biçimde elde edilmiş hazların kuşattığı konfor alanlarımızın aldatici rahatlığı, tatminsiz hallerimizin en büyük sebebi gibi geliyor bana. Düşünüp sorgulamamanın önündeki perde hakikate ulaşmanın yolunu kapatıyor. Boşluk hissinden kurtulmak için, anlamlı bir hayata atfettiğimiz değerleri ve mutluluğun aracı olarak gördüklerimizi gözden geçirmeli, oradan devşirdiğimiz bilgiyi, bilgeliğe dönüştürmeliyiz belki de. Çünkü anlamlı bir yaşamın ipleri görünmez düğümlerle bağlıdır birbirine. İnsanın bireysel ilkelerinden doğan davranışları devrim niteliğindedir. Yeter ki insan, ayrıştırıcı unsurların değil birleştirici dogmaların nesnesi olsun. Sanıldığı kadar büyük beklentilerle oluşabilecek yenilikler de değildir bunlar aslında. Sıradan anlar içerisindeki küçük dokunuşlarla anı zenginleştirmek ve içinde olduğumuz zamanı kıymetlendirmek elimizdedir. Hayatı yaşamak, onun parçası olan her şeyi kabul edip temelini oluşturan basitlikleri kaçırmamaktır. David Kessler' in de ifadesiyle "Bugün mutsuzluğumuz yaşamın karmaşıklığı yüzünden değil. Mutsuzuz, çünkü hayatın temelini oluşturan basitlikleri gözden geçiriyoruz."

Hemen hepimiz samimiyetin ölümünden dem vurup, bir dostla uzun sohbetler etmeyi zaman kaybı olarak görürüz. Oysa hakşinas dostluklar ruh yaralarımızın en etkili ilacıdır. Varlıklarıyla yolumuzu aydınlatır, gönlümüzü dinlendirirler. Yine çocuğunu kendi büyütme isteği için çalışmayan annelerin durumunu katlanılması gereken bir hâl ve yaşam maratonunda verilmiş bir mola gibi görürüz. Hâlbuki çocuk yetiştirmek, bir insanın bedeniyle, duygularıyla, davranışlarıyla kanlı canlı var olmasının en büyük şahitliğidir. Analitik zekâsına yapılan yatırımlar kadar ahlâkî zekâsına da yatırım yapmak gerektiği bilinciyle yetiştirildiğinde, nelerin değişebileceğini tahayyül etmek zor olmasa gerek. Maalesef ki maddeye tahvil olmayan her şey değersizleşti nazarımızda. Hangi soylu amaçla olursa olsun elde etmeye çalıştığımız hiçbir kazanım, insanın insana olan ihtiyacından ve manevi değerlerden daha kıymetli değildir. Fedakârlıkla kazanılması gereken birçok meziyetle aramıza mutluluk açlığı ve benmerkezcilik girdi. Olguların güzelliği kendiliğindedir ama artık mutluluk için araç olarak görülmeye başlandı. Bugün mustarip olduğumuz birçok durumun nedenini, Osamu Dazai İnsanlığını Yitirirken kitabının bir bölümünde şöyle ifade ediyor; " Bu dünyada aşırı yaygın olan anlaşılabilir ve şekilcilik tarif edilemez bir sefaletle yol açtı."

Yaşadığımız açlığın sebebi, kavramların içinin boşaltılıp, değerlerin kaybolmasıdır belki. Yine de ben uğruna bedel ödenmiş her hakikatin de önünde sonunda insanın ruhunu aydınlatacağına inananlardanım.

ADALARIN İÇİNDEN

Ilgar Kuzu

Balığın en keyiflisi, sabahın daha güneşi karşılamadığı saatleridir. Rüzgâr da daha ayılmamıştır. İnsanın ayılmasını beklemez ya, esintisini ağırdan alır. Denizin kıpırtısı çok hafiften takip eder, kumları ziyaret eden kendisinden önceki dalgayı. Ancak kulağınızla bir güzel süzünce gelir size; o dalganın sesi, kokusu, tuzu... “Deniz çarşaf gibi” derler böyle havalara. Sandalların en sevdiği hava bu olsa da balıkçılar pek hoşlanmaz. Zira balıklar da çarşaf denizi sevmezler. Balık ne seviyorsa onu sever balıkçı.

Sandalin halatını çözüp de içine atlayınca başlar denizin sefası. Kürekle biraz ittirdin mi, kum, dağıla dağıla çevresine açılır. Yükünü verip de gönderdin mi kendini, kumdan kalan boşluğu deniz doldurur. İnsanlardaki senin benim kavgasını örnek almaz deniz. Küreğin kumla olan tatlı savaşımından dolayı açılan tuzlu yarayı; tüm canlıları kucaklayan, sonsuz uzayan mavi akıntı kapatır. Ne deniz bunda bir zahmet duyar ne de kumlar çekingenliğinden ezilip büzülür. Kumlarda ufak bir mahcupluk kendini belli eder sadece. Çok geç kalmadan da kumlar, denizin sonsuzluğunda kaybolup gider, kumlardaki bu mahcupluk, çocuk mutluluğu olarak devam eder.

Bazen bir leylek, bazen bir martı, bazen de bir karabatak eşlik eder size; sandallı, tahtalar dolusu bir yolculukta. Yunus misali sizinle yarış içindedirler sanki. Balıklara, yosunlara, dağlara, taşlara haber salmakta hiç gecikmezler. Haberi ulaştırıp da belirirler yanında, kanatlarını kilitleyip, akıntı boyunca süzülürler mavi beyaz salıncakta. “Aliş, Aliiii!” diye seslendin mi, hemen yanında biterler. Öyle dertleri balık alıp karnını doyurmak da değildir. Balıkçının muhabbetine, sevgisine, içtenliğine, samimiyetine gelirler. Balıkçının denizdeki en iyi dostlarından bu kanatlı haberciler. Balıkçı, güzel ruhlu adamdır vesselam! Güzel ruhlu hayvan da güzel ruhlu insanı buluyor ya zaten!..

Adaların kol kanat germesindeki koruyuculuğun denizdeki sakinliği, kulağımızda kesik melodi tıttüren lodostan arta kalan esinti, denizin boyunu aşan kıyıda ki kocaman kayalar, kayaların boyunu aştıkça büyüyen dalgaların adalara yanaşan köpüklü rahatlığı...

“Bu tekneye atlayan kimse boş oturamaz! Haydi, şu çapayı atıver bakayım!” dedi kaptan. Buralardaki herkes öyle çağırırdı onu. Bir “kaptan” duymayagörsün, yüzündeki sevinci, canlılığı o zaman izleyin. Herkesle bir ahbablığı vardır. Çoğu zaman tek eliyle küreklerine sarılır, diğer eli selam vermekten küreğe kavuşamaz. Bu tek sözcüğe yüklediği anlamdan mıdır, denizin hiç çekinmeden paylaştığı iyotundan mıdır, yoksa denizin şu havasını, en derinlere çekmediği tek bir gün olmadığından mıdır varlığını tüm şiddetiyle sürdüren bu gençlik ve tutku? Besbelli bu adam, saçlarına beyazlar düşürmeyi unutmuş, devam ediyor misina izinden yarılıp da içine kanlar dolmuş nasırlı yolculuğuna...

Ben, etrafın doğallığına kapılıp da kim bilir nerelerde yeniden doğuyordum?.. Her gün yeniden yeşeren şu çevreyle bütünleşmek bile bu adama boşuna bir eylem gözüküyormuş. Kalkıp da önümdeki çapaya uzandım. Uçları ufak ufak paslanmaya başlamış, eskimeye yüz tutmuş bir demir parçası... Ufak bir kısmı zincirle tutturulmuş, o zincir de epeyce nasibini almış, pas denen yorgunluğun esaretinden. Geriye uzanan bölümü ise ince bir halatla devam ettirilmiş. Artık sinirlenmiş bir sesle, daha heybetli:
“Dikkat et, zinciri teknenin kenarına çarpma!”

Zinciri elimde toplayıp, var gücümle yolladım çapayı denizin dibine. Çapa, denizin dibine gömülmeye doğru yol alırken, etrafına fırlattığı su, irkilmeme fazlasıyla yetti. Yorulmuş zincirin, teknenin kenarına çarparak çıkardığı tok sesi işiten kaptanın yüzündeki gerginliği ise rahatlıkla fark edebiliyordum. Gözlerini adalara dikip de dolgun yanaklarını göz altlarına kadar geriletmış bir ifadeyle, nefesini, burnundan sertçe dışarıya bıraktı. Elimden geldiğince aldırılmaya çalıştım. Adam haklıydı, beceremedim.

Dengemi toplayıp da yerime geçerken kaptan; güneşten gelen parlaklığı bütün bünyesine yaymış, uzaktan bir gümüş edasıyla parıldayan misinasını açmaya başladı. Üç tane iğne bağlamış ucuna, yemlerini de geçirdikten sonra yolladı denize. İğneler ve yemler hızlı hızlı kayıp giderken o da elini suya daldırılmış, gelişigüzel yıkıyordu. Elini sudan çıkardıktan sonra, suyun hızlıca gitmesine yardımcı olmak için, ellerini birkaç kez aşağı yukarı salladı. Bu sırada, bir “rast gelsin” döküldü ağzından.

Günün ilk atışı nedeniyle heyecanı sesinden okunuyordu. Lodosun bize bıraktığı kesik melodiyi, dudaklarında mırıldanarak tamamlama niyetindeydi. Uzun süre, bu kısık melodiyi, kendisinden dökülüp de toplarcasına devam ettirdi. Benim varlığımdan haberi bile yoktu belki. Dikkatle kulak kabartmadıkça işitmem çok zordu. Belli ki o da melodinin kendisinde başlayıp kendisinde bitmesini istiyordu. Bir süre; kısır döngü eşliğindeki harfler, sesler, kelimeler, dizeler döndü durdu balıkçının kesik mırıldanışlarında. Sesinden okunan heyecan, vücut hareketlerine ve oturuşuna yansımıyordu. Her gün aynı işe başlamanın sevinci, günbatımının beraberinde getirdiği hüznün ve hüsrana yenik düşüyordu. Bu hüznün ve hüsrannın, insanın üzerine çökerttiği yılgınlık ve yorgunluk, onda tam anlamıyla vücut buluyordu. “Bitirdiler bu denizciliği, bitirdiler...” diye çok kez sayıklanıp hayıflanıyordu. Ama ufak bir umut, onu, güneşin daha yeni doğduğu sabah saatinde, heyecanlı bir küçük çocuk gibi konuşturuyordu. Oltasını atıp çektiğe, sadece hüznün ve hüsrana biteceğini sandığı gün; kibir, öfke ve hatta hırs kırıklığıyla kendi sonunu yavaş yavaş getiriyordu.

Bense kolumu dayayıp sarktım bu masmavi parıldayan ucu belirsiz aynaya. Dibini göremediğim denizdeki balıkları hayal edebiliyordum ancak. Balıklar, bu dibi belirsiz karanlığı aydınlatan birer sokak lambasıydı. Sokak insanının en büyük dert ortağı, sokak lambası altında tabure ise, deniz insanının da en büyük dert ortağı; ahşap sandal içinde, kıpırtılı, aydınlık pulların üstüydü.

Top top olmuş pullar, değerli incileri andırıyordu. İnsanoğlu hata etmişti! Hakikaten o inciler miydi, insana maddi güç veren inciler miydi değerli olan? Bu apak pullar, insana, manevi mutluluğun en güzelini yaşatmıyor muydu? İnsanı ne de güzel görüyorlardı, ona baktıkça, onda özgün bir şeyin var olduğunu ortaya döküp, gülümsüyorlardı. İnsanoğlu, maddiyatı yüceltmeyi kendinde bir marifet görmüştü şimdiye dek.

Taburenize oturup denizi gözlerken denizin sizi dinlemediğine şahit olunca, ağaca başınızı dayayıp dalları arasında artık kaybolamadığınıza tanık olunca, gökyüzüne bakıp da sarhoş olamadığınızı fark edince, doğa kendi güzelliğinden size bir parça uzatmayıp ne kadar çirkinleştiğinizi görünce, ince belli taşınızı alıp çarşaf gibi suda sektiremediğinizi yaşayınca bazı şeyleri anlayacaksınız. En büyük dostunuza dahi kendinizi tüm çıplaklığınızla teslim edemediğinizde anlayacaksınız. İşte insanoğlu, o zaman anlayacaksın ve bu hiç de uzak bir gelecekte olmayacak!

Onlar aydınlattıkça bu karanlığı, yavaş yavaş da yansıtıyorlardı beni pürüzsüz yüzeye. Adeta yeniden yaratan bu ayna, benim ona baktığım güzelliğiyle mi bakıyordu bana? Ben, ona nasıl bakmıştım şimdiye kadar bilmiyorum ama her şeye rağmen doğa, insana hak ettiğinin çok daha fazlasını veriyordu.

Saatlerin geçtiğinden habersiz başımı kaldırdığımda, kaptan, misinasını sertçe sarmakla meşguldü. Misinayı sarıp da teknenin köşesine bir yere fırlattıktan sonra, küreklerin başına geçti. Güneş ve hatıralardan hâllice silikleşmiş bulutlar gökyüzünde buluşmuşsa, yeryüzünde de kürekleri ve denizi buluşturma zamanı gelmişti. Şu hayatta, sanki bizim de bir bekleyenimiz varmışçasına ağır ağır süzüldük...

Kaptan onca küfür savurdu, uğraştığı bunca saatin, ona bir şey katmadığını bütün yol boyunca tekrarladı durdu. Ona bir şey katmak, sadece kaç tane balık aldığından ibaretti. Benim için ise bu kısa yolculuk, adeta doğanın bize kendini açtığı kutsal bir hazineydi.

DUY(AMA)MAK

Nisa Eser

“Ey ruhum!

Dinle!

Dinlen!

Yok başka kalbini bu denli harekete geçiren.”

Sağ alt köşesine baktı kâğıdın, 11.04.00 yazıyordu. Kâğıdı katlayıp cüzdanının ücretlerine iliştirdi tekrardan. 2000 senesinden kalma bu birkaç satır yazıyı okuduğunda içine ferahlık gelmesini umuyordu her defasında. Bu sefer olmadı. Şimdi ne yapacağını bilmiyordu aslında, kafasının içinde İsmet Özel’in ‘şimdi tekrar ne yapsam dedirtme bana yarabbi’ dizesi dolaşıp duruyordu. Sehpanın üzerinde duran zeytin çiçeği kolonyasını eline sıktı, elini yüzüne götürüp yeni traş ettiği sakallarına sürdü. Bir müddet kokuya maruz bıraktı bedenini. Ruhunun ne kadar bunaldığını hissedebiliyordu. Hassas kulakları sayesinde dünyada ne kadar gereksiz ses varsa hepsini duyuyordu.

Evin bahçesini mesken tutmuş tüm hayvanlara ruhunu açtığını hissediyordu. Kelebeklerin son demlerini yaşadığını biliyordu mesela, her birinin cenazesine katılmadığı için üzerine büyük bir ağırlık yüklüyordu. Kuşların yemek arayışlarını ve çiftlerine yaptıkları cilveleri duyup kimi zaman rehavete kapılıyordu. Köpeklerin birbirleri ile olan yarışındaki cesaretsizliği görüp güllüyordu. Kedilerin kendilerini sevdirmeye becerilerini hayranlıkla izliyordu. Yolun ortasına yuva yapan karıncaları korumaya gücü yetmiyordu. Tüm bunların bilincinde olup sadece seyirci kalmayı becerisine yapılmış en büyük hakaret olarak algılıyordu. Evet, becerisine en büyük hakareti kendisi yapıyordu. Bunlar yetmezmiş gibi bir de evin hiç bitmeyen gürültüsünü dinliyordu.

Çoğunlukla babasının annesini dövmesiyle sonuçlanan tartışmalara, küfürlere, bağırışlara, kanlara şahit oluyordu. Annesinin bu yüzden sürekli ev temizlediğini düşünüyordu aslında. Gün boyu yaşadığı şeyleri unutmanın en kolay yolunu belki de çamaşır suyunda bulmuştur diyordu bazı zamanlar içinden. Ne annesi ne de babası ile oturup iki kelam etmek oldukça zordu onun için, bu yüzden tanrının ona tüm sesleri duyabilme becerisini bahşettiğine inanıyordu. 25 yaşına gelmişti ve neden hala o evde yaşadığını sorguluyordu. Düzenli bir işi, azımsanmayacak bir çevresi vardı. Kendi evine çıksa pekâlâ daha sakin hayatı olabilirdi. Onu bu evde tutan şey her ne ise hayata bağlayan şey de oydu: Kaybetme korkusu.

Şiddete şahit olmuş çoğu çocukta süregiden bu korkunun üstesinden gelen az insan olduğunun farkındaydı pekâlâ. O yüzden bu korkunun üzerine gitmeye hiç niyeti yoktu. Değersiz ve yorgun görüyordu kendini. Biliyordu ki, değersizliğinin ve yorgunluğunun kimse için önemi yoktu. Sığınması gereken tek yerin bucağına attığı sesler olduğunu hissediyordu.

Büyük bir mücadelenin içindeydi aslında. İyi bir insandı ve iyi insan olarak ölmenin derdindeydi. Verdiği mücadelede onu kötülüğe iten, iyi yönlerini unutturan, paçalarından aşağı doğu çeken güçlü eller vardı. Tanıyordu bu elleri, annesi ve babasının elleriydi büsbütün. Oğullarını da yaşamaktan zevk aldıkları hayata çekiyorlardı. Sahi zevk alıyorlar mıydı içinde buldukları hayatlarından? Yoksa olması gerekeni reddedip, çevre baskısını da en büyük bahaneleri olarak arkalarına alıp kabul mü etmişlerdi? Düşününce ikinci seçeneğin daha cazip geldiğini gördü. Onları suçlayamadı, biliyordu ki onlar da kendi geçmişlerinin yetişkinleriydiler...

Berrak bir suya ağır ağır damlayan kan misali karardığını hissediyordu ruhunun. Yollar, insanlar, zoraki gülüşler, sitemler, nazlar, niyazlar... Tüm bu hallerin giriftliği ve ulaşılmazlığı hayatının büyük bir bölümünden ona gülümsüyordu. Bu acı gülümseme şahlanmış ata dönüşüyordu aniden. O ata binip kaybettiklerini bulma ümidini yeşertiyordu. At hiç oluyordu kaybedilenlerin ipini tutunca, bu seferde bulduklarının arasında kayboluyordu.

Kafasını dağıtmak için dışarı çıktı. Yürüyüşlerine eşlik eden spor ayakkabıları ayağını vurunca bir banka ilişti. Gözlerini kapatıp etraftaki sesleri dinlemeye başladı. Ne olursa olsun düşüncelerinden kaçmaya hazırды. Ne kadar çok ses duyarsa duysun yorgunluğunu ve değersizliğini unutmaya meyletmişti. Olmadı. İnsanlar dâhil herkes susmuştu. Gözlerini açıp insanların ve hayvanların ağzına baktı. Kimilti vardı, yüzlerini inceledi endişeyle. Mutluluk, hüznün, acı, gözyaşı bile gördü ama sesleri duymuyordu. Gözlerini tekrardan kapatıp odaklanmaya başladı. Annesinin çığlıkları ve babasının küfürleri yankılanmaya başladı kulaklarında. Hızlıca gözlerini açıp kapatıyordu yankılardan kurtulmak için. Elinden gelen hiçbir şey yoktu. Bir müddet sonra ağlamaya başladı, gözyaşları ile birlikte yankının azaldığını fark etti. Gözlerini açıp sakinleşmeye çalıştı. Etrafa tekrardan kulaklarını kabarttı. Derin bir uğultu peyda oldu bu sefer de; anlamıştı artık, ıssız bir sessizlik içinde yaşayacaktı hayatını. İyi duymayı tanrının ona bir lütfu olarak görmüştü oysaki...

Cüzdanını çıkardı heveskâr bir şekilde. Birkaç saat önce rahatlamak umuduyla okuduğu kâğıdı buldu. Şimdi de duymak umudu ile okudu.

“Ey ruhum!

Dinle!

Dinlen!

Yok başka kalbini bu denli harekete geçiren.”

Duyamadı. Kâğıdı katlayıp cüzdanının uçralarına iliştirirken 11.04.00 tarihine küfürler saydırdı.

SESSİZ MÜTTEFİKLİK: BİN-JİP (3-IRON)

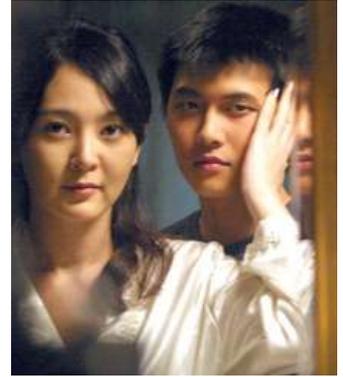
İsmail Çakmak

Dünyada sinema denildiğinde Hollywood sinemasının akla gelir olması, Hollywood'un sinema piyasası üzerindeki tahakkümü düşünüldüğünde daha iyi anlaşılır. Fakat demek değildir ki bu muhitin dışında iyi sinema filmleri yok. Aksine yüksek bütçeli olmasa da gerek konuları ve gerekse anlatım diliyle bazı ülke sinemalarının dünya sineması içinde oldukça önemli bir yere sahip olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Özellikle sektörün bir elde işlem görmesi zamanla izleyici üzerinde de ciddi olumsuz tahribatlara yol açmış, izleyicilerin gözlerini diğer ülke sinemalarına çevirmesine neden olmuştur. Son dönemde yaşanan teknolojik gelişmelerin olumsuzlukları olsa da teknoloji pek çok olumlu değişimi beraberinde getirmiştir. Bu durum Hollywood tahakkümünün kırılması ile farklı coğrafyalarda kendi yağıyla kavrulan sinema anlayışlarının daha da gün yüzüne çıkmasına ortam hazırlamıştır. Bu sayede Uzak Doğu, Avrupa sinemaları etkisini daha da göstermeye başlamıştır. Örneğin, 1899'da ABD'li gezgin Burton Holmes'in Kore'deki gezisini kameraya almasıyla Kore ilk defa ekranlarda görünür hâle gelir. Bazı kaynaklarda 1903'te Kore'de bir sinema gösterimi yapıldığı kayıtlarda mevcuttur. Fakat 1900'lerin başında Japonya tarafından işgale uğraması, Kore ulusal kimliğini tehlikeye düşürmüştür. İkinci Dünya Savaşı ile Kore üzerindeki baskısını artırmaya başlayan Japonya, Kore'nin bağımsızlığı için ilk filmi yapan, Na Un Gyu da zaman içinde egemenliği altına almıştır. İlk sesli film ise 1935 yılında Japon sermayesi ile çekilen Lee Myeong-Gu'nun kadraja aldığı The Tale of Chunhyang filmidir. Bu yıllarda bütün Kore'de 40'a yakın sinema salonu vardır. 1950-1953 arası Güney ve Kuzey Kore savaşları yapılır. Bu dönemde de Güney Kore sinemasında katı sansür kuralları uygulanır. 1960'lı yıllarda iki önemli filmin vizyona girmesiyle sektöre bir hareketlilik gelir. 1973 yılında kurulan Kore Film Destek Ajansı bir heyecan getirse de sinemaya istenilen katkıyı sağlayamaz. 1980'li yıllarda yumuşama dönemi yaşanır ve küreselleşmenin etkisiyle Güney Kore sineması dünyaya açılmaya başlar. 1981 yapımı Im Kwon-taek'in yönetmenliğini yaptığı Mandala filmi Avrupa'daki bir film festivalinde gösterilen ilk Güney Kore filmidir. 1990'larda demokratikleşme ile sansür kırılır, bu defa da film çekmek ve seyirci bulmak zorlaşır. 1999'da ilk büyük bütçeli film olan Shiri izleyici karşısına çıkar ve Seul'de yaklaşık iki milyon kişi tarafından izlenir. 2000'li yıllarda Güney Kore sinemasında önemli gelişmeler yaşanır ve dünya çapında tanınır bir sinema olur. 2002 yılında çekilen Oasis filmi, Venedik Film Festivalinde ikinci olmayı başarır.

Uzak Doğu sineması bu görüş yelpazesinin genişlemesinden oldukça nasiplenecek ve sıra dışı yönetmenler çıkarmayı başaracaktır. Kim Ki-duk bu yönetmenlerin arasında sayılabilir. 1960 yılında Güney Kore'nin küçük bir köyünde dünyaya gelen Kim Ki-duk, sekiz yaşındayken Seul'un yoksul bir semtine taşınır ailesiyle. Yoksulluktan dolayı eğitim hayatına devam edemez ve çeşitli fabrikalarda çalışır. Çocukluktan itibaren mekanik ve teknik konularda deneyim kazanır. Yirmili yaşlara geldiğinde orduya katılır fakat burada da umduğunu bulamaz. Ordudan ayrılmasının akabinde rahip olmaya karar verir. Bir ara görme engelli çocuklara yardım eden bir kuruluşta görev alır. 1990'da yolu Fransa'ya düşer. Sokak ressamlığı yaparak Fransa'nın farklı bölgelerini tanıma imkânı bulur.

Kim Ki-duk'un hayatındaki dönüm noktası sinemayla tanışma fırsatını bulduğu Fransa'dır. Jonathan Demme'nin Kuzuların Sessizliği (1991) ve Leos Carax'ın Köprü Üstü Aşıkları (1991) filmleri ilk aşına olduklarıdır. 1993 yılında ülkesine döner. Senaryo atölyesine kaydolur ve kaleme aldığı senaryolarla yarışmalara katılır. 1996 yılında ilk filmi olan Crocodile ile yönetmen olarak sinema dünyasına dâhil olur. Filmlerinde yönetmenlik dışında neredeyse setin her kademesinde boy gösterir. Ünlü oyunlar ile çalışmama onun ilginç tercihleri arasındadır. Bu tarihten sonra sırasıyla; Wild Animals (1997), The Birdcage Inn (1998), The Isle (2000), Real Fiction (2000), Address Unknown (2001), Bad Guy (2001), The Coast Guard (2002), Yaz, Sonbahar, Kış ve İlkbahar (2003) filmlerini çekmiştir. The Isle filmi ile Venedik'te Jüri Özel Ödülü'nü alır ve bazı filmleri de itibarlı festivallerde aday gösterilir. Kim Ki-duk, bir röportajında sinemaya dair fikirlerini şöyle aktarır: "Bir işçi hayatı için nasıl bedenini ortaya koyuyorsa, ben de ister beğenilsin ister beğenilmesin, gösterilsin veya gösterilmesin, her seneye bir film sıkıştırmaya çalıştım. Babam 'Bir gün çalışmıyorsan o gün yemek yeme' derdi. O yüzden hep çalışıyorum. Sinemayı hem sanat hem de eğlence olarak tanımlayabiliriz; ama ben bunlara işçilik tanımı da ekliyorum. Sinema hayatımdaki en önemli şey". Kim Ki-duk, yaşamının bir bölümünde üç yıl süreyle kendini toplumdan tecrit eder ve bunun onun için âdeta bir inzivadır. Derme çatma bir evde, ilkel koşullarda yaşayarak kendi içinde bir sessizliğe bürünür. Geçen bu süreyi Arirang (2011) adlı biyografik bir belgesele dönüştüren yönetmen, Cannes Film Festivali'nde, Belirli Bir Bakış Ödülü'nü kazanır.

Kim Ki-duk, 2004 yılında farklı sinema anlayışına bir yenisi ekler. Dilimize Boş Ev diye çevrilen Bin-Jip (3-Iron), tam bir Kim Ki-duk filmi olarak kadraja alınır. Genç ve yalnız bir adam olan Tae-Suk, ilk sahnede motoru ile evlerin kapılarına bazı ilanlar bıraktığı görülür. Seyirci için evvelinde müphem bir sahne olsa da sonrasında bunun basit bir ilan dağıtma işi olmadığı anlaşılır. Tae-Suk, ilan bıraktığı evleri akşamüzeri tekrar ziyaret eder ve ilanı almayan ev onun için en büyük umuttur. Kapıdan ilan alınmayan evler, teknik işlerden de anlayan Tae-Suk tarafından kolayca açılır. Eve girdiği andan itibaren Tae-Suk'un belli ritüelleri vardır. İlk önce telefonda telesekreteri dinler. Buradaki maksadı açıktır; evine girdiği insanların nerede oldukları konusunda fikir edinmek içindir. Tae-Suk'un filmin başından itibaren tek sahip olduğu mülkiyet motosikletidir. Bütün bunlara rağmen bazı sahnelerde farklılaşsa da genel olarak soğukkanlı bir ruh hâline sahiptir. Fakat ilginç olan bir şeyler vardır. Tae-Suk, girdiği evlerde yabancılık hissetmez, âdeta evin sahibi gibi davranır. Bozuk olan eşyaları tamir eder, çamaşırları yıkar, çiçekleri sular, evin sahibiymiş gibi eşyalarla resimler çeker.

Ama asla evden herhangi bir eşya çalmaz. Tae-Suk, anladığımız kadarıyla dünya denen hengâmede yalnız kalmış bir adamdır. Çevresinde onu yaşama bağlayacak fazla da bir şey yoktur. Hayata karşı mücadelesi barınma ve karnını doyurmadan ibarettir. Geleceğe dönük plan yapmasını gerektiren tek şey; bir sonraki günde boş bir ev bulabilmektir. Bu özelliği ile kapitalist düzen içinde insanın arzuları karşısındaki düştüğü hâle açık bir gönderme olarak yorumlanabilir. Yönetmen, Kim Ki-duk'un da bir dönem Seul'un bir köyünde münzevi bir hayat sürdüğü düşünülürse, böyle bir düşünceyi filmine konu etmesi yadırganmamalıdır.

Tae-Suk, girdiği evleri zamanında terk etmesini bilerek herhangi bir sorunla karşılaşmaz. Fakat girdiği evlerden biri onun bütün rutinini bozacaktır. Kocasıyla arası bozuk, yalnız kalmış, kendi kasvetine bürünmüş Sun-hwa'yla tanışması onu bambaşka bir mecraya yönlendirecektir. Sessizce girdiği bu evde, her zamanki ritüellerine devam eden Tae-Suk, bir müddet evin içinde Sun-hwa tarafından izlendiğini fark etmez. Evdeki albümlere bakılacak olursa eski bir model olduğu anlaşılan Sun-hwa, kocası tarafından şiddet gören, bu şiddete de sessiz kalan bir kadındır. Yüzündeki ifadeden çok çabuk derin bir buhran içinde olduğu anlaşılan kadın, kendi içinde bir çıkış yolu bulamamış, âdeta evin içinde bir tutsak hayatı yaşamaktadır. Tae-Suk, kadının hayatına bir çare olarak girer. Kocasının ani bir şekilde eve gelmesiyle evden Tae-Suk ile ayrılmayı seçen kadın, zaman geçtikçe ona benzemeye başlar. İkili arasında film boyunca diyalog olmasa da yüz mimiklerinden birbirlerine olan yakınlaşmaları hemen fark edilir. Kelimelere lüzum olmadan iki sessizlik birleşmiştir. Anlaşmak için her zaman insanın kelimelere muhtaç olmadığı görüşüne de bir göz kırpmadır bu tavır. Ortaya ruhları müttefik olan iki insan tipi ortaya çıkar. Artık her ikisi de boş evler aramaya başlayacak, her geçen gün birbirlerine olan yakınlıkları artacaktır. Fakat girdikleri bir evde işleri hesapladıkları gibi gitmeyecek, Tae-Suk boksör olan ev sahibinden esaslı bir dayak yiyecektir.

Bazı düşünürler, insanın mekân ile rabıtası üzerinde derin fikir pratikleri yapmış, mekânın ontolojik bir kökene vardığı konusunda görüş birliğine varmışlardır. Ev hem güvenliğimiz hem de dış dünyaya açılan bir yaşam alanımızdır. Fakat filmin başkahramanın böyle bir derdi yok gibidir. Girdiği evlere kendi eviymiş gibi davranması, evin içindeki rahat hareketleri ilginç bir aidiyet duygusuna hitap eder. Onun yeni kader arkadaşı Sun-hwa'dır. İkisinin de hareketleri zaman içinde daha uyumlu hâle gelir. Her ikisi de yaralarını beraber sarmaya başlarlar. Fakat girdikleri bir evde, karşılaştıkları ceset hayatlarını tamamen değiştirecektir. Bu cesedi dini ritüellere göre defnederler, fakat gömdükleri adamın çocukları tarafından polise ihbar edilmekten kaçamazlar. Sun-hwa'nın kocasına haber verilir, Tae-Suk'un poliste hiçbir suç kaydına rastlanmaz. Fotoğraf makinesindeki resimlerden hareketle kaldığı evlerde tahkikat yapılır. Fakat ev sahipleri ile yapılan görüşmelerde evde herhangi bir eşyanın çalınmadığı sonucuna varılır. Sun-hwa kocasına teslim edilir. Kocasının tavırları ona karşı daha ılımlı hâle gelmiştir. Tae-Suk ise soluğu cezaevinde alır.

Sun-hwa eskisi gibi değildir. Kendini toparlamıştır. Girdikleri bir evde modellik yaptığı fotoğraflarını görmesi, Tae-Suk'tan gördüğü merhamet onu kendine getirmeye yetmiştir. Onun aradığı zengin bir kocanın sunduklarından ziyade, varlığını hatırlatacak biridir, o da karşısına çıkmıştır. Fakat kocasının ona yapay gelen merhameti karşısında onun aklı, onu iyileştiren adamdadır. Israrla onun yollarını gözler. Bu süreçte beraber yaptıkları şeyleri hatırlar. Hatta girdikleri bir evi ziyarete gider, koltukta biraz uyur ve oradan ayrılır. Ev sahibinin bu duruma hiç müdahale etmeden şaşkınca izlemesi onun umurunda bile değildir. Kocasını bu ısrarlı bekleyişin farkındadır, karısına ne kadar baskı yapsa da sonuç değişmeyecektir.

Tae-Suk da cezaevinde içsel bir deneyim yoluna çıkar. Onun bu deneyimi tasavvufi bir olgunlaşma ile insan-ı kâmil motifine de benzetilmiş, buna göre o artık aşk ve sırta ermiş, zamanla görünmez bir hâle gelmiştir. Fiziksel bir varlıktan sıyrılma olarak yaşanan bu deneyim, fiziksel anlamda bir yok olmaya dönüşmüştür. Tae-Suk, dış dünyadaki zulümle daha da yüzleşmiştir. Kendi iç dünyasına çekilerek âdeta simgesel bir varlık olarak yaşar görünmektedir. Bu görünürlüğü de kontrol edebildiğini yine Sun-hwa ile bağından anlıyoruz. Tae-Suk'un cezaevinden çıktığı haberi gelir. O da soluğu Sun-hwa'nın yanında alacaktır doğal olarak. Onun evde olduğunu ruhundan bir parça olan Sun-hwa anlayacaktır sadece. Artık evde iki değil, üç insan yaşayacaktır. Bütün ritüeller ona göre yapılmaya başlanacaktır. Örneğin sona doğru beliren yemek sahnesinde yemekte üç kişinin olduğu açıkça görülecektir. Sun-hwa'nın yüzünün gülmesi kocasının bu olumlu havayı kendisine dönük yorumlamasına neden olacaktır. Çünkü onun evdeki üçüncü kişiden haberi yoktur ve görmüyordur. Hâlbuki durum hiç de öyle değildir. Son sahnedeki, Tae-Suk'un eve ilk girdiğinde tamir ettiği baskülde dört ayak görünmesi ve baskülün sıfırı göstermesi, bir ruh birlikteliğinin kanıtı olarak tefsir edilebilir.

Sonuç

Kim Ki-duk, bu film ile Venedik Film Festivalinde En İyi Yönetmen Ödülü'nü alır. Sinema anlayışının bir parçası olan konuşmayan insanlar, bu filmde de ön plandadır. Ama karakterlerin birbirlerine olan yakınlığı mimiklerine yansır, bu yakınlığı mimikleri üzerinden yürütür. Filmin diğer adının 3-Iron olarak çıkması da tesadüf değildir. Sun-hwa'nın evinde kocasının varsıllığı temsil eden golf sporu ile ilgilenmesi ve Tae-Suk'un evden ayrılırken ona üç numaralı golf sopasıyla saldırmalarıyla ilişkilidir. Filmin ilerleyen sahnelerinde bu golf sopasının ve topunun Tae-Suk tarafından öfke kontrolü olarak kullanıldığını görmemiz de şaşırtıcı değildir. Onun ağaca bağladığı bir topa sürekli, sert bir şekilde vurması da muhtemeldir ki dış dünyaya ve yaşananlara karşı kızgınlığıdır. Bu tür bir ritüeli her yaptığında Sun-hwa'nın topun önüne geçip onu engellemeye çalışması, golfün kocasını hatırlatması olarak yorumlanabilir. Kim Ki-duk, bu film ile de sinema dünyasını şaşırtmamış, nevi şahsına münhasır olan üslubunu bir kere daha ortaya koymuştur. Bir dönem kendisi de uzlet hayatını tercih eden yönetmenin, bazı yazarlara göre tasavvufi öğelerle benzeşen de bir anlatımı vardır. Fakat bunlara rağmen filmi tenkit eden yazılar da kaleme alınmıştır. Bu tarihten sonra The Bow (2005), Time (2006), Breath (2007), Dream (2008), Rough Cut (2008), Amen (2011), Pieta (2012), Moebius (2013), One on One (2014), Stop (2015), Net (2016), Human, Time and Human (2018) filmlerini kadraja alır. Kim Ki-duk, 2020'de Covid-19 salgınından dolayı hayatını kaybeder. Ana akım filmlerin estetiğine karşı alternatif olmaya çalıştığı söyleyen yönetmen, filmlerini yarı-soyut olarak tanımlar. Ona göre aydınlık-karanlık olarak görülen zıtlıklar birbirinden bağımsız değildir. Filmdeki olayları hayatın içinden seçtiğini söyleyen yönetmen; toplumdaki dışlanmış, uzaklaştırılmış insanları daha çok konu ettiğini, insanları iyi ve kötü yönleriyle yansıttığını dile getirir.

Kaynakça

Oylum, Rıza, Uzakdoğu Sineması, Seyyah Kitap, İstanbul, 2016.

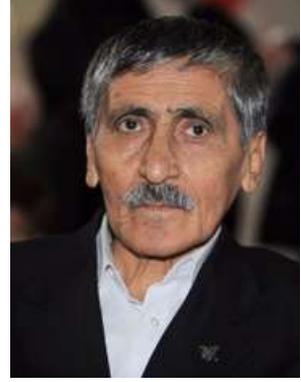
Oylum, Rıza, Dünya Yönetmenlerinden Sinema Dersleri, Seyyah Kitap, 3. bs., İstanbul, 2017.

Saygılı, İshak, "Kim Ki-duk Sinemasında Kısa bir Yolculuk", Psikeseinema, Sayı: 28, Mart-Nisan, 2020, s. 52-57.

Yüksel, Özge, "Bin-Jip: Lamekânın Ruhsallığı", Psikeseinema, Sayı: 28, Mart-Nisan, 2020, s. 62-65.

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN HİCİV DÜNYASINA DAİR

İbrahim Ay

Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinde, özellikle 1940'lardan itibaren ideolojik kompartımanlaşmaya yüz tutan Türk edebiyatında, yazarlar ve şairler, daha çok ideolojik/propagandif eserlerle varlık göstermişler; mensup oldukları ideolojik muhitten oluşan bir okuyucu kitlesine hitap etmişlerdir. Şair ve yazarlarla beraber, okuyucu kitlesinin de ideolojikleşmesi, daha çok "sistemle kavga"nın doğurduğu bir sonuçtur. Cumhuriyet Dönemi uygulamalarından, küçük bir azınlık dışında, hiçbir ideolojik grup memnun değildir. Sosyal zemin bu şekilde oluşunca edebiyatın da kompartımanlaşması tabiidir.

Karakoç, şiire bakışını şu şekilde özetler:

"... Bana gelince: Sağ olsunlar, iktidarların ve muhalefetin irikıyım politikacıları, ihtilal cuntacıları, 'bilimsel' cüppeliler, entelektüel züppeler, millî soyguncular, sosyete parazitleri, sermaye sülükleri, zulüm-işkence makineleri, adalet katleden hukukçular, dalkavuklar, üçkâğıtçılar vs. hep bana yardımcı oldular. Şiir malzememi veren onlar, öfkemi bileyen onlar oldular. Yardımlarını inkâr etmiyorum, fakat teşekkür de etmiyorum. Dinsizlerin değil, din düşmanlarının, yani İslâm düşmanlarının da az yardımı olmadı. Bir bakıma dinî duygularımın kuvvetlenmesine vesile oldular. En uygun zamanda yaşadığıma inanıyorum. Yardımcılarım (!) var oldukları sürece yazmaya devam edeceğim. Allah (cc) kısmet ederse... Her zaman kolay yazmaktansa zoru yazmayı tercih ettim. Zorlukların kolayıma geldiğini söyleyebilirim. İyilik, güzellik, dürüstlük, insanoğlunun asli vazifesidir. Ben bunları bozanların kötülüklerini hicvederim. Kötülüklerle mücadelede kıyamete kadar bakidir. İyiyi güzeli de yazarım. Amma kimseyi övme hatasına yanaşmam. Her yazdığımda belirli bir zaman kesitini okuyucuya ulaştırmak isterim. Kimi mesajımı tam olarak yakalar, kimi kıyısından köşesinden tutar, kimi de hiç yakınına uğramaz." [1]

Karakoç en çok siyasi ve toplumsal bozuklukları konu edinen hicivler kaleme almıştır. Kendisinin de belirttiği gibi tüm şiirlerini halkı için yazmıştır. Bu sebeple halkı ilgilendiren konulara daha çok ağırlık vermiştir. Bu konuda şairin düşüncesi kat'idir. Hiciv, sıradan insanlar için yazılmamalıdır. Gücü elinde bulunduran iktidar sahipleri, bürokratlar, her kademedeki devleti temsil eden amirler hicvedilmelidir. Onları hicvetmekle yanlışlarından dönmelerini sağlamaktır gayesi. Ülkemizde şahit olduğu adam kayırma, rüşvet, bürokrasinin ezici yüzü, iktidarların niteliksizliği, devlet yönetimindeki çarpıklık, hukukçular, adaletsizlik, görevini kötüye kullanan devlet memurları vb. durumlar şairin şiirlerini besleyen ana damarlardır. Şaire göre insanlığın asıl vazifesi iyilik, güzellik ve dürüstlükten ibarettir. Tüm bu güzel hasletleri bozanları eleştirir.

[1] Karakoç, Abdurrahim, "Beşinci Mevsim", Ocak Yay., Ankara, 1997, s. 50.

Toplumsal yozlaşma ile ilgili eleştirileri, şiirlerinde siyaset eleştirilerinden sonra en çok yer alan konudur. Bireyden başlayan bozulmanın toplumda nasıl karşılık bulduğunu, makam, para sevdasının binlerce yıllık töre, din kavramlarının nasıl önüne geçtiğini anlatır. Maddiyat uğruna yozlaşmış halk ve siyasetçilerle toplumsal kalkınmanın başarılı olamayacağını dillendirir.

Dini-ahlaki eleştirileri de toplumsal eleştirileri ile aynı çizgidedir. İmanda başlayan eksiklik, ibadet ve yaşantıya sirayet eder. Gönlünde iman, amellerinde İslam olmayan insan ne kendine ne topluma yararlı olabilir.

Abdurrahim Karakoç, fikri ve şuurlu duruşu halk şiirine adeta ilmek ilmek işlemiştir. Onun şiirlerini her zümre büyük bir zevk alarak okur. Çünkü şiirlerinin temelini hakikati söyleme, mazlumun sesi olma düşüncesi oluşturur. Zaman zaman devletin yöneticileri tarafından, zaman zaman kurum idarecileri tarafından horlanmış, aşağılanmış, azarlanmış gariban vatandaşın hep yanında olmuştur. Adeta onların çıkmayan sesi, ezilmişliğinden bakamayan gözü olmuştur. İşte bu yüzden her vatandaş bir nevi kendini bulur Karakoç'un şiirlerinde. Hak bildiği yoldan asla dönmeyen çelik gibi iradesiyle bazen köylü olmuş, bazen ötelere seslenebilecek üslupta entelektüel olabilmeyi başarmıştır. Onun mücadelesi ölümüne de olsa hakkı savunma, hakkı tutup kaldırma mücadelesi olduğu için çoğu zaman birilerinin ayağına dolanmış, birilerinin çarkına adeta çomak sokmuştur. Böyle bir durumda sayısız soruşturmalara maruz kalmış, onlarca kez aleyhinde dava açılmıştır. Ancak her seferinde beraat ederek Hak yolunda yürüyüşünde daha da güç kazanmıştır. Bir röportajında onlarca soruşturmaya maruz kalmasına rağmen yazmaya devam etmesini şöyle açıklamaktadır:

“Ve insan, ölümü göze almayınca şiir yazmaz. Ölümü dahi göze alacaksın. Yoksa niye yazıyor. Ha her zaman ölmez, her şair ölmedi şiir yazdığı için, ölmez de... Tabii olabilir, sebepler oraya götürebilir. Cesaretli olacaksın.”[2]

Görüldüğü gibi sanatının temelini Hak davası ve bundan aldığı cesaret oluşturmaktadır. O sadece Hak'tan korkmuştur. Hak'tan korkan hiçbir şeyden korkmaz, düsturuna inanarak şiirlerini coşkun bir eda ile söylemiştir. Sonucunda ölüm bile olsa bunun kendisine ödül olduğuna inanır. Çünkü Hakk'ı memnun etmek, halkı memnun etmekten evladır. Memlekete zarar veren herkesin ve her şeyin kol gezdiği bir durumda korkusuzluğunu şöyle dile getirir:

“Asker kaçakları çatar orduma,
Dinsiz fetva verir dinî derdime
Bir canım var adamışım yurduma,
Bende korku eğlenir mi be gardaş!”

Abdurrahim Karakoç' a göre şair, kendi kişiliğini bir tarafa bırakıp milletin sesi olabilen, toplumun temsilcisi konumundaki kişidir. Onları uçsuz bucaksız meyve bahçelerine benzetir. Ancak bu meyveler kişiden kişiye farklı lezzetler verebilen meyvelerdir. Kimini acıtır, kimine şifa olur; ateş olup kimini yakar, su olup ateşleri söndürür. Bunu şöyle açıklar Karakoç: “Şairler, yazarlar eserlerinde kendi adına konuşmazlar. İçinden çıktıkları milletin, toplumun ve inançlarının temsilciliğini yaparlar. (s.63) Şair gönlü uçsuz bucaksız meyve bahçesidir. Orada ne yapraklar dökülür ne de meyveler tükenir. Meyvelerine gelince, kimisi yiyenin dudağını, yüreğini yakar. Düştüğü suyu, toprağı, taşı yakar. Kimisi de yanan yürekleri söndürür. (s.23)”[3]

[2] Ahmet Alkaya ve İlhan Kenger'in yaptıkları röportajından alınmıştır. (02.02.2008)

[3] Karakoç, Abdurrahim, a.g.e., s.23,63.

Kolcu'ya göre Karakoç; sıradanlaşmadan, muhatabını sanatkârane bir üslupla hicveder. Bu yüzden yergi kültürüne yeni bir hava katmıştır.

“Abdurrahim Karakoç, Türk Halk edebiyatı geleneğindeki hiciv anlayışına yeni bir soluk getirmiştir. Estetik bir hiciv anlayışı vardır. Toplumsal olayları, kültür ve kimlik erozyonuna uğramış çevreleri kırıp dökmeden eleştirmiş, yermiştir.”[4]

Tural'a göre ise kırgınlık, aşağılanmışlık ve bunun neticesinde kızgınlık ve isyan Karakoç'un şiirinin ana omurgasını oluşturur:

“Çirkinlik, bayağılık, hainlik ve zavallılık karşısında isyana varan, bazen kırgın ve küskün, bazen alaycı bir ruh hali Karakoç'un şiirini örmüştür.”[5]

Halk şiirinde hicviyeler manzum olarak işlenmiştir. Nesir de vardır ama bunların sayısı manzum örneklere göre oldukça azdır. Cesur şairler her dönemde haksızlıklara boyun eğmemiş, yeri geldiğinde her kademedeki devlet adamlarını eleştirmişlerdir. Onu, sıradan halkı eleştirmek tatmin etmez. Hedefinde devlette söz sahibi olanlar vardır her zaman. Çünkü iktidarı elinde bulunduranlar, halkına zulmediyorsa buna en üst seviyeden karşı çıkılmalıdır. Zulme sessiz kalmak, onu kabullenmektir ve bu zalimleri ancak cesaretlendirir. Güçlü olanlar zayıfları ezmemelidir. Böyle bir düzen adalet anlayışını zedeleyip halkın devlete olan güvenini yok eder. Rüşvetçi zihniyet, halkı hakir gören bürokratlar, adaletsiz hukukçular, paragöz doktorlar, yönetemeyen yöneticiler, menfaatlerini millet menfaatinden önde tutanlar vs. Karakoç'un her zaman hedefinde olmuşlardır. Karakoç, bu insanları ya da düşünceleri gözü kara bir üslupla hicvederken, hicvini mizahla birleştirir. Hiciv, mizahla birlikte sunulursa etkili olur. İnsanlar gülerken düşünmelidir:

“Hicvi kime yazacaksın sıradan bir adama, bakkala ya da şuradaki bir komşuya değil. Hiciv yazıldı mı devleti yönetenleri hedef alacak, zirvedekileri rahatsız edecek. (...) Hakaret hiciv değildir. Ölçülü böyle mizah olacak. Hiciv demek mizahla karışık oldu muydu hem güldürür hem düşündürür hem de karşıdaki insanı yaralarsa. Hiciv budur.”[6]

Karakoç tam bir ülkü şairidir. Türk-İslam ülküsüyle yanıp tutuşur. Her insanın bir kıvılcık olması gerektiğini savunur. Dünyadaki özellikle Türk ve Müslüman toplumların dertlerine dikkat çeker, onların dertleriyle dertlenir.

Abdurrahim Karakoç ilk gençlik yıllarını tek parti diktatoryasında yaşamış ve ilk şiirlerini, çok partili dönemde söylemiş bir şairdir. Politik anlayış itibarıyla “milliyetçi-muhafazakâr” bir tavır tercih eden Karakoç, ideolojik olarak da “Ülkücü Hareket”te yer almıştır.

Edebî açıdan ise Karakoç, geleneksel halk şiiri vadisinde şiir söylemiş bir edebî şahsiyettir. İlk şiirleri, muhtemelen aşk ve sevdâ şiirleri idi. Ne yazık ki şair, ilk şiirlerini yakmıştır. Daha sonra yazdığı şiirleri de sistemin dışladığı insanları anlattığı taşlamalardır. “Hasan'a Mektuplar” adıyla 1965 yılında basılan taşlamalar, Türk edebiyat tarihinde, ilk iki baskısı onar bin basan ilk ve tek şiir kitabıdır.

[4] Kolcu, Ali İhsan, “Cumhuriyet Devri Türk Şiiri”, Salkımsöğüt Yay., Erzurum, 2008, s.270.

[5] Tural, S. Kemal, a.g.e., s.137.

[6] Ay Vakti, Abdürrahim Karakoç ile Söyleşi, 77-78. Sayı/Şubat-Mart 2007.

Taşlamalarında, toplumsal eleştiriye yoğunluk veren Karakoç, “sosyal gerçekçilik” akımının dışında bir şairdir. Her ne kadar Karakoç’un şiirinin fikrî temeli, “toplumsal gerçekçilik” özelliği gösterse de o daha çok “yerlilik ve muhafazakârlık” vurgusundan ve Türkiye’deki “toplumsal gerçekçilik” in sadece sol ve Marksist gelenek içinde mütalaa edilmesinden dolayı bu gelenekten farklılaşır.

Karakoç, hicivlerinde ve ideolojik şiirlerinde temel vurgu olarak “İslâmiyet’le mezcedilmiş bir Türklük” anlayışı çerçevesinde, mağdur edilmiş, horlanmış ve hatta yok sayılmış Anadolu insanının çığılı olmuştur. Onun şiirlerinde Cumhuriyet tarihinde devlet-halk ilişkisinin panoramasını bulmak mümkündür. “İsyanlı Sükût” şiiri, onun vatandaş-devlet ilişkisindeki olumsuzluğu eleştiren bir örnek olarak kitlelere mal olmuş bir şiirdir. Bu şiir resmîyetin soğuk nefesini hissettirir bize. Anadolu köylüsünün makama olan hürmetinin işkenceye dönüşüm çığılıdır. O köylü, darbelerle ezilmiş milletin suskun haykırışıdır. Devlet kapılarında horlanmaya, örselenmeye alıştırılmış insanımızın dört büklüm vaziyette halini arz edebilme mücadelesini anlatır. Ezilmişlikle fakirliğin ortak neticesidir bu durum.

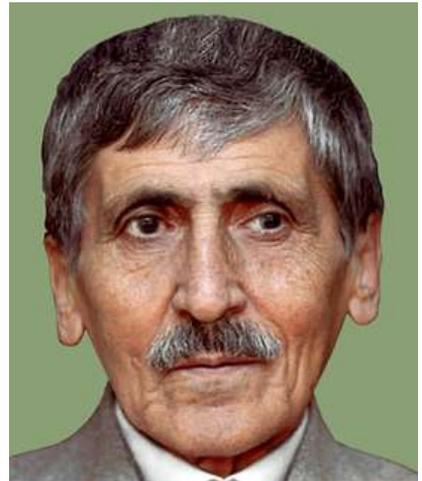
27 Mayıs darbesinden TRT’ye; sol eylemcilerden bürokratik oligarşiye; giyim-kuşam modasından öz Türkçeciliğe; siyasi şahsiyetlerden Kıbrıs meselesine, rüşvetten adam kayırmaya kadar bütün kesimler ve zihniyetler, Karakoç’un eleştiri oklarına maruz kalmıştır.

Dünyada kendi diliyle bu denli oynayan, dili doğal haline bırakmayan, dile ideolojik bir bakışla yaklaşan başka bir millet ya da irade var mıdır bilemiyoruz ama bizdeki bu garabeti Karakoç, kaba sayılacak sözcükler de kullanarak eleştirir. Oysa dile müdahale yapılmamalı, dil evrim yoluyla kendini yenilemelidir. Dildeki devrim, nesiller arasındaki köprüyü yok eder, milletin hafızasının silinmesine neden olur. Savaşlar kazanmaktan, siyasi başarılar elde etmekten daha önemlidir milletin ortak dilinin yaşatılması. Çünkü toplumları, millet yapan en önemli öğelerin başında “dil” gelir. Sırf belli düşüncelerden uzaklaşıp farklılaşma adıyla dile dokunmak yüzyıllardır süregelen medeniyeti yok olma tehlikesiyle baş başa bırakır. Karakoç da bu duruma sessiz kalmamış, en güçlü silahını kullanmıştır bu konuda:

“Arı dil”, “Öz Türkçe” deyip durursun
Kabuk Türkçe var mı ulan boynuzlu
Akıl’ı beğenmez “us” uydurursun,
Bir değil, beş değil hilen boynuzlu.

Lokantanın adı “sosyal otlangaç”,
Ana “doğuraçmış, baba “doğurtaç”...
Zehirin seksen küp, boyun kırk kulaç
Yoktur senin gibi yılan boynuzlu

İstiklâl Marşı’na neden ötürü
Hem “ulusal” soktun” hem “düttürü”?
Ve derken “bağımsız” eyledin hür’ü...
Her gün bir havadan çalan boynuzlu.”

Tabii, Karakoç bu şiirde, hiciv amacı güttüğü için, mübalağa yaparak öz Türkçe kelimeler uydurmuştur. Yoksa bu kelimeler, öz Türkçe olma iddiasıyla, hiç teklif bile edilmemiştir. Karakoç, bir başka şiirinde (Yoğurtlu Turşu), üretilip kullanılan kelimeleri şiirinde kullanarak bir hiciv örneği sergilemiştir. Bu kelime ya da tamlamalar sanki fabrikalarda üretilmiştir. Köksüz ve tatsızdır.

“Toplum ağacında ham betiklerin
Buruk lezzetinden tatmayan bilmez.
Düşsel anıların, kör yitiklerin
Küfrü gölgesinde yatmayan bilmez.”

“Çabalar armutça düşerken daldan,
Yapıtlar dumanca tüttü kavalıdan
İki kez, dört sanı, altı çuvaldan
Bir giz var kargaca ötmeyen bilmez.”

Özellikle hicivlerinde kullandığı keskin dili ile Karakoç, sistemle kavgalı halkın öfke patlamasını yansıtır. Bu yüzden Karakoç, daha çok hicivleriyle tanınır.

Karakoç, hicivlerinde, tür ve şekil itibarıyla farklı da olsa, söylem ve keskin dili açısından, Nef’î geleneğinin takipçisi özelliği gösterir.

Hiciv vadisinde şiir söyleyen Karakoç, birkaç şiirinde, şathiye tarzını kullanmıştır. “Tarihten Bir Yaprak” şiiri, şathiye tarzına güzel bir örnek kabul edilebilir:

“Kanunsuz, nizamsız, kara toprağa
Bir çocuk ekildi üç karış önce.
Kösteksiz aynada biten yaprağa
Bir kazık çakıldı üç karış önce.”

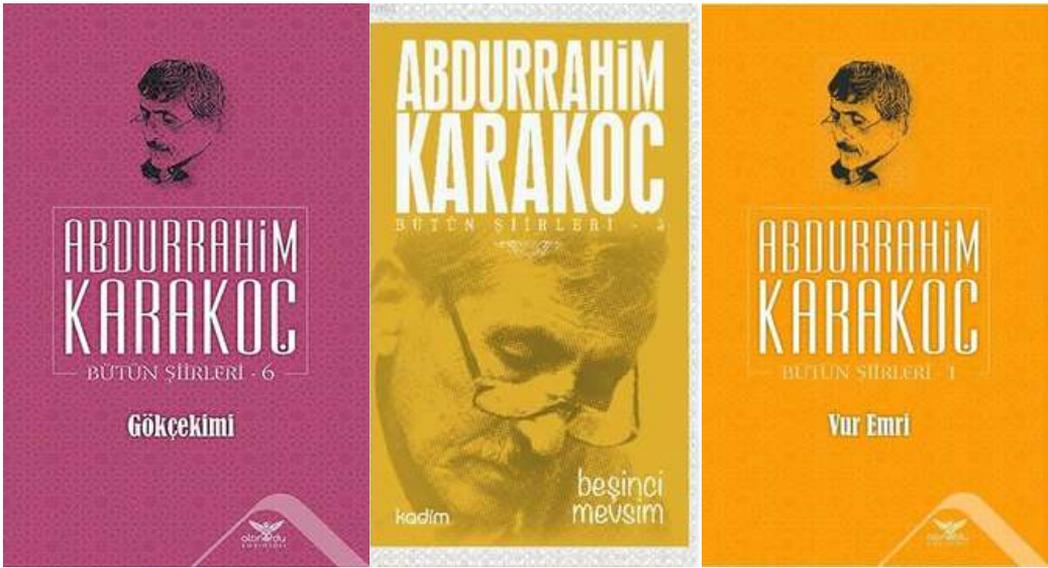
“Koşuda yumurta dirgene durdu;
Katır felek erkekliğin bu muydu?
Devler Kafdağı’ndan sesini duydu;
Bir boynuz yıkıldı üç karış önce.”

Sanatçıların en büyük silahı kalemleridir. Onlar karşılaştıkları zorlukları, haksızlıkları, aksaklıkları kalemleriyle aşmaya, yok etmeye çalışırlar. Bu bağlamda Karakoç da bu silahı en etkili ve isabetli bir şekilde kullanan bir şairdir. Halktan aldığı yetkiyi ve gücü halka sopa gibi kullanan idareciler, bürokratlar Karakoç’un hedef tahtası olmuşlardır. Tabir yerindeyse Karakoç onları alnından vurmakla Hakk’a ve halka olan görevini yerine getirmektedir.

1978’de yayımlanan “Kan Yazısı”yla Abdurrahim Karakoç yergi şairi oluşunu iyiden iyiye perçinler.

Karakoç, hicivlerinde ve ideolojik şiirlerinde, temel vurgu olarak “İslâmiyet’le mezcedilmiş bir Türklük” anlayışı çerçevesinde, mağdur edilmiş, horlanmış ve hatta yok sayılmış Anadolu insanının çılgılığı olmuştur. Onun şiirlerinde Cumhuriyet tarihinde devlet-halk ilişkisinin panoramasını bulmak mümkündür.

Onun sanatının gücünü anlayabilmek için şiirlerindeki aliterasyon ve asonanslar ile kafiye ve rediflerdeki gücünü de göz ardı etmemek gerekir. Söz sanatlarına çok yer vermez. Şiirlerini açık ve anlaşılır dille yazar. Cinaz, tevriye, kinaye en çok başvurduğu söz sanatlarındandır. Karakoç’un şiirlerini genel olarak üç başlık altında incelemek doğru olur: Dini şiirleri, aşk ve gurbeti anlatan şiirleri ve bizim konumuz olan hiciv şiirleri. Hangi tür şiiri olursa olsun onda yapmacık söyleyişi bulmak imkânsızdır. Çünkü inanmadığını söylemeyen, dava ve inanç insanıdır Karakoç. Hicivlerinde ince bir nükte, anlaşılır bir alay ve mizah vardır. İşte Karakoç’un hicivdeki ustalığı onu edebiyatımızdaki en değerli hiciv şairlerinin başında saymamızı sağlar.

ARAP ALİ AĞIDI YAHUT BİR ANTIEMPERYALİST DİRENİŞ ÖLÜMÜ

Galip Uçar

Uluslar gerek varlıklarını gerekse kültürlerini çeşitli anlatılarla yahut öğeleri bir sonraki nesillere aktararak sürdürür ve böylece yaşamaya devam ederler. Günümüz koşullarında dahi bazı yaptıklarımız, yaşantılarımız aslında binlerce yıl önceki atalarımızdan bize mirastır. Yazı olmayan dönemde yani sözlü edebiyat dönemi olarak kabul ettiğimiz dönemde, onların ellerinde saz, dillerinde destanlarda anlattıkları yaşamların nesillerce aktarımı sonucunda bizlere kadar gelen çeşitli kalımlar da vardır.

Bu kalımlardan biri de ağıtlardır. Yuğ törenleri yani ölüm sonrası cenaze törenlerinde ölenin ardından okunan hali olan “Sagu” şiirlerinden bu yana özellikle de dinsel öğelere bağlı olarak değişimler yaşamış olsa da ağıtlar; öz olarak ölen kişinin karakterine, yaşantılarına vurgu yapan içinde nasıl öldüğünü de barındıran, genellikle de ezgili olarak okunan yas şiirleri olmuştur.

Sıradan kişiler yahut kahramanlık gösteren birilerinin ardından da yakılmıştır. Ama bunlar sadece ulusal savaşlarda, uğraşlarda, gazalarda yakılanlarla sınırlı değildir. Yahut Türklerin ağıtları sadece Orta Asya, Kafkasya, Balkanlar, Batı Trakya, Orta Doğu, Yemen örneği varsa Arap Yarımadası ya da mevcut coğrafyamız Anadolu’da yakılmamıştır. Bir de -nedense göz ardı edilen- Kıbrıs adasında da Türklerin ağıtları vardır. Hele bu ağıtlardan biri vardır ki, bir yiğidin arkasından yakılması dışında, antiemperyalist öğeleri de taşımaktadır.

Bilindiği üzere 2. Abdülhamit Devri’nde Kıbrıs adası, Kafkasya’da yaşanan problemler sebebiyle koruma altında kalması için İngilizlere kiralanmış ve kiralama sürecinin dâhilinde Birinci ve İkinci Balkan Harbi, Birinci Dünya Savaşı ve sonrası mağlubiyetlerle İngilizler tarafından ilhak edilmiş; Kıbrıs bir İngiliz sömürgesi ya da Britanyalıların tabiriyle Kıbrıs Kolonisi kurulmuştur.

Kıbrıs’ta yaşayan, Türkler, Rumlar, Maronitler dışında adaya İngilizler de yerleşmiş ve koruma bahanesiyle aslında Kızıldeniz ve Süveyş Kanalı’nın güvenliğini elinde tutup bölgeye en yakın stratejik bölge olan Kıbrıs’ı kiralaayan Britanyalılar, Kıbrıs’ta da yoğunlaşmaya başlamıştır. Tabii ki Osmanlı Dönemi’nden kalma ve daha öncesinde de Arap işgalleriyle gelip adaya yerleşen Arap nüfusu da vardır.

İşte bu Arap kişilerden birisi de Arap Ali’dir. Arap Ali, Mağusa Limanı’nda çalışan bir liman işçisidir. Bu sıfatıyla Arap Ali, aslında konumuza işçi, emekçi başlıklarını da koymaktadır. Ama Arap Ali’nin bazı özellikleri bizi işçi, emekçi kavramının bir ötesine getirebilmektedir. Arap Ali, işini yap, görme, duyma, denileni uygula tarzı bir liman işçisi değildir. Arap Ali, haksızlığa başkaldıran, işçiyi ezmeye çalışan kaptanların ve ustaların da karşısına dikilen bir kişiliğe sahiptir.

Hatta öyle isyankâr karaktere sahiptir ki, uslansın diye Seniha adında bir kızla genç yaşta evlendirilir ki belki evlenip, çoluk çocuğa karışınca durulur. Evlendikten sonra genç yaşta üç çocuğu da olsa Arap Ali'nin karakteri değişmez.

Zaten Mağusa Limanı çevresinde de bu gibi olaylarla ve isyankârlığıyla bilinen Ali'nin bir diğer yarısı da; ne kadar belli etmese de içten içe belli ki onu yemektedir, yaşadığı toprakların sömürge durumunda kalması ve adalılarının kendi topraklarında, uzak diyarlardan gelenler tarafından yönetilmesidir.

Elbette 1960'lı senelere kadar olan dönemde her Kıbrıslı, İngiliz pasaportuna da sahip olmuş ve bu sömürgeleşmeyi olumlu olarak da kullanmıştır. Mesela İngiliz pasaportu sayesinde "Commonwealth" adı verilen Britanya Krallığı'na ait sömürge ülkelerde yaşama, çalışma, okuma hakları, İngiliz sömürgeleri ve Ada Krallığı arasında serbest ticaret anlaşmaları ve bu gibi çeşitli imtiyazlardan söz edebiliriz. Tabii eğitim alanı sanırım buradaki avantajların başında geliyor olsa da kendi ülkesinde ne kadar kendi dilini konuşuyor olsalar ve kendi okulları mevcut olsa da yönetsel olarak Britanya Krallığı'nın istediklerini yapılması gereği ve onların tek söz sahibi olması özgürlük alanını da kısıtlamıştır. Sonuçta bir sömürge ülkesinin vatandaşlarıdır ve herkes de Krallık için çalışmaktadır.

İşte Arap Ali de bu sömürge vatandaşlardan birisi olarak yaşamını sürdürmekte olan Limasol ya da Kıbrıslı Türklerin tabiriyle Leymosunlu Kıbrıslı Türklerden biridir. Liman işçisi olarak çalışan ve çok büyük varlığa sahip olmayan, geçinmeye çalışan diğer her işçilerden biridir. Kıbrıs'ın genel özelliklerinden birisidir ki akşamları içki içmeyi severler. Günümüzde de bu sürmekte olan bir gelenektir. Özellikle de meyhane geleneği Kıbrıs'ta eski zamanlardan bu yana yaygın bir gelenektir. Genellikle çalışan kişiler, işleri ya da mesai bittikten sonra meyhanelere hem eğlenmeye hem de sosyalleşmeye gitmektedirler. Liman işçilerinde eski dönemlerden beri bu meyhane geleneği de hep vardır.

Tabi ki İngilizlerin de "Pub" adını verdikleri, birahane olarak tercüme edebileceğimiz bir bar ya da bizim meyhane kültürüne yakın bir kültürü vardır. İşte bu meyhane gecelerinden birinde Arap Ali, içkisini içerken, meyhanede eğlenen ama eğlenirken de meyhanedeki Kıbrıs'ın yerlisi halka eziyet edip, onlarla dalga geçen başka bir İngiliz sömürgesi olan Hindistan'dan gelen Hintli İngiliz askerleriyle bir şekilde takışır. Onların insanlara yaptıklarına meyhanede karşı koyar ve yedi Hintli İngiliz askerleriyle atışır.

Ertesi gün, Ali limanda çalışmasını bitirdikten sonra yine meyhaneye giderken, meyhanenin önünde önceki gece kavga ettiği yedi Hintli İngiliz askerinin, ellerindeki silahlar ve o silahlara takılı süngülerle onu beklediğini görür. Bir şey olacağından emin olsa da yiğitliği ve korkusuzluğuyla bilinen Arap Ali, meyhaneye yürüyüşünden vazgeçmez. Bu askerlerden birisi Ali'ye doğru hamle yapar ama Ali güçlü yapısıyla onu yere indirir. Bu yumruğu bahane eden diğer altı asker de olaya müdahil olur ve Ali'yi süngülemeye başlar. Bu süngü darbelerine rağmen onlarla boğuşmaya devam eden Arap Ali, ilk başta yere serdiği askerinin hınçla ona saptığı süngü darbesiyle artık dayanamaz hale gelir.

Artık kan kaybından baygın hale gelmiş olan Arap Ali'yi askerler, sömürge halklara ibret olsun; kimse otoriteye ve onun en küçük yapısı olan erlere dahi başkaldıramasın diye sürükleye sürükleye Mağusa Limanı'na getirirler ve meydana sererler. Olayı duyan karısı Seniha ise koşarak kocasının kanlı bedeninin olduğu meydana gelir ve yanına oturur. Arap Ali son bir dermanla karısına:

“İskele'den çıktım yan basa basa, Mağusa'ya vardım kan kusa kusa,
Mağusa Limanı, limandır liman, beni öldürende yoktur din iman” dediği rivayet edilmiştir.
Karısının da buna karşılık:

“Uyan Ali'm uyan, uyanmaz oldun
Yedi bıçak yarasına dayanmaz oldun” dediği söylenmiştir.
Rivayet odur ki bu sözleri duyan halk arasında bu sözler yayılmış ve mevzu bahis ağıtın da temel sözleri haline gelmiştir.

Mağusa Limanı türküsü olarak bilinen ama yerelde Arap Ali Ağıtı olarak anılan bu ağıtın ülkemizde bir tek versiyonu bilinse de tek versiyona sahip değildir. Belki ezgisel olarak aynı olsa da şiir olarak farklılıklar göstermektedir.

Ülkemizde ve Türkiye üzerinden yayılan türkü versiyonun sözleri şu şekildedir:

Mağusa Limanı limandır liman (aman aman) (x2)
Beni öldürende yoktur din iman (x2)
Uyan Alim uyan uyanmaz oldun
Yedi bıçak yarasına dayanmaz oldun

İskele'den çıktım yan basa basa (aman aman) (x2)
Mağusa'ya vardım kan kusa kusa (x2)
Uyan Alim uyan uyanmaz oldun
Yedi bıçak yarasına dayanmaz oldun

Mağusa Limanı'ndan aldılar beni (aman aman) (x2)
Üç mil uzağına attılar beni (x2)
Uyan Alim uyan uyanmaz oldun
Yedi bıçak yarasına dayanmaz oldun

Bu versiyon ülkemizde ve bizden yayılacak şekilde bilinen Arap Ali Ağıtı'nın, Mağusa Limanı'nın sözleridir. Bu hale yakın ama yerelde okunan bir başka versiyonu da şudur:

Magusa Limanı limandır liman (aman aman) (x2)
Beni öldürende yokdur din iman (x2)
Uyan Alim uyan uyanmaz oldun
Yedi bıçak yarasına dayanmaz oldun

İskele'den çıktım yan basa basa (aman aman) (x2)
 Magusa'ya vardım gan gusa gusa (x2)
 Uyan Alim uyan uyanmaz oldun
 Yedi bıçak yarasına dayanmaz oldun

Ölür oldum hey hey bak neler oldu (aman aman) (x2)
 Elbiselerim da gan ile doldu (x2)
 Uyan Alim uyan uyanmaz oldun
 Yedi bıçak yarasına dayanmaz oldun

Magusa Limanı'ndan aldılar beni (aman aman) (x2)
 Üç mil uzağına addılar beni (x2)
 Uyan Alim uyan uyanmaz oldun
 Yedi bıçak yarasına dayanmaz oldun

Bu versiyon, İngiliz arşivlerinden elde edilen ve söyleyeni belli olmasa da yani anonim olsa da Zehra İbrahim tarafından derlenen versiyondur. 1979 senesinde “Kıbrıs Türküleri ve Oyun Havaları” adlı kitapta yer alan versiyon da budur.

Yine aynı kitaptan elde edilen başka bir versiyon ise şu şekildedir:
 Meyhaneden çıgdım sağ selamed
 Yan tarafıma bagdım kobdu gıyamed (x2)

Uyan Alim uyan uyanmaz oldun
 Yeni gamlara da dayanmaz oldun

Meyhaneye girdim üş gonyag işdim
 Düşmannarı gördüm gendimden geçdim
 Yedi süngü yedim sekizde düşdüm

Uyan Alim uyan uyanmaz oldun
 Yeni gamlara da dayanmaz oldun

Meyhaneden çıgdım yan basa basa
 Ciyerlerim döküldü gan gusa gusa
 Ölümüne sebep oldu Magusa

Uyan Alim uyan uyanmaz oldun
 Yeni gamlara da dayanmaz oldun

Bir başka ve çok daha az bilinen versiyonu ise, daha ağıt özellikleri taşıyan ve ilginç şekilde sitemkarlıkları da içeren, Sonay Kuyucuoğulları versiyonudur. Bu versiyonun şiiri ise şu şekildedir:

Bohçamı aldım çıktım, karım dedi gitme
Ya gelirim ya gelmem sakın merak etme
Meyhaneye vardım üç gonyak içtim
Düşmanları gördüm gendimden geçtim
Yedi süngü yedim sekizde düştüm

Uyan Arabalim uyan uyanmaz oldun
Yediğin süngülere dayanmaz oldun

Meyhaneden çıktım yan basa basa
Ciğerlerim döküldü gan kusa kusa
Beni canımdan etti ah o Magusa

Uyan Arabalim uyan uyanmaz oldun
Yediğin süngülere dayanmaz oldun

Magusa Denizi limandır liman
Yedi mil açığında yatarım aman
Ağlarım inlerim yok mudur duyan

Uyan Arabalim uyan uyanmaz oldun
Yediğin süngülere dayanmaz oldun

Selam edin anneme kına yaksın eline
Ali'sin öldürdüler vadı geldi yerine
Üç çocuğum var benim aslın gendi evine
Seniha'mı göndersin geri gendi köyüne

Sonuç olarak, ta İlk Türklerden bu yana gelen sagu, ağıt şiirlerinin bir başka ve göz ardı edilenlerinden biri de Arap Ali Ağıtı olan ve Mağusa Limanı türküsü olarak bilinen, Arap Ali'nin ölüm hikâyesini anlatan ağıttır. Arap Ali Ağıtı'nın en önemli özelliklerinden biri de en az Gazavatname ve Yapay Destanlar kadar mücadele içermesidir. Ne kadar yapma destanlar özellikle kahramanlıklar içerse de belli oranda; özellikle de Kurtuluş Savaşı'yla ve Çanakkale Savaşları'yla ilgili olanlar, antiemperyalist öğeler içermektedir. Ama ağıtlar için Türkiye'nin 60'lar ve 70'lerde siyasi dönemlerinde yazılan ağıtlar haricinde, Türk Edebiyatı'na antiemperyalist bir ağıt olarak kayda geçebilecek ilk ağıt Arap Ali Ağıtı'dır. Arap Ali Ağıtı sadece bir kişinin ardından yakılmış değil, aynı zamanda antiemperyalist bir Kıbrıs edebi eseridir. Bu eser alegorik olarak da Kıbrıs içinde yer alan halkların sömürgeciliğe karşı mücadelelerini ve toplumcu gerçekçi öğeleri de içermektedir. Bu sebepten dolaydır ki Arap Ali Ağıtı çok çeşitli sosyopolitik öğelerle okunmalı ve yorumlanmasında da bu tavır ele alınarak gerek şiirsel gerek müzikal olarak işlenmelidir.

HEP AYNILAŞAN

Ahmet Menteş

Bir hüznün taslağıdır yaşamak
Derin kuyularında kalbinin
Biz ölmeyi dileriz
Sen büyütürsün içinde yaşamı

Küllerini savurursun
Yakın geçmişin, uzak geleceğin
Tanımsız bir şimdiden kaçıp aynalaşarak
Aynadan korkup aynayı aşarak
Hep aynılaşarak
Birer birer öldürdün içindeki yıldızları

Varsak senin bakışınla varız
Ey gölgemizin hüznü, tövbesi, suç tasarısı
Her şeyi sona vardiyecek olan
Zaman salgınından sağ çıkıp
Saatleri kıracak olan
Yükledin sırtımıza sahenin en zor
En hazin, en sayrı, en onulmaz
Gerçek ölümü gerektiren rolünü
En son ve en mutlu

Sevginle katlanırdık buharlaşan gerçeğe
Bize cenneti sunan gözlerin değil miydi
Eski göklerden haberi yok kimsenin
Çiçeklerle çalınırdı çanlar
Yerini çekiçler aldı sonra
Derken ömür geçti ve yandı toprağımız
Yarı-ölümsüz acılar dağında
Süpürürken yıldız artıklarını
Unut demiştin
Unut umut bulutlarını

ONLARIN HİKÂYESİNDE BEN

Hande İkbal

bulut kokuyordu babam annem soğan
annem kural koyuyordu yapılacaklar
ve asla yapılmaması gereken kusurlar üstüne
babamın gölgesi gidip geliyordu
buğdayın harmanlandığı ekmek teknesinde
ekmek kokuyordu babam annem yuva

toprağa çizilmiş yol haritasıydı babam
gideceği yeri belli bulutlar misali ebru tahtasında
mutluluğu topal saatçi gibi
kösteğinden tutmuş sallıyordu
annem bilmiyordu yazgısını
babamsız zamanların kendisine yaklaştığını

son demlerinde ömrünün
babamın gölgesi elinde bavul gidip geliyordu
şehirlerin hayat vadeden umut taciri yerlerine
babam hayatında açtıramadığı çiçekleri
otobüs biletlerinin köşelerine iliştiriyordu
tanrı elinden açan sonsuz çiçekler
ki şimdi mezar zambakları onlar ıssız köylerde
şarkı söylüyor çocuklar uyurken korkmasın diye

annem töre kızıydı ayıplamak kokardı
babamsa kalan ömrüne küfürler sığdırırdı
yaşayamadığı gençliği üzerine, ağzı küfür kokuyordu
sert notalardan giriyordu sülale meselelerine
sülale ise duymuyordu annemin gidiş kokan
babama Yasin okuduğu geceleri

babamın gölgesi duyuyor biliyorum
ıssız köy rüzgârı zambaklarla esiyor başında
mermer yastığına başını koyup sağına uzandığında
annem özlem kokuyor
özlemini yastığın altında saklıyor
kıvrıcık, esmer bir gölge geçiyor rüyalarından elinde bavuluyla
bense soğuk kokuyorum.

GİRME MAHZUN ÖYLE O GECEYE

Dylan Thomas (Çev: Arif Teyimur Demirci)

İhtiyarlık yanmalı ve gün sonunda kavrulmalı;
Girme mahzun öyle o geceye
Öfke duy, karşında canlılığını yitiren ışığa öfke.

Bilirler bilginler yolun sonunda karanlığın hakikat olduğunu,
İkiye ayırmadı sözcükleri hiçbir şimşeği
Girmemiştiler çünkü mahzun öyle o geceye.

Ağlıyor iyi insanlar son bir defa,
Nazik iyilikler raks etmiş körfezde nasıl pür-nur
Öfke duy, büyük bir öfke canlılığını yitiren ışığa.

Şarkılar söyler vahşi adamlar, uçuşunu yakalar güneşin,
Öğrenirler, çok geç vakit, yolda iken yas tutmuşlar,
Dur, girme öyle mahzun o geceye.

Ölümün kenarında kör noktada ağırbaşlı insanlar
Neşelenir uzay taşı gibi kör gözler parıldar
Öfke duy, karşında canlılığını yitiren ışığa öfke.

Ve babam, sen, hüznün doruğunda,
Yalvarırım, beddua et ama say beni şimdi ihtiraslı gözyaşlarında
Ama girme öyle mahzun o geceye
Öfke duy, karşında canlılığını yitiren ışığa öfke.

YOLLARIN RENGİNE KANDIĞI

Adnan Semih Dumlupınar

1. Bir fesleğen neden konuşur rüzgâr ardına
Yazık ki görevini aksatıyor
Aksine konuşur da durur çokbilmişçesine
Hayret hangi rüyanın içiydi bu
Balkonda desen değil
Öyle kırılgan, bir kucakta oradan oraya da geziyor
Taşladığım erik ağaçları mı bana oyun oynuyor
Yüzün hatırıma gelir korkusundan belki de

2. Niye korkar insan unutamadıklarından
Uzanan ardı sıra sorulardan
Geceleri yalın ayak çimlere basmaktan
Hani nicedir göremediğim yıldızlar silsilesi
Burnuma gelen biraz tuzlu su pek çok şeyin acısı
Suyun o seyrine baktım
İçmekten mi yoksa yüzmekten mi korkum

3. Bir ateş böceği neden yanar durmadan yol kenarlarında
Şeritler boyunca çocukluk hikâyeleri
Çınar ağaçlarına tırmanıp düştüğümüz
Ağzı ekşimiş bir geceye daha var
Sabahın o baş ağrılı yolculuklarına da
Yola çıkmak getirdi yine aklıma seni

4. Bir akşamüstü niye yorulur insan ansızın
Yürüdüğün yoldan çıkması adımların
Rotası kayıp bir gemi gibi salkım saçak denizde
Kırlara henüz çıkmamıştık
İlkokul günlüklerine sıkıştırılmış birkaç tutam saç
Hanidir göğün bir yerine iliştirdim seni
Serin bir suya ayak sokar gibi
Kana kana içmekten değil korkum bildim

5. Bir fesleğen adını nereden bilir günler sonra
Taşlamadığım erik ağaçları söylemediyse

YANILGIYA SERPİLEN BEGONYA

Berat Korkmaz

*kim diyor ki ellerin
bembeyaz bir kin gibi duruyorken avuçlarımda zaman*

*yaşamak depreşince yamadır
ürkek olan esbaplarına ruhun aşk
çünkü 'yaşamak' 'aşk'ı barındırır içinde
ve 'yaşamak'tan çıkar 'aşk'ı, 'yama' kaldı geriye*

|
eski alaycı maceralar kurt ulumaları ayaz
gecenin tetikte sessizliği kuşku
öylesi bir unutuş ki bu
hepsi bizden çok uzak çok uzak bir yaz

ل
kokuşmuş ağ hipodromu ehramlarından lam'lara
öyle bir lam'laraydı yolum
ah bir duaydı
ah bir duraydı doğru bitip bükey başlayaydı
ama bitmezdi sonsuzluk doğrusu
ve bitmesindi böylesi hurma bahçesi
bitmesindi krizantem zambak ve şebboy
ellerinde yeşerirken yeni bir dünya
gel bu mukaddes mananın adını sen koy

o
bir döngüde yürüyorum bir çemberde şimdi
demek ki yanılıya serpilen begonya değilim artık
ne ayyaş takımıyım ne budala haham
artık seviyi mukadder kılan
onu garnizon gibi mesken tutan
ha'lardayım şimdi ha babam

TIKIRTILAR

Buket Düzgen

Bir ses tıkırdar durur, içinin en ıssız kalmış yerinde.
Ya tıkırtılara kulak verip konuşmayı öğrenirsin kendinle;
ya da 'deli saçması' der, lâl olursun yüreğine.

Kemirmeye görsün tıkırtılar, dünyanın tüm sesleri üstüne gelir.
Nereye kaçacaksın;
kendine bile katlanamazken vızıltılı bir kalabalık karşında durur...

Seslerle oyalar kendini dünya:
“Şimşekler çakar,
kuşlar öter, insanlar gevezelik eder.”
Böyledir işte dünya, öylece duracak mısın sen de?

İçindeki o muhteşem ses, duyarsan şenlenecek yanındır,
Sessizliğinde bile devam edecek inatçı yanın bir de.
Tıkırtılar bitmeyecek!
Ya dinleyecek ya da lâl olacaksın yüreğine.

DELİKANLI KARANFİL

Büşra Badeci

dağların sesiyle irkilir yürek,
bir ağaçkakan direnirken dilenir
alın çizgileri, kül olmuş kadınlar ve sonra
çoğalan sözler, yorgun düşer yıllar
ölü öpüşler gönderilir aşktan
soluksuz, benizsiz, karanfile kontrpuan.
oracıkta hayat bilirim aşktan

...

yıllar giydirilir tozlanmış kitaplara
sessizliktir aks'i alaysı
bir varmış bir yok... konuşmak için susan ikonlar
armonikalar göğüste mızrak

...

putlara veda, güneşe veda ve yollara
çalgısız düğünlere, sürgünlere ve
bilirim! oracıkta hayat, hep aşktan!

BİZ/ZAT

Ebru Özden Güroğulları

Dağların memesi göğü emzirir
Morarır ilmeği sökülen şafak
Acının kalburunda elenen bulut
Islanır kendi kendini yağarak.

Uyandım bir sabah güne başladım
Uyudum bir akşam günü bitirdim
Arada gelip geçen ne vardysa
Yani benim kurşuna vurulmamdan kokuya kör olmama kadar
Hepsini tohumladım, filizledim
Her çöplükte dökülen bendim
Günahı ben, sevabı bizzat ben işledim
Ben çıkardım giydirdiğin hırkayı amma

Bu dünyayı ben bindirmedim
Bu kamburu ben dikmedim kendi etime
Tanrı'm kaburgamla yer değiştirdim

Tanrı'm kaburgamla kaldım elinde
Dünya, her zamankinden yalnız
Dönüyor insanların gözü önünde

MUHTELİF DÜŞÜNCELER

Fatih Çatma

Kadehimde kan, geride yıldı bir ruh
bir de adımı zikredip benliğimi yoklayan sokak
oğullara mirastı, parmaklarına diken batmış terli avuçlar
ve sessizliği sorgulayan hafız
yani bir muhafız, el hak

Topraksız sonbaharda zakirbaşı seslenir
ve hakkımda kaç yemin edilmiştir
sonsuz mazinin ikliminde, tohum rahme düştü
sözü yetim bir ulemanın kuşları ağlar şimdi
bunların hepsi teypte çalması gereken slow şarkıydı

Muhtelif düşünceli kimseler anlamış değil hâlâ
uzak ülkelerin güneşi ısıtmaz bu viranı
uçurtmamı bozup saçlarımı dağıtan, ötesi bir burağan
en güzel cevapla başlamalıydı her şey
ben İslam'ın oğlu Selman.

SELAM

Hasan Nalçacı

bana bir selam ver açılsın gökler
yalağuz yağmurlar yağsın kalplere

bana bir selam ver sofralar kursun
hiç gitmediğimiz uzak köylerde

bana bir selam ver gözlerimiz fer
dünyaya bakalım gülen gözlerle

bana bir selam ver dalları kiraz
gönlümüz gönensin o bahçelerde

BİR RAHAT BATMASI DÜN YA!

Hasan Ulaş

Karnımız toktu sırtımız pek
eğip ide ağacının dalını yemeseydik meyvayı!
Cennette bize ne gerekti akıl
Bilmedik bu kadar kızacağıını.
iki ayağını bir pabuca
Altı günde bitecek iş mi dünya
Soğur soğumaz
Serpiştirip mahlûku, nebatı
Postaladın bizi aşığı
Biz göklere baktık
Sen elçiler gönderdin
daha barışmadık mı
Sunaklar, adaklar, kurbanlar takma olsa da takvalar...
Yüreğimiz ağızımıza geliyor
Çekiverince altımızdan halıyı üstümüzden yorganı
Yazlar sel kışlar kurak
Bu küslük yaramadı bize tanrım
Burada herkes herkesle kavgalı
Nasıl barışılır
ne tarafa çıkışlar
Düştü incir
saçıldı kırk bin âlem
dağıldık topluyoruz...
Âdem, âdem

ADELMO'NUN ÖLÜMÜ

Mithat Sertan Altınok

Akşam burkuluyor sen uykuya dalınca
Karanlık utanıyor şebboyları örtmekten
İskender tekrar ölüyor, öldüğünden daha genç
Yeni bir masala başlıyor Şehrazat birini bitirirken

Sen uykuya dalınca kundaklar sarılıyor
Sararmış yüzlerden buram buram uyku
Tutam tutam toz, güneşin uyluklarından
Hopper'in fırçasından birkaç tüy düşüyor
İntihar, Paves'in şarkılarından

Sen uykuya dalınca, bir sabahçı kahvesinde
Sakalları pelikanlarla örülmüş bir ihtiyar
Ellerini hınçla ovuşturuyor soğuktan
Rüyasında bir tabanca görmüş dün gece.
Rengini seçiyor tüm kaybolanlar; hâki
İtrî'nin sesi gümüş kuşlar bırakıyor
Hece hece dökülüyor gökten Fuzûlî, Bâkî

Sen uykuya dalınca yavrucuğum
Sönüyor Orta Çağ'ın sönmeyen mumu
Çirkin ihanetlerin kurnaz tutkusu
Tüm dudaklarda utangaç bir âmin
Cehennemde kavuşuyor Vis ile Râmin

Sen uykuya dalınca gazeteler fırlatılıp atılıyor
Kuru bir inilti başlıyor, kuru ve vahşi
Monarşi, meşrutiyet sonra yine monarşi
Dalgın dalgın dolaşılıyor Frankfurt'ta Hâşim

Sen uykuya dalınca kirpikler turkuaza dönüyor
Ilık ılık kanı akıyor tüm şehzadelerin
Çalımlı, bahar havası sis gibi sakin
Öyle ki yalnızlığından utanıyor Machado
Sen uykuya dalmamalı ölmelisin Adelmo

BARÛDİ II

Ömer Keser

Alkışlıyorum seni Barûdi, beni ellerine geri ver
Gerisin geriye çekilen savaştan
Geriye kalan ganimet gibi göğsümün mahrem yarası
Künyemin bir adı, bir eşkâli yok
Eşkîya ateşinde yanıyor gecenin zifiri, benimse karanlığımı
Ve beni karanlığıma geri ver

Bir tufan gibi yükselirken ayaklarını öpen denizin suyu
Bir korsan masalı okunmasa da olur gözlerinin yanılığında,
Sen ırmak yazıver adını gözlerinin ağlamaklı kanyonuna
irtifamızı kaybetmeyelim Barûdi
Bir şeyler kaybetmeyelim ki çoğalsın kan kaybımız
Azala azala çoğalalım
Bir çocuğun çok büyük sırrıdır nihayetinde
Kırılan cam parçası, çalınan bir oyuncak
Ve bakışlarındaki o muhteşem masumiyet

Aşkların iç kanaması
Gövdelerin safran zehri
Adanmışlığın anatomik tarihi
Şarabın gizindeki kan kırmızısı seni aldatmasın
Öyle bir yüksel ki gövdenin zarafetinden
Gökkuşağı görkemini senin renginden alsın
Dökülsün anlamın bir bir yeryüzünün vesvesesine
Sesime ses ver, sesime et ver Barûdi
Ben senin özgürlüğünüm, al içine beni
Bana esaretimi geri ver

Gövden ruhunu iflasın eşiğine sürüklüyor
Cellât gözlerinin bir anlamı yok Barûdi,
Acınası hüznler
Ruhunun deştiği o yalancı menziller
Günahlarımın sadakatine koyduğu tedbirlerin bir anlamı yok
Kanıma karışan tesadüfsün sen Barûdi,
Kanımın damarlarına hibe ettiği
Kalbinin sakladığı, sakarlığının bel kemiği
Artık bir şeyleri izah etmenin bir adı, bir anlamı yok
Ben senin yarım bıraktığın kötürüm bir sanatım Barûdi
Bağışla bu acemiliğimi ve beni acemiliğime geri ver

Kesik bilek misali durmadan kanıyor yağmur
yüzümde yapış yapış duran pişmanlıkla
Bir kırık şemsiye, bir tekerlekli sandalye
Tek el ateş et ardımdan yiten yokluğuma
Barûdi ! Beni ıskaladığın her şeye ödünç ver

* *Küçük İskender'in Barudi şiirine nazire olarak yazılmıştır.*

AYLIK

Taha Tayyib Karaaslan

her maaş günü bir un çuvalı sırtlarmış dedem
helakı kavrayamayacak kadar memur ve Müslüman
denenmemiş inancın kapısına kadar yürüyüp
evine dönerken kurtulmuş belindeki ağrıdan

gövdemin hırıltısı geliyor kendime bakarken
kırık aynaların kenarında durur vesikalıklar
hayat çizgilerinden sayılır doğumdan itibaren
yüzüm ellerimden yaşlı, ortalsın beni hizasında

çıktığımda evden yarım saat kalıyor her zaman
geç kaldığım toplantılar var dünyanın kurtarıldığı
duruyor, yüksek sesle konuşmaktan kimse duymuyor
dünya içinde yavrusunu yitirmiş annenin varlığı

*radıyodan televizyona biraz hızlı geçtik sanki
içimde bitmemiş türküler var*

KENDİNİ BİR HALT ZANNEDEN KİTAP AYRACI

Tuba Sina Aydın

Saatte 20 km hızla ilerleyen bir yalnızlık istiyorum artık
Mıcırların kaportamı çizmediği şeritte yer alan
Saçından süpürge teli koparanlar ellerimden tutsun
Burada sadece,
direksiyonu bana kırmayanlar kalsın.

Kırmızı ışıktaki durabilen bir korku istiyorum artık
Emniyet kemerini bağlayan histerik gülüşler,
akan rimellerimi filtreleyen dikiz aynası gelsin benle.
Mobeselerin gözlerini kapatın nolur!
Yoksa istop ettiğim duyulur
Alyansımdaki bilinme fukarası denklemler tarafından

Kendini bir halt zanneden kitap ayracım olsun istiyorum artık
Dostoyevski'ye anyayı konyayı gösteren
Roman kahramanlarının dedikodusunu yapsın mühim değil
elimini titrediği satırları göz pınarlarıma ispiyonlamasın yeter

Küflü dünlerime tetanos istemiyorum artık
Kangrenimin özgürlüğüne fiske deđdirmeyin n'olur
Yavaş olsun bu ölüm, acele yok
Rampada el freni çekilmiş bir muammanın kimseye zararı yok

SUYU BÖLMEK

Zeliha Aypek

hey suyu bölüyorsun
sahip olduğum el
tetikteki duvarın yorgunluğu
karanfilli yuvarlaklığı
mevcudiyetimin

teninin sınırları zonklıyor
parmaklarımın arasında
yaklaş ya da çekil yaklaş ve çekil
atomlarımın kardeşi
aramızda kalsın saçlarımla ötesi
nereye gidiyor bu öpüş

tanrıyı bulan bir yıldız daha söndü
çarşafın ve uykunun pürüzlülüğü girerken
hayatımıza
haydi bir rüya arası verelim
evrenin ağına takılmış çiy tanesi gibi şeffaf
senin dünyan, tayınsız

hey suyu bölüyorsun
başucumun gece suyu
hangi sıradağın rahmine yuvarlanıyor
aklımın geyikleri

DÖNÜŞ!

Zeynep N. Tiryaki

Görüyorum: hıncahınc kokuyor bataklığın
Susma, ellerini ver, sonra hıncını
Ver, güneşe yüксеlelim
taç yapraklarımızdan koparıldığımız günlere
ant içmelerimize
bir daha dünyaya gelmemek için.
Atlıları koşturalım haydi,
metal topraklara
İç sesimiz bile durduramaz nallarımızı!
Yıkım için savaş için yeniden doğmak için
bütün için'ler için
haydi, yürüyelim
Sularımız bereketlendi
artık doyurabiliriz Afrika'yı, en çok Türkiye'yi
Haydi, akıt ışığını bağnaz ozanlar üstüne
Saçlarını kes, ılık ılık vur semerini
kolunun ilk kırıldığı güne
evlerden kovuluşuna
bir yirmiliğe işlediğin gururuna
Nasıl da ölmüştü, o
ilk âşık oluşuna dönmüştü
lunaparkta balerin günlerine
elini bırakışına babasının.
Sadece sen şarkı söylüyorsun
Duyamazlar onlar, sesinin yankısını
Haydi, yürüyelim dağlara
Derin tuz kokusundan sonra
taşları eritip ağızımıza katalım

Dayanalım kapısına onun
aşk diyelim nefret diyelim zorbalık diyelim
bütün diyelim'ler çıksın yarık ağzımızdan
Ekmeğimizi kana banarak yiyelim
Bu diğerlerinden farklı olsun, haydi
Onlar duyabilirler sesimizi
Sinemadan çıkmış babayla kızına sarılalım
Hiç ayrılmayın, diyelim bön bakışlar altında
Kanımızı gösterelim düşünen heykellere
ilk vurduğumuz günlerden kalma
Dönelim, dönelim, dönelim bütün dönmeler için
aydınlığa, susuşlara, kalp yetmezliklerine, kanserlere
Akıtalım buğulu bir kusmak ağzımızdan
Artık emredebiliriz yürümeye,
nasırlarımıza,
Türkiye'ye.

ORHAN PAMUK ÖZELDİR ÇÜNKÜ...

Fuat Sevimay

Orhan Pamuk, Nobel aldığı için özel değildir. Nobel işin süsü hatta biraz da fasaryaya.

Büyük yazarı beğenmemeyi marifet sananların sıkça dile getirdiği, “Kendisi Nişantaşılı zengin ailenin bireyi, Türkiye’yi ne bilsin,” savının aksine, bir şirkette CEO olmak yerine, Ahmet Hamdi, Oğuz Atay gibi yazarların ardından Türkiye’nin ruhunu aramaya koyulduğu için özeldir.

Dünya edebiyatının gelmiş geçmiş en büyük yapı ustalarından biri olduğu, metnini nerede yükseltip nerede soluklandıracağını, girizgahı, metnin zirvesini, bağlamı ve dahası romana dair birçok unsuru çok iyi bilip çok güzel kullanabildiği için özeldir.

Dünyada oryantalist yazar kıyamet gibidir. Hatta Batı medeniyeti oryantalizm işini artık taşeron doğululara devretmiştir. Böyle bir ortamdaki pek nadir anti-oryantalist yazardan biri olduğu, özellikle Batıya, “Deli misiniz, doğu da Allah’ındır batı da ve medeniyet çağlar içinde bir oraya bir buraya akar durur,” diyebildiği için özeldir.

Batı sanatında İncil alegorileri çokça kullanılır. Bu artık olağan bir durumdur. Oysa İslam dünyasında kutsalın duvarları halen çok yüksektir. Dine dair öğeleri, dinin kültürel boyutunu, övmek ya da yermek için değil, sadece ve sadece edebi malzeme olarak metnine yedirme cesareti gösterdiği için özeldir. Tam da hayatın içindeki şekliyle.

Benim Adım Kırmızı’da resmi, Kar’da tiyatroyu, Masumiyet Müzesi’nde sinemayı, Veba Geceleri’nde tarihi, yani farklı romanlarda farklı disiplinleri layığıyla kullanma becerisini gösterebildiği, böylece, metinler arasının da ötesine geçip disiplinler arasını bize hatırlattığı ve sorgu alanını genişlettiği için özeldir.

Her yazar her sanatçı gibi elbette Orhan Pamuk da eleştirilebilir. Ama artısı eksisinden kat be kat fazla böyle bir ismin değerinin, birtakım çevreler tarafından halen sorgulanması ancak komiktir ve vasatın, herkes vasat olsun ki kendimi iyi hissedeyim duygusuna hizmet eden yaklaşımdır.

Velhasıl Orhan Pamuk özel ve değerlidir. Değerinin daha çok anlaşılması dileğiyle.

orhan pamuk

fuat sevimay

MELİH CEVDET ÖZELDİR ÇÜNKÜ...

Gökhan Arslan

“Orhan Veli erken yaşta ölmeseydi nasıl bir şiir yazardı acaba?” sorusu sanırım herkesin merak konularından biridir. Bana göre bu sorunun cevabını Oktay Rifat'ın ve Anday'ın poetikasının nereye evrildiğine bakarak bulabiliriz. Yanlış hatırlamıyorsam Anday, evde gizlice Garip dışında da şiirler yazıp birbirlerine okuduklarını anlatıyordu bir yerlerde. Maalesef Orhan Veli'nin bu tarz şiirlerini okuma şansımız olmadı.

Oktay Rifat daha sonraları İkinci Yeni'yi *Perçemli Sokak* (1956) kitabıyla kendinin başlattığını savundu. Bu tartışmaya açık bir konu olsa da Rifat'ın sonrasında nasıl bir şiir evreni oluşturduğunu biliyoruz.

Bu üç isim arasında Anday benim için çok özeldir çünkü hiçbir zaman şiiri üzerinde büyük iddialarda bulunmamış ve şiirini kendi akışına bırakmıştır. Bu nedenle Anday'ın Garip sonrası yazdığı şiirleri kesin çizgilerle çerçeveleyemeyiz ve onu herhangi bir yere dâhil edemeyiz. *Garip*'ten (1941) sonra gelen *Rahatı Kaçan Ağaç* (1946), *Telgrafhane* (1952) ve *Yan Yana* (1956) aynı anlayışı sürdürür fakat 1962'de çıkan *Kolları Bağlı Odysseus* Anday şiirinde bir kırılma noktasıdır. Özeldir çünkü Anday şiiri bu kitaptan sonra felsefe ile sürekli temas hâlinindedir. Sonrasında gelen bütün kitaplarında felsefenin varlığını yoğun bir şekilde hissederiz.

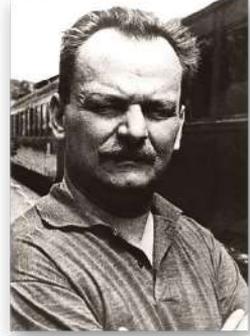
Anday şiiri özeldir çünkü onun sadece felsefe ile değil, başka disiplinlerle de kurduğu bağları gördükçe hayranlık duymaya başlarız. Felsefeden tarihe ve mitolojiden ekolojiye kadar yoğun bir akışla karşılaşırız onun şiirlerinde. Bizim 2000 sonrası konuşmaya ve şiire dâhil etmeye çalıştığımız birçok şeyi o 60'lardan itibaren yazmıştır zaten

Anday özeldir çünkü o sadece şiiriyle değil, diğer yazdıklarıyla da derin izler bırakmıştır. Şiir ve dil üzerine en çok düşünen şairlerden biridir (*Gelişen Komedyâ, Dilimiz Üzerine Konuşmalar, Açıklığa Doğru, İmge Ormanları, Suçumuz Edebiyat*). Bunun yanında başta *Raziye, Aylıklar, İsa'nın Güncesi* ve *Gizli Emir* gibi harika romanlarının yanı sıra *Mikadonun Çöpleri, İçeridekiler* ve *Müfettişler* gibi birbirinden güzel tiyatro oyunları kaleme almıştır.

Anday özeldir çünkü bugüne kadar okuduğumuz en güzel Poe çevirilerinden birini ona borçluyuz. "*Annabel Lee*" çevirisini okuyup da etkilenmeyen var mıdır bilmiyorum. Bunun dışında Lorca'dan Hughes'a, Pound'dan Éluar'da, Auden'den Verlaine'e kadar birçok şairin şiirini ve Gogol, Turgenev ve Veseas gibi yazarların romanlarını Türkçeye kazandırmıştır.

Anday şiiri özeldir çünkü Türkçede rastlanabilecek en güzel kitap isimlerine sahiptir. *Rahatı Kaçan Ağaç, Göçebe Denizin Üstünde, Teknenin Ölümü, Tanıdık Dünya...* Sırf bu kitap isimleri bile şiir yazdırır insana. Ki *Teknenin Ölümü*, hem Anday'ın şiirinde hem de Türkçe şiirde bir kırılma noktasıdır bana göre.

Anday şiiri özeldir çünkü bu şiir dinginliğin, geniş bir sakinliğin, doğanın sessizliğinin şiiridir. Oyuna başvurmadan, yaptığı işi abartmadan, basit sözcüklerle de yoğun şiirler yazılabileceğini gösterir.

melih cevdet anday

gökhan arslan

osermetal
Makina & Mühendislik

Hayallerinizi Ertelemeyin

**İnşa ettiğimiz çelik prefabrik evlerle ilgili bilgi almak için hemen arayın:
0530 775 51 31**

www.osermetal.com
info@osermetal.com

HAVA DURUMU**İsmail Kurağ**

Beni soran olursa karla karışık
 Kuytu köşelerde yaşıyorum
 Bağırında gecenin ağır yarası
 Zincirlenmiş düşlerin haydudu gözlerimle
 Yanmayan sokak lambalarını arıyorum

Güç yetiremediğinden ayıplanmış
 Kuytu köşelerde yaşıyorum karla karışık
 İçlerime gri bir ayaz saplanmış
 Dışında titreyen ses, belli belirsiz ışık
 Kâbuslar kirpiklerimin gölgesine saklanmış
 Kulağım beni çoğaltacak gök gürültüsünde

Omzumun ortasında ağrısını emziren yük
 Ve adını unuttuğum kaldırım taşları
 Kavrulan günlerde benimle ıslanır
 Akşama doğru karla karışık kimsesiz her şehir
 Bilmem kaç bin yıl mesafesinden
 Adımlarında usul ve uzak seslenir

Birazdan sokaklar çalkalanır karla karışık
 Uğultusuyla kalabalıklar camlara bakar
 Beni soran olursa
 Rezil, karanlık, haddinden fazla duvar
 Kuytu köşelerde yaşıyorum
 Sıcak tılsımlara kapılmışken siz
 Soluğumda kımıldayan bir gariplik var
 Hüznümle ölümlerden dönüyor toprak
 Benimle gizliyor gözyaşını
 Platonik çiçeğiyle el ele yürüyen adamlar

Kan kesilir çatılar deşip dökünce kahrımı
 Trafik ışıkları her zamankinden parlak
 Bastığı yerde artık daha dikkatli insan
 Bulut heybetiyle kuytu köşelerden saçılarak
 Kussun diye mazgallar asfaltın tüm günahını
 Öylesine yağsam karla karışık
 Sağanak sağanak ölesiye ağlasam